

Lempelse af revisionspligten for B-selskaber

Cand. merc. aud. studiet
Kandidatafhandling
Aalborg Universitet
Efteråret 2005

Forfattere:

Christina Bjerre

Brian T. Sørensen

Vejleder:

Lars Bo Langsted

Forord

Denne afhandling er udarbejdet indenfor faget revision og er i perioden juni til september 2005 udarbejdet som kandidatafhandling i forbindelse med afslutning af cand.merc.aud. studiet ved Aalborg Universitet.

Afhandlingen omhandler emnet "revisionspligt for B-selskaber" og har til formål at bidrage til diskussionen omkring en eventuel afskaffelse af revisionspligten i overensstemmelse med mulighederne i EU's 4. direktiv.

Afhandlingen er særdeles aktuel, idet der i øjeblikket foregår en diskussion omkring bortfald af revisionspligten for netop denne gruppe selskaber.

Vi vil i den forbindelse takke alle, som har bidraget til afhandlingen med sparring mv. Ingen nævnt – ingen glemt.

Afhandlingen indstilles herved til eksamination.

Viborg, den 12. oktober 2005

Christina Bjerre

Brian Thrane Sørensen

Summary

Danish government has an objective of improving Danish companies' competitiveness, for instance by reducing the burdens imposed by the public authorities. The objective is to relieve administrative burdens by up to 25% in 2010. One of the heavy burdens is the statutory audit duty which is once more up for debate. Therefore, the Danish Commerce and Companies Agency has prepared a report to show the advantages and disadvantages of the repeal of the audit duty.

The audit duty tradition is long in Denmark compared to many other EU countries. The audit duty arose from a need for independent supervision of the management and its administration of the company's resources. However, small companies do not normally have this need as the owner is often also the management. The primary task of the audit will then be to act as a representative of the general public. Within EU legislation, it is possible to relieve the audit duty in connection with class B companies. Denmark is one of the few countries which has chosen not to use this relief.

The international business scandals have resulted in tightened international auditing standards which has made the audit sector announcing fee increases of up to 30% because of extended requirements relating to the audit and its performance.

According to the new auditing standards the auditor is to obtain a more thorough knowledge of the company and the description of the company's business processes and internal controls although these do not function. This knowledge must be used to carry out a more risk-orientated audit which requires more experienced staff and increased time consumption resulting in fee increases.

However, the Danish class B companies are characterised by being small and not having sufficient staff to set up proper segregation of duties. Moreover, the business processes will often be informal. As it will therefore not be possible to obtain audit conviction from internal controls and business processes, the audit must be carried out through detail audit.

As stated above, the owner of small companies is often also the management, and therefore the owner does not need independent supervision of the management and its administration of the company's resources. Instead the audit is only useful for the company's external environment.

A company often needs a number of co-operators possessing very different negotiating powers depending on interdependence, size, etc.

A company often depends on a close cooperation with banks and other lenders. These will often be in such a strong position that they can demand information and security beyond the audited financial statements as a condition of credit. If the audit duty is repealed, credit grantors will still be in a strong position and will therefore still be able to demand security by way of guarantees, and they may also demand an audit of the company.

The company's other stakeholders such as customers and suppliers will also be interested in being able to assess the company's financial position. Today, the audit and accounting duty is a free good for the stakeholders. If the audit duty is repealed, these stakeholders will often have insufficient negotiating powers to demand audited financial statement and will therefore lose their present free guarantee in the form of audited financial statements.

Moreover, the audit has a preventive effect against fraud, as the auditor visits the company and examines and assesses the company's business processes and internal controls. Furthermore, the audit is one of the most efficient ways to reveal management fraud, in particular.

The statutory audit highly ensures that the annual reports presented give a true and fair view of the company's financial position. However, the audit is often overestimated in connection with the smaller uncomplicated companies. Therefore, it will be in everybody's interest if the same utility value of the company's annual reports can be obtained at a lower price.

An alternative could be a statutory auditors' examination such as a review. The advantage of a review is that it is a well-known and regulated alternative. The review will primarily be based on inquiries, and therefore the auditor will not be able to make a statement on the annual report with the same certainty as in connection with an audit. As the small companies are often uncomplicated, the users of a review will often have sufficient guarantee to use the annual report.

Total repeal of the statutory audit will require management's assessment of whether the company possesses the necessary competency to prepare an annual report complying with the statutory

requirements. In case the company prepares the annual report itself, the annual report will not be examined by an independent third party. Therefore, the utility value for the user of financial statements will be limited.

When relieving the audit duty, it is important that the confidence in the Danish companies is maintained and therefore, the alternatives which do not provide the annual reports with any kind of certainty cannot be recommended. Instead the introduction of a requirement of a statutory review is recommended as the companies will then maintain an auditors' examination with certainty. The majority of the companies' stakeholders will be willing to accept this less extensive examination and in cases where a moderate degree of certainty is not sufficient, it will still be possible to perform an audit. It will then be for the market adjustment to decide whether the individual company is to be audited or just reviewed.

To achieve the government's aim of reducing the administrative burdens, a consultation proposal for repeal of the audit duty has been submitted. The proposal implies that the smallest class B companies will be exempt from audit. Based on the experience gained from this, there will subsequently be an evaluation to determine whether the audit duty is also going to be repealed for the largest class B companies. However, government expects that most companies will maintain the audit despite the relief.

Moreover, the consultation proposal also includes proposals for relief in the accounting area. These will, however, only result in limited financial savings but will reduce the information value of the annual reports considerably.

The government's proposal for a relief of the audit duty is regarded as a well-intentioned attempt to improve the Danish companies' situation and competitiveness. The proposal includes matters which will result in an actual relief of the administrative burdens but the main part of the changes seem to be prepared just to make relieves. It is to be expected that the majority of companies, despite the existing relief, will continue preparing annual reports which provide the users of financial statements with information value.

If statutory audit is repealed, there will be a demand for a statutory alternative providing the companies' annual reports with some certainty. Both users of financial statements and companies feel that an audit contributes positively to the companies' reliability and the companies often feel that they get value for the money with the present audit.

Whether the audit duty relating to Danish class B companies will be maintained, relieved or completely repealed will in the end be a political decision, and we will end this summary with the following Storm P quote:

It is difficult to make predictions, particularly about the future.

Indholdsfortegnelse

Side

1	INDLEDNING	8
1.1	PROBLEMFORMULERING	9
1.2	AFGRÆNSNING	10
1.3	METODEVALG / OPGAVESTRUKTUR	11
1.4	HOVEDANSVARSFORDELING	14
2	ADMINISTRATIVE BYRDER	16
2.1	ADMINISTRATIVE BYRDER UNDER "FOGH-REGERINGEN"	25
2.2	ERHVERVS- OG SELSKABSSTYRELSENS RAPPORT	27
2.3	DELKONKLUSION	30
3	REVISIONSPLIGT	33
3.1	REVISION I HISTORISK PERSPEKTIV	33
3.1.1	DANMARKS INDTRÆDEN I EU	36
3.1.2	NY ÅRSREGNSKABSLOV	37
3.1.3	DEN NYE REVISORLOV	37
3.2	REVISIONSTEORI	39
3.2.1	AGENTTEORIEN	39
3.2.2	REVISIONENS UDFØRELSE	44
3.2.3	REVISIONSSTANDARDE	44
3.3	DELKONKLUSION	47
4	DANSKE B-SELSKABER	49
4.1	KARAKTERISTIKA FOR DE DANSKE B-SELSKABER	49
4.2	SÆRLIGE FORHOLD VED REVISION AF SMÅ SELSKABER	54
4.3	ANSVARSFORDELING	54
4.3.1	LEDELSENS ANSVAR	56
4.3.2	REVISORS ANSVAR	58
4.4	REVISIONENS UDFØRELSE I MINDRE SELSKABER	59
4.5	NYE REVISIONSSTANDARDE I 2005	62
4.6	INDHOLDET AF DE NYE REVISIONSSTANDARDE	64
4.6.1	RS 240 (REVISED)	65
4.6.2	RS 315, RS 330 OG RS 500	67
4.6.3	ISQC 1 OG ISA 220	73
4.6.4	KONSEKVENSEN AF DE NYE STANDARDE	73
4.7	DELKONKLUSION	74
5	REVISIONENS NYTTEVÆRDI	76
5.1	REGNSKABETS INTERESSETER	76

5.1.1	EJERE, HERUNDER LEDELSE	77
5.1.2	ANSATTE	80
5.1.3	LÅNGIVERE	80
5.1.4	LEVERANDØRER	83
5.1.5	KUNDER	85
5.1.6	SKATTEMYNDIGHEDERNE	86
5.1.7	SELSKABERNE	90
5.1.8	SAMFUNDET	93
5.1.9	DELKONKLUSION	98
5.2	ØKONOMISK KRIMINALITET	99
5.2.1	REVISORS ROLLE VEDRØRENDE BESVIGELSER	101
5.2.2	AMERIKANSKE ERFARINGER	103
5.2.3	NORSKE ERFARINGER	109
5.2.4	DELKONKLUSION	111
6	ALTERNATIVER TIL LOVPLIGTIG REVISION.	113
6.1	REVIEW	116
6.2	OPSTILLING AF REGNSKAB	121
6.3	INGEN KRAV OM REVISION	124
6.4	AFTALTE ARBEJDSHANDLINGER VEDRØRENDE REGNSKABSMÆSSIGE OPLYSNINGER	124
6.5	DELKONKLUSION	125
7	ERFARING FRA UDLANDET	128
7.1	ENGLAND	129
7.2	DELKONKLUSION	135
8	ERHVERVS- OG SELSKABSSTYRELSENS HØRINGSFORSLAG TIL DIVERSE LOVE	137
8.1	HØRINGSFORSLAGET	138
8.2	DELKONKLUSION	144
9	KONKLUSION	145
10	FIGUR- OG TABELOVERSIGT	150
11	KILDEFORTEGNELSE	151

1 Indledning

I de senere år har der været en livlig debat om muligheden for at minimere erhvervslivets offentlige pålagte byrder. En af de byrder, som vejer tungt i opgørelsen, er den lovpligtige revision.

Med vedtagelse af EU's 4. direktiv (25. juli 1978) blev der åbnet op for muligheden for at fritage mindre selskaber for revisionspligt. Danmark har dog, som et af de eneste lande, valgt ikke at benytte sig af denne mulighed til trods for, at der er tale om en omkostning, som alt andet lige påvirker de danske selskabers konkurrenceevne.

I udkastet til den nye årsregnskabslov i 2001 blev der åbnet mulighed for, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kunne lempe revisionspligten. På baggrund af de indkomne høringssvar blev denne mulighed dog fjernet, inden den endelige lov blev vedtaget.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har i marts 2005 udsendt en af erhvervsministeren bestilt rapport til uvildigt at belyse fordele og ulemper ved en lempelse af revisionspligten og dermed danne baggrund for en debat heraf. Rapporten fastslår, at man med fordel vil kunne afskaffe revisionspligten for de mindste selskaber i overensstemmelse med de fleste øvrige EU lande. Som opfølgning herpå har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen den 29. juli 2005 udsendt et høringsforslag vedrørende ophævelse af revisionspligten for mindre selskaber samt lempelse af en række regnskabstekniske krav til selskabers årsrapporter mv.

De forskellige interesseorganisationer har alle en holdning til en eventuel lempelse af revisionspligten, og Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport har medvirket til at skabe en stor debat. Rapporten har været beskyldt for at være bestilt arbejde, byggende på generelle antagelser, som ikke er underbyggede, samt at rapporten ikke afdækker væsentlige områder indenfor emnet.

De nye revisionsstandarter, som er opstået efter de store internationale erhvervsskandaler, har ligeledes været anvendt som begrundelse for en ophævelse af revisionspligten i de mindre selskaber, idet revisorbranchen har udtalt, at de nye revisionsstandarter vil medføre honorarstigninger på op til 30%. Revisionsstandarterne betegnes som at "skyde gråspurve med kanoner" i et lille dansk selskab.

1.1 Problemformulering

Debatten omkring en ophævelse af revisionspligten har for det meste gået på enten at ophæve revisionspligten helt for de små selskaber eller alternativt at bevare den i den nuværende form. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har i deres rapport angivet alternative forslag til revisionspligten, men i den offentlige debat har der ikke været alternative løsninger på tale. Fokus i debatten har derimod været, om omkostningen ved revisionspligt er en stor byrde for de mindre selskaber.

Debatten har savnet en saglig stillingtagen til værdien af revision af de mindre selskaber, både for selskabet, dens interessenter og samfundet som helhed. Herunder hvorvidt der stadig vil være en efterspørgsel efter revisors erklæringer i form af revision eller et andet alternativ.

Vi vil i denne afhandling forsøge at afdække ovenstående og derved danne grundlag for besvarelse af følgende hovedspørgsmål:

- **Hvilken efterspørgsel og behov vil der være efter revision eller et alternativ ved en ophævelse af revisionspligten for de danske B-selskaber?**

Underbygning og besvarelse af hovedspørgsmålet vil ske ved hjælp af en række underspørgsmål, som løbende vil blive besvaret gennem afhandlingen for til sidst at give en samlet besvarelse af hovedspørgsmålet.

Følgende underspørgsmål vil blive behandlet gennem afhandlingen:

1. **Hvorfor er det på tale at afskaffe revision?**
2. **Hvad er baggrunden for den danske revisionspligt?**
3. **Er der særlige kendetegn ved de danske B-selskaber, som har betydning for revisionens udførelse?**
4. **Hvilken nytteværdi har interessenterne af revision?**
5. **Hvilke alternativer er der til lovpligtig revision?**
6. **Hvad indbefatter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens høringsforslag?**

Med udgangspunkt i ovenstående områder vil afhandlingen afslutningsvis komme med en begrundet stillingtagen til afskaffelse eller opretholdelse af revisionspligt for B-selskaber i Danmark.

1.2 Afgrænsning

Afhandlingen er begrænset til kun at omhandle lovpligtig revision for B-selskaber omfattet af årsregnskabsloven. Der vil således ikke blive inddraget revisionspligt i henhold til særlovgivning og vedtægter. Revisionspligten vil blive diskuteret med udgangspunkt i de revisionshandlinger, der ifølge love og vejledninger opfylder god revisionsskik.

Der vil kun blive behandlet spørgsmål om revisionspligt for små selskaber, og der vil derfor ikke blive behandlet kravene om bogførings- og regnskabspligt for denne gruppe selskaber. Endvidere vil kravene i selskabs- og regnskabslovgivningen ikke blive behandlet.

Afhandlingen henvender sig til brugerne af B-selskabers årsrapporter i form af ledelsen, kreditgivere, revisorer, offentligheden samt andre personer med interesse for revisionspligten. Som følge af at afhandlingen henvender sig til denne række brugere forudsættes et vist revisions- og regnskabsmæssigt kendskab, hvorfor der ikke vil blive redegjort for de almindelig kendte revisions- og regnskabsmæssige begreber.

I opgaven vil formuleringen små og mindre selskaber blive brugt som betegnelse for B-selskaber. Betegnelserne skal opfattes ens.

I gennemgangen af de administrative byrder har vi ikke foretaget en vurdering af de metoder, der ligger til grund for udarbejdelsen af rapporten om de administrative byrder. Herudover har vi alene fokuseret på byrderne i forbindelse med regnskab og revisionspligt, idet de øvrige ikke er relevante for opgaven.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen opgør den samlede revisionsregning til 1,7 mia. kr. Vi har i opgaven ikke vurderet størrelsen eller metoden for opgørelse heraf, idet det ikke er beløbets størrelse, der er relevant for diskussionen om lovpligtig revision, men derimod betydningen og konsekvensen ved en ophævelse eller lempelse af revisionspligten, som er interessant.

Afhandlingens gennemgang af revision, review, opstilling af regnskab og aftalte arbejdshandlinger vil ikke blive behandlet udtømmende, men der vil alene blive fokuseret på forskelligheder og væsentlige områder i relation til mindre selskaber. Det samme gør sig gældende for gennemgangen af de nye revisionsstandarders bestanddele, hvor vi alene vil medtage forhold, som vi finder relevante i forhold til afhandlingen.

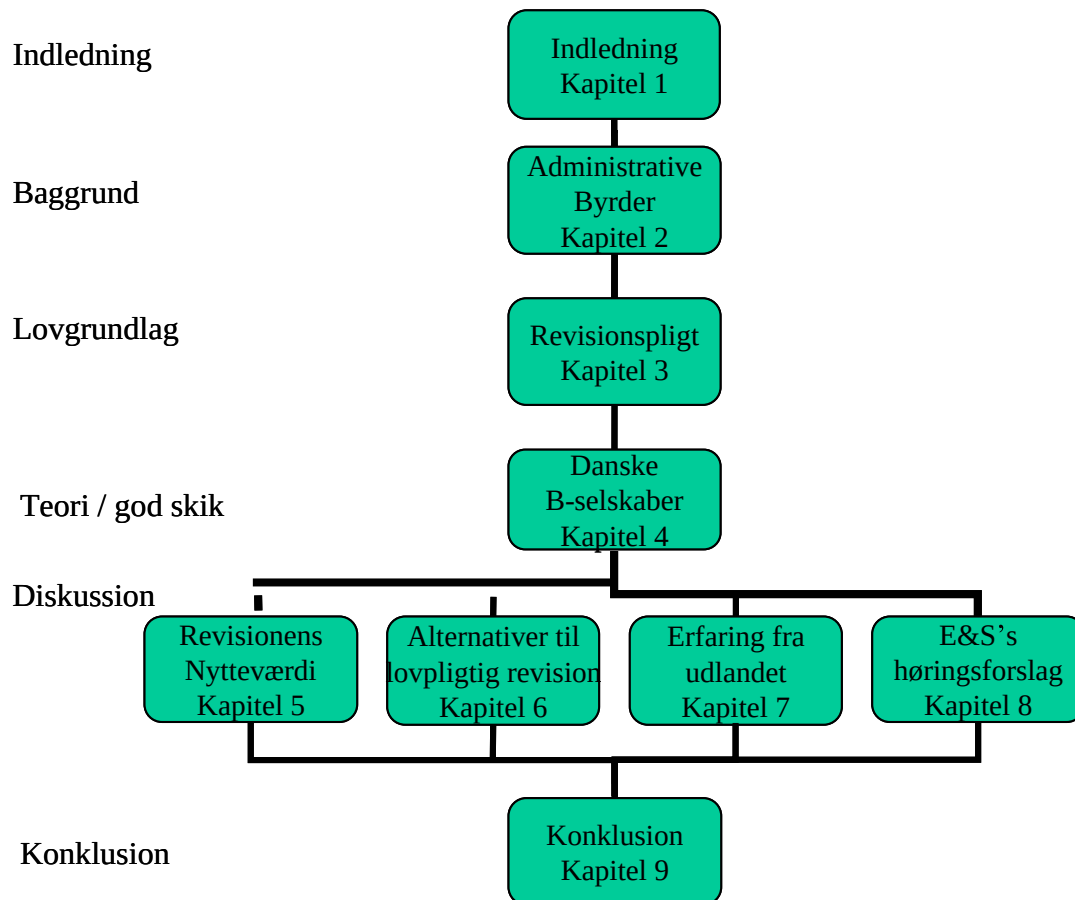
En ophævelse eller lempelse af revisionspligten vil medføre konsekvensændringer flere steder i lovgivningen, f.eks. i selskabs- og revisorlovene. Disse ændringer vil ikke blive kommenteret yderligere, idet det ikke findes relevant for afhandlingen. Såfremt en ophævelse af revisionspligten medfører et andet lovpligtigt alternativ, forudsættes det i afhandlingen, at dette alternativ ligesom i dag alene kan udføres af statsautoriserede eller registrerede revisorer.

Regeringens høringsforslag vil alene blive vurderet på de punkter, som er relevante i forhold til revisionspligten og årsrapportens informationsværdi for regnskabsbrugerne.

1.3 Metodevalg / opgavestruktur

Afhandlingens metodevalg er en teoretisk analyse og diskussion af revisionspligten for mindre selskaber. Der vil i diskussionen blive sammenlignet med synspunkter fremkommet i den offentlige debat, herunder specielt holdningerne hos de store interesseorganisationer.

Afhandlingens overordnede struktur vil være som følger:

Figur 1. Opgavestruktur

Kapitel 1

Kapitlet indeholder afhandlingens problemformulering, afgrænsning og metodevalg og benyttes til at danne fundamentet for afhandlingen.

Kapitel 2

Kapitlet indeholder en beskrivelse af de administrative byrder og Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, som danner grundlag for diskussionen omkring lempelse af revisionspligten. Kapitlets formål er at belyse rapportens argumenter for en lempelse af revisionspligten, herunder at få belyst omkostningerne ved revision og de øvrige byrder, som virksomhederne pålægges.

Kapitel 3

For at bedømme argumenterne for en lempelse af revisionspligten er det nødvendigt at opnå en forståelse for revisionens opståen, udvikling og regulering for derved at belyse de nuværende lovgivningsmæssige krav og muligheder.

Kapitel 4

For at opnå forståelse for konsekvenserne ved en lempelse af revisionspligten er det nødvendigt med kendskab til sammensætningen og karakteristika for de danske B-selskaber, herunder hvilken betydning disse har for den udførte revision. Kapitlet indeholder herunder en beskrivelse af de nye revisionsstandarder med særlig vægt på betydningen for B-selskabers revision.

Kapitel 5

For at vurdere konsekvenserne for en lempelse af revisionspligten vil interessenternes nytteværdi af en revision og muligheder for at afkræve selskabet en revision blive belyst. Herudover vil den samfundsmæssige værdi af revisionen blive vurderet, med fokus på revisors rolle i forbindelse med økonomisk kriminalitet.

Kapitel 6 og 7

Vi vil opstille alternativer til den nuværende lovpligtige revision, herunder anvende erfaringerne fra England i forbindelse med deres trinvis ophævelse af revisionspligt til en vurdering af mulighederne for en lempelse af revisionspligten.

Kapitel 8

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har den 29. juli 2005 fremsat et høringsforslag om ophævelse af revisionspligt for mindre selskaber, herunder foreslået en række regnskabsmæssige lettelser. Vi vil på baggrund af afhandlingens første 7 kapitler give en vurdering af dele af høringsforslaget.

Kapitel 9

Konklusionen er afhandlingens afsluttende kapitel med en besvarelse af de i problemformuleringen anførte problemstillinger.

1.4 Hovedansvarsfordeling

Afhandlingen er udarbejdet af forfatterne i fællesskab, således begge har deltaget aktivt i tilblivelsen af samtlige kapitler og afsnit. Arbejdsprocessen har været, at begge forfattere har siddet ved samme pc og direkte været involveret i de enkelte formuleringer mv. i samtlige afsnit. Da der fra cand.merc.aud. studiet kræves en ansvarsfordeling gælder følgende opdeling, der dog på ingen måde afspejler det faktiske arbejde i tilblivelsen af afhandlingen:

Kapitel 1 Indledning

1.1 – 1.4 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 2 Administrative byrder

2.1 Brian Thrane Sørensen

2.2 Brian Thrane Sørensen

2.3 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 3 Revisionspligt

3.1 Christina Bjerre

3.2 Christina Bjerre

3.3 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 4 Danske B-selskaber

4.1 Christina Bjerre

4.2 Brian Thrane Sørensen

- 4.3 Christina Bjerre
- 4.4. Brian Thrane Sørensen
- 4.5 Christina Bjerre
- 4.6 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen
- 4.7 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 5 Revisionens nytteværdi

- 5.1 Brian Thrane Sørensen
- 5.2 Christina Bjerre

Kapitel 6 Alternativer til lovpligtig revision

- 6.1 Brian Thrane Sørensen
- 6.2 Christina Bjerre
- 6.3 Christina Bjerre
- 6.4 Brian Thrane Sørensen
- 6.5 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 7 Erfaring fra udlandet

- 7.1 Christina Bjerre
- 7.2 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 8 Erhvervs- og Selskabsstyrelsens høringsforslag

- 8.1 Brian Thrane Sørensen
- 8.2 Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

Kapitel 9 Konklusion

Christina Bjerre og Brian Thrane Sørensen

2 Administrative byrder

Kapitlet indeholder en beskrivelse af de administrative byrder og Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, som danner grundlag for diskussionen omkring lempelse af revisionspligten. Kapitlets formål er at belyse argumenterne for og imod en lempelse af revisionspligten, herunder at få belyst omkostningerne ved revision og de øvrige byrder, som virksomhederne pålægges.

Vi lever i en verden i hastig forandring. Som følge af den teknologiske udvikling opleves verden mindre. Virksomhederne er i stigende grad begyndt at operere internationalt, og som følge af nye teknologiske løsninger er det ikke længere et problem med flere tusinde km mellem f.eks. den danske afdeling af et IT-firma og deres indiske programmører.

I takt med den stigende globalisering har vi oplevet, at danske virksomheder, på grund af et lavere lønniveau, har flyttet store dele af specielt løntunge produkter som f.eks. produktion af tekstiler og møbler til Østen eller Østeuropa.

Politisk er der stor fokus på denne udflytning og dens indvirkning på den danske beskæftigelsessituation. Det er politisk anerkendt, at de danske virksomheder ikke kan konkurrere med lønningerne i Østen og Østeuropa. Skal danske virksomheder klare sig i konkurrencen med disse lande kræver det, at produktioner effektiviseres og mest muligt arbejde maskiniseres eller outsources til de lande, hvor lønningerne er lave. Tilbage står danske produktionsvirksomheder med en strømlinet og effektiv produktion. Denne udvikling er kendetegnende for de fleste vesteuropæiske lande.

Forskellen mellem de enkelte lande skal derfor findes i andre forhold som f.eks. reguleringer for erhvervslivet. Disse forhold påvirkes af bl.a. lovgivningskrav, uddannelsesniveau, muligheden for rekruttering af kvalificerede medarbejdere, fleksibiliteten på arbejdsmarkedet.

Som et led i forbedring af de danske virksomheders konkurrenceevne har man fra politisk side fokus på de forhold, som medvirker til, at danske virksomheder er stillet enten bedre eller dårligere end deres europæiske konkurrenter. Et af de forhold, der er fokus på, er de administrative byrder, herunder det danske krav om revisionspligt for alle selskaber.

I 1995 udarbejdede Erhvervsministeriet for første gang rapporten ”Lettelse af administrative byrder”, der er en opgørelse over hvilke byrder, som staten har pålagt de danske virksomheder.

I byrderegnskabet indgår en række omkostninger, som det offentlige har pålagt danske selskaber som følge af lovgivning. Byrderegnskabet omfatter kun de omkostninger, som virksomhederne er pålagt fra offentlige side, hvorimod de omkostninger, som virksomhederne selv påtager sig, ikke indgår i opgørelsen. Et eksempel herpå er revision og krav om udarbejdelse af årsrapport, som er lovregulerede og dermed en byrde pålagt af staten. Vælger en virksomhed at benytte en revisor til rådgivning om f.eks. generationsskifte, er det en omkostning, som virksomheden frivilligt har påtaget sig. Til trods for at denne omkostning i virksomheden opfattes som en revisoromkostning på samme måde som revisionen, indgår den ikke i det offentlig pålagte byrderegnskab.

Af Erhvervsministeriets rapport ”Lettelse af administrative byrder” fra 1995 fremgår det, at:

”en del af de administrative opgaver skyldes imidlertid den retlige regulering i aktie- og anpartsloven og sikrer den nødvendige tillid og accept af selskabsformerne hvor ejerne ikke hæfter personligt for selskabets forpligtigelser”

I selskabslovgivningen har man disse regler, fordi man fra lovgivers side er interesseret i en virksomhedsform, hvor ejeren ikke hæfter personligt.

Muligheden for at kunne opstarte f.eks. et anpartsselskab med en indskudskapital på 125.000 kr. er medvirkende til, at der løbende er iværksættere, der opstarter nye innovative virksomheder, som på sigt kan blive store internationale koncerner. Havde man ikke muligheden for at begrænse hæftelsen til den indskudte kapital, ville risikoen for personlig konkurs afholde nogle fra at starte. Af hensyn til kreditorer og långiver er det dog nødvendigt med stramme regler, der sikrer kapitalen i de selskaber, hvor selskabsdeltagerne ikke hæfter personligt.

Ud over reglerne i selskabslovgivningen til sikring af kapitalen er der behov for, at kreditorer og långivere kan vurdere selskabernes økonomi og dermed også deres kreditgivning, hvorfor der er krav om offentliggørelse af selskabernes årsrapporter.

Det fremføres endvidere i rapporten, at det er vigtigt med tillid til, at oplysningerne i selskabers årsregnskaber er korrekte. I den sammenhæng forstås revision implicit som en nødvendighed til sikring af regnskabers korrekthed.

Den nuværende regering har meldt ud, at de har stor fokus på at forbedre de danske virksomheders konkurrenceevne. Dette kommer blandt andet til udtryk i regeringsgrundlaget, hvor der er lagt op til, at der skal ske en lempelse af erhvervslivets pålagte administrative byrder:

"Administrative byrder lægger en dæmper på virksomhedernes produktion og vækst. Regeringen vil derfor fortsætte indsatsen for at lette virksomhedernes byrder med op til 25 pct. i 2010¹"

En af de byrder, som står for skud, er omkostningen til lovpligtig revision. Regeringen fremhæver specifikt, at den danske konkurrenceevne er svækket i forhold til de fleste andre EU lande pga. den lovpligtige revision. Det fremgår af regeringsgrundlaget:

"Danmark er blandt de tre eneste europæiske lande, som i dag stiller krav om revisionspligt over for små selskaber. Derfor vil regeringen i 2005 fremsætte forslag om reduktion af den lovpligtige revision for små selskaber²"

Regeringen har således på forhånd sagt, at man vil slække på de danske krav. Ikke nødvendigvis en ophævelse af revisionspligten i samme omfang som muligt i følge EU's 4. direktiv, men at der vil blive stillet konkrete lovforslag om reduktion af det danske krav om lovpligtig revision for små selskaber.

Det er i den forbindelse værd at bemærke, at regeringsgrundlaget er offentliggjort i februar 2005. Samtidigt med at regeringen i februar har meldt ud, at man vil stille forslag om lempelse af den lovpligtige revision, har Erhvervs- og økonomiministeren bestilt en uvildig rapport hos Erhvervs- og selskabsstyrelsen med det formål at vurdere konsekvenserne ved en lempelse eller ophævelse af revisionspligten for B-selskaber. Denne rapport udkommer dog først i marts. Regeringen syntes derfor at have tilsidesat den diskussion, som rapporten i første omgang var bestilt til at skulle skabe, idet rapportens svar næsten er givet på forhånd.

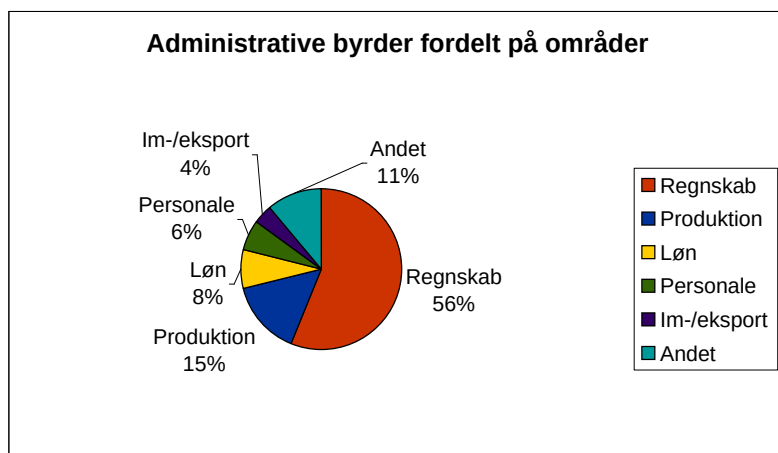
De administrative byrder, som de danske virksomheder er pålagt, bliver hvert år målt og udviklingen indenfor de enkelte undergrupper bliver analyseret.

¹ "Nye mål", Regeringsgrundlag, februar 2005

De administrative byrder opdeles på følgende 7 hovedområder³:

- Regnskab
- Produktion
- Løn
- Personale
- Im-/Eksport
- Andet

Af nedenstående figur ses, at den altovervejende byrde for de danske virksomheder er posten ”regnskab”, som repræsenterer 56% af de af staten pålagte administrative byrder. De øvrige 6 byrder udgør således samlet kun 44% og dermed samlet mindre end enkeltposten regnskab.

Figur 2. Administrative byrder fordelt på områder⁴

Byrden ”regnskab” består af administration i forbindelse med virksomhedens regnskab. F.eks. indberetning og indbetaling af moms samt udarbejdelse af års- og skatteregnskab.

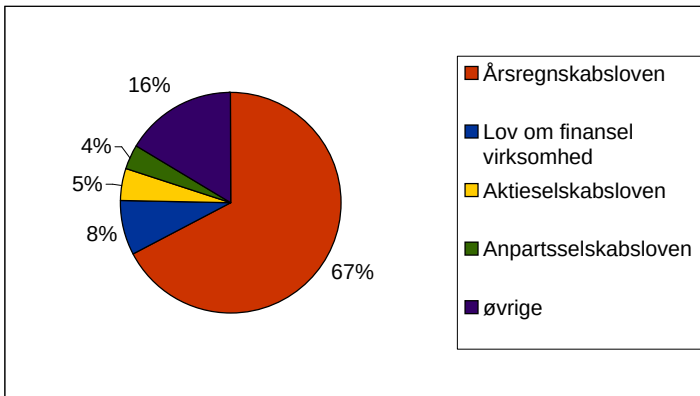
Som tidligere nævnt, er der i regeringsgrundlaget lagt op til en lempelse af erhvervslivets pålagte administrative byrder med 25 %. Denne reduktion må nødvendigvis også omfatte byrden ”regnskab”, idet den udgør 56% af de samlede offentlig pålagte administrative byrder.

² "Nye mål", Regeringsgrundlag, februar 2005

³ "Administrative byrder for erhvervslivet i Danmark År 5", 2003, side 12

⁴ "Administrative byrder for erhvervslivet i Danmark År 5", 2003, side 12

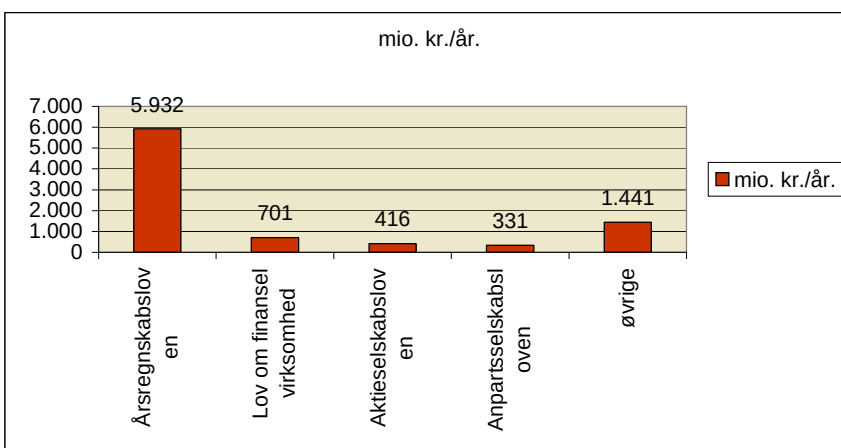
Erhvervs- og økonomiministeriet har i 2005 udarbejdet en redegørelse, der opdeler de regnskabsmæssige pålagte byrder på konkrete enkeltlove. Formålet er at definere hvilke love, som vægter tungest vedrørende de administrative byrder på økonomi- og erhvervsministeriets område. De forskellige loves andel af byrderne ses af nedenstående figur:

Figur 3. Byrden Regnskab fordelt på love⁵

Det ses af ovenstående figur, at den mest byrdefulde lov er årsregnskabsloven, idet den udgør 67% af den samlede byrde på regnskabsområdet.

Umiddelbart virker det som en stor del, men loven favner bredt, idet den indeholder detailregulering af regnskabsområdet, herunder kravene til opstilling af årsrapporter for de enkelte regnskabsklasser, krav om hvordan de enkelte regnskabsposter skal indregnes og måles samt kravet om revision.

Figur 4. De mest byrdefulde love på Økonomi- og Erhvervsministeriets område⁶

⁵ Egen tilvirkning, tal fra Økonomi- og Erhvervsministeriet, "Redegørelse af 15. juni 2005 om erhvervslivet og reguleringen 2003/04", side 5

Af omkostningerne fordelt på de enkelte love ses, at årsregnskabsloven er klart mest omkostningstung, idet overholdelse af dens bestemmelser udgør 5.932 mio. kr. af en samlet byrde på Økonomi- og Erhvervsministeriets område på 8.821 mio. kr.

Som følge heraf har Økonomi- og Erhvervsministeriet i juli 2005 fremsat et høringsforslag til ændring af bl.a. årsregnskabsloven, bogføringsloven, revisorloven og selskabslovene. Formålet med lovforslagene er en reduktion af revisionspligten for mindre selskaber og derved til at opnå den ønskede formindskelse af byrderne med 25%.

Hvorvidt det bliver en reel omkostningsbesparelse for selskaberne afhænger dog af, hvorvidt selskaberne vil udnytte lempelserne eller der blot er tale om, at gøre en pålagt byrde til en frivillig byrde. Politisk vil det altid være nemmest at afskaffe en pålagt byrde, såfremt virksomhederne frivilligt vælger at påtage sig byrden.

Spørger man de danske virksomheder, om de ønsker lavere administrative byrder, vil svaret naturligvis være ja.

I 1997 foretog FRR (Foreningen af Registrerede Revisorer) en spørgeskemaundersøgelse blandt 1200 små og mellemstore virksomheder, der alle havde under 100 ansatte. Formålet hermed var at klarlægge virksomhedernes syn på fremtiden samt hvilke forhold, der vil kunne forbedre fremtidsmulighederne⁷.

Virksomhederne blev spurgt til hvilke forhold, der skulle til, for at forbedre vilkårene for erhvervslivet, hvortil 34,9% af virksomhederne anså en lettelse af de administrative byrder, som den vigtigste.

I samme undersøgelse blev virksomhederne bedt om at besvare hvilke love, som de anså for at være mest belastende. Til trods for at regeringen har opgjort, at årsregnskabsloven er den mest bebyrdende lov med 67% af den samlede lovbyrde på Økonomi- og Erhvervsministeriets område, har virksomhederne svaret, at kun 9,2% anser revision og regnskabslovgivning som mest bebyrdende. Til gengæld anser virksomhederne skattelovgivning og lovgivning vedrørende medarbejdere som de mest belastende områder, idet henholdsvis 25,4% og 29,2% anser disse som

⁶ Økonomi- og Erhvervsministeriet, "Redegørelse af 15. juni 2005 om erhvervslivet og reguleringen 2003/04", side 5.

⁷ Bjarne Skaaning m.fl., kandidatafhandling, "Lempelse af revisionspligten for små selskaber – en analyse af konsekvenserne herved", side 15.

mest bebyrdende. I Erhvervs- og økonomiministeriets opgørelse indgår disse forhold i gruppen ”øvrige”, som samlet kun udgør 16% af de opgjorte byrder.

Lovpligtig revision	1,3%
Selskabslovgivning	3,3%
Anden Lovgivning	6,4%
Regnskabslovgivning	7,9%
Miljølovgivning	17,4%
Skattelovgivning	25,4%
Lovgivning vedr. medarbejdere	29,2%
Ved ikke	9,1%
I alt	100%

Tabel 1. Virksomhedernes vurdering af de administrative byrder⁸

At en meget lille del af virksomhederne anser lovpligtig revision som den mest bebyrdende lovgivning, bekræftes af en undersøgelse foretaget af Dansk Handel og Service, som har spurgt sine medlemmer om deres holdning til en afskaffelse af den lovpligtige revision. 85% af de adspurgte B-selskaber svarede, at de ikke vil benytte muligheden for at fravælge revisionen, selvom revisionspligten afskaffes⁹. En tilsvarende undersøgelse udarbejdet af Handels Transport og Serviceerhvervene viser, at 78% af deres medlemmer vil bevare revisionspligten i sin nuværende form¹⁰.

Dog anføres der i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, at disse spørgeskemaundersøgelser ikke har været tilstrækkeligt repræsentative og statistisk signifikante pga. små stikprøvestørrelser og lave svarprocenter. Den samme forespørgsel foretaget af Rambøll for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har givet et anderledes svar, idet 11% ikke ønsker revision overhovedet, mens 49% ønskede en mindre omfattende kontrol og 40% ønskede af bevare revisionen i dens nuværende omfang¹¹.

⁸ Bjarne Skaaning m.fl., kandidatafhandling, "Lempelse af revisionspligten for små selskaber – en analyse af konsekvenserne herved", side 16.

⁹ Dansk Handel & Service, "Revision uanset revisionspligt"

¹⁰ HTS, "Skal revisionspligten bevares ændres eller ophæves", 14.01.2004

¹¹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 71

Det er svært at vurdere omfanget af fremtidig revision ved en hel eller delvis afskaffelse af revisionspligten ud fra en spørgeskemaundersøgelse, idet spørgeteknik, stikprøvestørrelser og fortolkning af svar kan medføre et unuanceret billede heraf. Herudover er mange virksomheder måske heller ikke altid klar over, hvad et alternativ indbefatter.

En engelsk undersøgelse fra 2003 viste, at 42% af de selskaber, som i England er fritaget for revisionspligt, frivilligt har valgt at lade deres regnskaber revidere til trods for, at fritagelsen blev indført allerede i 1993¹². Som det ses heraf ligger de danske selskabers tilkendegivelser om opretholdelse af revision på et højere niveau end det engelske¹³. Det må således forventes, at andelen af danske selskaber som vil bibeholde revision vil falde over tid i takt med, at samfundet vænner sig til, at ikke alle selskabers regnskaber er reviderede. Hvorvidt den danske andel af selskaber, der vælger at lade sig revidere, falder til det engelske niveau er uvist, men der skal i den sammenhæng også tages i betragtning, at traditionen for revision er væsentlig ældre og dermed mere indgroet i samfundets bevidsthed i Danmark end i England, som kun har haft lovpligtig revision siden 1967¹⁴.

I det offentlige byrderegnskab indgår revisionspligten for B-selskaber med 1,7 mia. kr¹⁵ og forventes at stige yderligere 300-500 mio. kr. i forbindelse med indførelse af de nye revisionsstandarder. Såfremt man vælger at afskaffe revisionspligten for denne gruppe selskaber, vil en stor del heraf formentlig stadig vælge at lade sig revidere og dermed stadig have omkostningen til revision. Omkostningen vil dog ikke længere indgå i byrderegnskabet og regeringen vil således opnå en nedbringelse af byrderne på 1,7 mia. kr., selvom selskaberne fortsat lader sig frivilligt revidere.

Regeringen er klar over, at selskaberne ikke anser revision som en væsentlig byrde. Regeringen forventer da også, at hovedparten af de danske B-selskaber vil fortsætte med at lade deres selskaber revidere, selvom revisionspligten lempes. Dette ses af, at både Venstre og Konservative selv fremhæver, at de fleste mindre selskaber sandsynligvis stadig vil benytte en revisor, selvom revisionspligten ophæves¹⁶.

¹² Svenskt Näringsliv, "Revisionsplikten i små aktiebolag", marts 2005, side 27

¹³ Dog ligger resultatet jf. Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport på niveau med den engelske undersøgelse.

¹⁴ Svenskt Näringsliv, "Revisionsplikten i små aktiebolag", marts 2005, side 25

¹⁵ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005

¹⁶ Erhvervsbladet 18.03.05, "Dyb uenighed om revisionspligt"

Dansk Folkeparti og de radikale er modstandere af en afskaffelse af revisionspligten for virksomheder under en vis størrelse og kritiserer regeringen for at lave lovforslag udelukkende for at få byrderne ned. De kræver i stedet, at der skal ses på de samlede samfundsmæssige omkostning ved en ophævelse af revisionspligten¹⁷.

En undersøgelse udarbejdet af FRR i 1997 viser, at virksomhederne anså deres revisor for at være den eksterne rådgiver med størst kendskab til virksomheden samt virksomhedens nærmeste sparringspartner.

	Bedst kendskab	Nærmeste sparringspartner
Rådgivende ingeniør	0,5%	1,3%
Offentlig rådgivningsorgan	0,5%	0,8%
Pengeinstitut	2,3%	4,3%
Brancheforening	4,0%	7,8%
Advokat	6,8%	8,8%
Revisor	81,4%	64,5%
Anden	1,3%	5,9%
Ved ikke	3,2%	6,6%
I alt	100%	100%

Tabel 2. Virksomhedernes vurdering af samarbejdspartner¹⁸

Som det ses af tabellen, anser de danske virksomheder revisor, som den person med det bedste kendskab til virksomheden. Endvidere fremgår det, at virksomhederne anser revisor for at være den nærmeste sparringspartner. En ophævelse af revisionspligten vil umiddelbart give en besparelse, men på sigt vil den sparring, som virksomhederne får ved revisors branchekendskab og generelle økonomiske indsigt i virksomheden gå tabt.

¹⁷ Erhvervsbladet 18.03.05, "Dyb uenighed om revisionspligt"

¹⁸ Bjarne Skaaning m.fl., kandidatafhandling, "Lempelse af revisionspligten for små selskaber – en analyse af konsekvenserne herved", side 17.

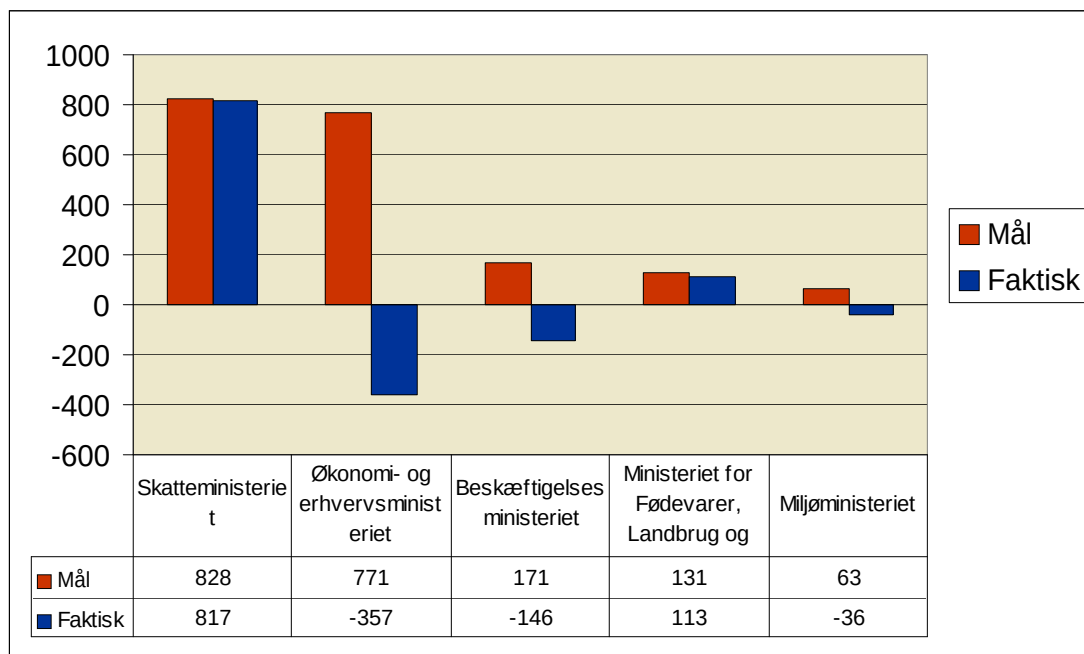
Denne langsigtede planlægning og sparring, som revisor kan yde på baggrund af hans kendskab til virksomheden opnået gennem revisionen, vil på sigt have en værdi, som ikke kan måles i kroner. Spørgsmålet er, om besparelsen ved en ophævelse af den lovpligtige revision er det værd.

2.1 Administrative byrder under ”Fogh-regeringen”

Det er som sagt regeringens målsætning, at de administrative byrder skal reduceres med 25% inden 2010. I redegørelsen ”erhvervslivet og reguleringen 2002/03” er de administrative byrder blevet uddybet og det fremgår heraf, at de samlede administrative byrder skal reduceres med 25% eller 7,3 mia. kr. inden 2010.

For at kunne følge op på dette mål er der opstillet løbende midtvejs-mål, ligesom de administrative byrder er blevet fordelt på de ansvarlige ministre. Regeringen har ikke offentliggjort en opgørelse over, hvordan udviklingen er gået, men til gengæld har HTS gennemgået samtlige lovforslag fra de forskellige ministre i folketingssamlingen 2001/02, 2. samling til 2004/05. Dvs. perioden hvor ”Fogh-regeringen” har været ved magten. Der har i perioden været fremsat mere end 400 lovforslag, som alle er vurderet i relation til deres administrative konsekvenser for erhvervslivet.

For at nå målsætningen om en reduktion af de administrative byrder med 25% skal de 5 mest betydningsfulde ministerier ved udgangen af folketingssamlingen 2004/05 have reduceret byrderne med samlet 1.964 mio. kr. Som det ses af nedenstående figur har kun skatteministeriet og ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri nået målsætningen, mens Økonomiministeriet, Beskæftigelsesministeriet og Miljøministeriet er gået den forkerte vej, idet de forventede byrdelettelser er blevet til øgede byrder. Det samlede mål om en byrdereduktion på 1.964 mio. kr. er således kun blevet til en reduktion på 391 mio. kr.

Figur 5. Ministeriernes opfyldelse af delmål ved udgangen af folketingssamlingen 2004/05¹⁹

Regeringen er således ved indgangen til 2005 1,6 mia. kr. efter sin egen målsætning om byrdereduktion. I opgørelsen er kun medregnet de byrder som selskaberne pålægges år efter år.

De engangsomkostninger, som selskaberne pålægges ved implementering af ny lovgivning, er ikke medtaget i ovenstående tal, men er opgjort til at have medført en nettobyrd for virksomhederne på 1,1 mia. kr. Såfremt disse omkostninger bliver indregnet i opgørelsen er regeringen således samlet ca. 2,7 mia. kr. bagud for at kunne opfylde målsætningen for 2005.

At der ikke er sket de store administrative lettelser er i overensstemmelse med opfattelsen i erhvervslivet. Senest har foreningen af danske malermestre offentliggjort en undersøgelse om, hvordan medlemmerne opfatter ændringen i de administrative byrder, siden ”Fogh-regeringen” tiltrådte. Kun 2% af virksomhederne mener at have oplevet administrative lettelser, 30% mener, at de administrative lettelser er uændrede, mens hele 68% mener, at der er sket stigning i de administrative byrder²⁰. Man har på baggrund af undersøgelsen opgjort, at virksomhederne i gennemsnit anvender 2,4 time mere om ugen eller 125 timer mere om året på administrative byrder end ved regeringens tiltræden. Omregnet betyder det, at virksomhederne i gennemsnit har haft øgede administrative omkostninger inklusive kapacitetsomkostninger på ca. kr. 40.000 pr.

¹⁹ HTS, 15. juni 2005, ”Administrative byrder under Fogh-regeringen”

²⁰ Malerfagets konjunkturundersøgelse, 2. halvår 2005

virksomhed. Det skal i den forbindelse bemærkes, at de forhold, som anses for at være blevet mere byrdefulde, er specielt indberetninger, E-fakturering og arbejdsmiljø, mens forhold som regnskab og skat først kommer længere nede på listen.

Det må således konkluderes, at regeringen ikke har haft succes med at reducere virksomhedernes administrative byrder, idet byrderne i regeringens første periode kun er faldet en smule. At byrderne er faldet er dog modstridende med opfattelsen blandt de danske malermestre, som samlet føler, at byrderne er steget. Det skal i den forbindelse dog bemærkes, at det ikke vides om der er anvendt samme definition af administrative byrder i undersøgelserne, hvilket kan gives en vis usikkerhed.

2.2 Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport

På foranledning af Økonomi- og Erhvervsministeren har Erhvervs- og selskabsstyrelsen udarbejdet en rapport med sigte på at foretage en analyse af fordele og ulemper ved forskellige alternativer til den nuværende revisionspligt. Rapporten er således ment som et uvildigt grundlag for en politisk debat om en eventuel ophævelse af revisionspligten.

Rapporten har været kritiseret for at være ”bestilt arbejde” med ensidigt argumentation for afskaffelse af revisionspligten og manglende undersøgelser af konsekvenserne for en sådan afskaffelse. Rapportens hovedlinjer vil blive belyst og kommenteret i det følgende.

Rapporten er lavet på baggrund af EU’s 4. direktiv, som giver medlemslandene mulighed for en lempelse af revisionspligten, hvilket Danmark er et af de få lande, som ikke har benyttet sig af. Rapporten opstiller flere muligheder for at afvikle eller lempe revisionspligten:

- Fritagelse for lovpligtig revision under angivne grænser for nettoomsætning, balance og antal ansatte
- Erstatte lovpligtig revision med review/gennemgang
- Afskaffe/lempe revisionspligten for anpartsselskaber
- ”Noget for noget”-ordning. Selskaberne kan slippe for lovpligtig revision, hvis de viser vilje og evne til at have orden i deres års- og skatteregnskaber²¹.

²¹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, ”Rapport om revisionspligten for B-virksomheder”, marts 2005, side 5.

I EU's 4. direktiv, artikel 11 er grænserne for at fritage mindre selskaber for revision:

- Balancesum på 29 mio. kr.
- Nettoomsætning på 58 mio. kr.
- Gennemsnitlig antal heltidsbeskæftigede på 50.

Disse grænser svarer til årsregnskabslovens regnskabsklasse B, som i alt omfatter 130.000 selskaber. Heraf har 80.000 en egentlig driftsaktivitet, mens 50.000 er holdingselskaber, tomme selskaber mv. uden selvstændig driftsaktivitet²².

De små selskaber er ligeledes kendetegnet ved, at der typisk er personsammenfald mellem ejere og den daglige ledelse. Således har 64% af selskaberne kun én ejer, og i 63% af selskaberne deltager ejerne i selskabets drift.

Rapportens argumenter for fritagelse af revisionspligten er specielt kritiseret på følgende punkter:

- Omkostningerne til revision skønnes til 1,7 mia. kr.

I rapporten anføres, at den lovpligtige revision koster små danske selskaber 1,4 mia. kr. i 2003 og skønnes at være vokset til 1,7 mia. kr. i 2004. Beløbet er beregnet på baggrund af gennemsnitlig revisionshonorar i B-virksomheder med selvstændig driftsaktivitet ganget op med antal modtagne regnskaber i 2003. Hvorvidt dette beløb svarer til de faktiske forhold er vanskeligt at vurdere, men vi har ikke grundlag for at kunne anfægte beløbet eller give et bedre bud.

Problemet med beløbet på 1,7 mia. kr. er, at det i rapporten fremstår som en besparelse for virksomhederne ved en ophævelse af revisionspligten. Som angivet i afsnit 2 om administrative byrder, angiver en stor del af selskaberne, at de ønsker at bibeholde revisionen, hvormed den reelle besparelse for selskaberne ikke bliver i den angivne størrelsesorden. Dette nævnes også i rapporten flere steder. Bl.a. opgøres den forventede omkostning til revision for selskaberne ved en fjernelse af revisionspligten for B-virksomheder at falde mellem 371 og 941 mio. kr.²³.

²² Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 4.

²³ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 76.

Det er dog omkostningen på 1,7 mia. kr., som sammenholdes med argumenterne for bevarelsen af revisionspligten. Herudover er der heller ikke taget højde for de eventuelle meromkostninger den manglende revision vil medføre andre steder i samfundet, f.eks. yderligere omkostninger til leverandørgodkendelse, kontrol fra myndighederne, højere rente mv. Dette giver således et fordrejet billede, da man burde sammenholde den reelle besparelse med de fordele, der er ved revision.

- Lovpligtig revision forekommer ikke at være den mest effektive metode til at forebygge og afsløre økonomisk kriminalitet.

Rapporten angiver at kun 2% af afslørende besvigelser i virksomheder, er afsløret af revisor. Det skal dog bemærkes, at en engelsk undersøgelse har vist, at i 45% af de tilfælde, hvor der blev rapporteret ledelsesbesvigelser, var det revisor, der afslørede det²⁴.

Herudover ses der også bort fra den forebyggende effekt, som revisionspligten har. I virksomhederne er der en stor respekt for revisorerne, og 90% af Handels Transport og Serviceerhvervenes medlemmer mener således, at revisionspligten har en forebyggende effekt mod økonomisk kriminalitet²⁵. I forbindelse med en revision gennemgår revisor selskabets interne kontroller og forretningsgange, herunder om de understøtter en fornuftig funktionsadskillelse, som er grundlæggende i forebyggelsen af besvigelser, da besvigelser herved alene kan begås af flere personer i forening. Revisionen opdager derfor ikke nødvendigvis besvigelserne, men sætter fokus på, hvor selskabet selv kan sikre sig bedre mod besvigelser.

Det er tankevækkende, at der udelukkende i rapporten fokuseres på de besvigelser, der opdages af revisionen, når en så stor del af virksomhederne tillægger revisors tilstedeværelse stor effekt.

- Interessenternes nytte af reviderede regnskaber

Rapporten opgør de forskellige interessenters behov og efterspørgsel efter reviderede regnskaber, herunder skattemyndighederne, ejere og investorer samt kreditorer.

²⁴ Børsen, "Revisionsrapport blottet for objektivitet", 11. marts 2005

²⁵ HTS, "Skal revisionspligten bevares, ændres eller ophæves", 14.01.2004

De enkelte interessentgruppers behov for reviderede regnskaber holdes herefter op enkeltvis mod omkostningen til revision på 1,7 mia. kr., hvorved de således konkluderer, at en sådan omkostning ikke står mål med nytteværdien for den enkelte interessentgruppe.

Der mangler dog at blive vurderet, om interessenterne samlede nytteværdi kan forsvare en bevarelse af revisionsomkostningen.

Omkostningerne ved revision, som samlet er vurderet til 1,7 mia. kr., virker overvældende. For den enkelte virksomhed anslås revisionsomkostningen at udgøre ca. 15 t.kr. for et selskab med driftsaktivitet²⁶. I rapporten er anslået at indførelse af review som alternativ til revision vil medføre et fald i årshonoraret for et gennemsnit driftsselskab på 5 t.kr. Denne besparelse skal sammenholdes med de øgede samfundsmæssige omkostninger i form af formentlig øget skatteligning, økonomisk kriminalitet samt selskabets eventuelle faldende troværdig samt stigende kreditomkostninger. Vurderingen er så om revisionspligten både for selskabet og samfundsmæssigt måske er en billigere løsning, ligesom en besparelse på 5 t.kr. umiddelbart ikke er afgørende for, hvorvidt selskabet vælger revision eller review.

Herudover er rapporten generelt positivt konkluderende, således at neutrale besvarelser i spørgeskemaerne medtages i konklusionerne som for en ophævelse af revisionspligten.

2.3 Delkonklusion

Det er en del af regeringens målsætning, at de danske selskabers konkurrenceevne skal forbedres, således de danske selskaber kan klare sig i den stigende internationale konkurrence. For at forbedre selskabernes konkurrenceevne har regeringen den målsætning, at 25% af de administrative byrder skal være afskaffet i 2010.

I Danmark har man valgt ikke at benytte sig af muligheden for at lempe revisionspligten for B-selskaber til trods for, at hovedparten af de europæiske lande har benyttet sig heraf. Som følge af at de danske selskaber således er underlagt revisionspligt, bliver de pålagt en omkostning, som stiller dem dårligere end deres europæiske konkurrenter.

Som et led i regeringens mål om nedbringelse af de administrative byrder og regeringsgrundlagets generelle mål om at forbedre vilkårene for erhvervslivet, er muligheden for en lempelse af

²⁶ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 4.

revisionspligten oppe til debat, idet byrderne vedrørende regnskab udgør 56% af det samlede byrderegnskab.

Det er dog tankevækkende, at kun en lille del af de danske selskaber anser revision og regnskabslovgivning som den største administrative byrde og op mod 85% af B-selskaberne vil fortsat lade deres årsrapport revidere, uanset om der sker en lempelse af revisionspligten. Problemet er således, at regeringen anvender byrderegnskabet til vurdering af, hvor byrderne kan nedbringes og skelner i den henseende ikke til, hvilke områder selskaberne opfatter som mest bebyrdende. Hvis virksomhederne konkurrenceevne skal forbedres, må udgangspunktet nødvendigvis have afsæt i, hvad selskaberne opfatter som byrdefuldt.

Den samlede omkostning til revision er opgjort til at udgøre 1,7 mia. kr. for de danske B-selskaber. Som følge af at en stor del af selskaberne ønsker at opretholde revisionen, vil der blive tale om, at revisionspligten vil gå fra at være en lovpligtig pålagt byrde til en frivillig påtaget omkostning. Som følge heraf vil byrderegnskabet blive reduceret med 1,7 mia. kr., mens selskabernes omkostning til revision vil være den samme, hvorved deres konkurrenceevne ikke er blevet forbedret.

For at regeringen løbende kan følge op på sit mål om en 25% byrdereduktion i 2010, er der opstillet løbende delmål. I 2004/05 var målet, at byrderne skulle være nedbragt med 1.964 mio. kr. En faktisk opgørelse viser dog, at der kun har været en reduktion på 391 mio. kr. Herudover har omkostningerne forbundet med implementering af lovændringer medført en engangsbyrde på 1,1 mia. kr. som ikke indgår i byrderegnskabet. Der har således netto været en forøgelse af de administrative byrder på ca. 700 mio. kr., hvilket er i overensstemmelse med, at 68% af de danske malermestre har opfattelsen af, at de administrative byrder er steget under "Fogh-regeringen".

Det er vores opfattelse, at debatten om en afskaffelse af revisionspligten er opstået på baggrund af regeringens ønske om at nedbringe de administrative byrder uden at tage hensyn til selskabernes egne ønsker og opfattelse af byrderne.

Regeringen bygger sin argumentation for en ophævelse på en bestilt rapport fra Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, som efter vores vurdering er ensidig og mangelfuldt dokumenteret med hensyn til de samfundsmæssige konsekvenser ved en ophævelse af revisionspligten. På den baggrund

mener vi ikke, at rapporten kan anvendes til en saglig belysning af konsekvenser ved en ophævelse af revisionspligten.

3 Revisionspligt

For at bedømme argumenterne for en lempelse af revisionspligten er det nødvendigt at opnå en forståelse for revisionens opståen, udvikling og regulering for derved at belyse de nuværende lovgivningsmæssige krav og muligheder.

Det nuværende krav om revisionspligt udspringer af EU's 4. direktiv, hvoraf det fremgår:

”Selskaber skal lade deres årsregnskab revidere af en eller flere personer, der i medfør af national lovgivning er autoriseret til at revidere regnskaber”²⁷.

Af ovenstående fremgår, at danske selskaber er omfattet af revisionspligt. Kravet om revision er implementeret i den danske lovgivning i form af årsregnskabsloven § 135 stk. 1. Kravet om, at revisionen skal foretages af en autoriseret person, er ligeledes implementeret i årsregnskabsloven, idet det fremgår af § 135 stk. 2, at revisionen skal foretages af en registreret eller statsautoriseret revisor.

For at få en forståelse af den nuværende lovgivning med revisionspligt i Danmark vil vi give en kort beskrivelse af udviklingen fra revisionens opståen i 1700-tallet og frem til i dag.

3.1 Revision i historisk perspektiv

I Danmark har vi en lang tradition for revision. Revisionen er ikke opstået som følge af lovregulering, men på baggrund af aktionærernes behov for troværdig og pålidelig information samt kontrol med ledelsens varetagelse af aktionærernes interesser.

Dette ses af, at der tilbage i 1700-1800-tallet i de større selskaber har været aktionærbestemte krav om revision. F.eks. Det Asiatiske Compagni, som har haft revisionskravet tilbage til 1732. Først i sidste halvdel af 1800-tallet blev krav om revision mere almindeligt, men stadig ikke lovbestemt. Revisor var således udelukkende aktionærernes tillidsmand²⁸.

På den tid var det de færreste selskaber, som benyttede sig af revision. Udbredelsen af revision skete først med Konkursloven af 1872, som åbnede mulighed for handelskyndige revisorer. I 1880

²⁷ EU's 4. direktiv, artikel 51 stk. 1

blev der i Sparekasselovgivningen indført revisionspligt for sparekasserne, hvorefter revisionspligten hurtigt spredte sig til flere love. Den generelle revisionspligt opstod ved indførelsen af aktieselskabsloven af 1917, idet alle aktieselskaber herefter skulle revideres²⁹.

De første tilløb til en revisorlov skete i sommeren 1905, hvor handelsstandens fællesrepræsentanter vedtog en resolution, der opfordrede lovgivningsmagten til at indføre en revisorlovgivning. Rigsdagen valgte dog ikke at behandle forslaget. Frem til 1908 forsøgte man uden held at få vedtaget en revisorlovgivning. Først efter Alberti-skandalen³⁰ og flere større bank- og byggekrak i 1908, blev lovforslaget om autoriserede revisorer fremsat og vedtaget³¹.

1909-revisorloven indeholdt ganske få paragraffer, hvoraf de væsentligste var:

- §1: Regel om bemyndigelse til at meddele beskikkelse som autoriseret revisor
- §2: Regel om uddannelse, eksamination samt opnåelse af beskikkelse til autoriseret revisor
- §3: Regel om fortrinsret for visse erhverv
- §4: Regel om uforenelige stillinger
- §5: Regel om fratagelse af retten til at være autoriseret revisor
- §6: Regel om, at anordning om revisors pligter og ansvar kunne udstedes³².

Grundlaget for revisorloven fra 1909 var en betænkning fra den 23. maj 1908, hvori det fremgår:

"En Fagrevisors Opgaver ere forskellige: Han skal kritisk kunne gennemgaa et Regnskab hos en Forretningsdrivende, hos Enkeltperson eller Interessentskab; han skal ikke saa meget bedømme den talmæssige Rigtighed og den rent tekniske Side af Bogføringen, som han kritisk skal kunne vurdere en Status, værdsætte ved bogholderimæssige Hjælpemidler de opgivne Aktiver og bedømme, hvor hans Dom skal suppleres med særligt fagkyndigt Skøn, f.Eks. over Lagerets eller udestående Fordringers Værd, baade for en Forretning i god Gang og for en Forretning i Likvidation ligesom han af Bøgerne skal kunne bedømme Forretningsførelsens Forsvarlighed og paavise dens

²⁸ Mogens Christensen m.fl., "Revision – koncept & teori", side 16

²⁹ Mogens Christensen m.fl., "Revision – koncept & teori", side 16

³⁰ Tidligere justitsminister P.A. Alberti forsøgte at modvirke indførelse af en revisorlov, formentlig som følge af at han senere måtte melde sig selv til politiet for bedrageri mod Den Sjællandske Bondestands Sparekasse.

³¹ Lars Bo Langsted m.fl., "Revisoransvar", side 104

Mangler.... Men Dygtighed er ikke nok; yderligere bør en kritisk Revisor være uafhængig og nyde anseelse”³³.

Som det ses af ovenstående var revisors opgave ikke alene en talmæssig bedømmelse af bogføring og regnskabet enkeltbestanddele. Revisors opgave var mere overordnet, idet arbejdsopgaverne i større grad skulle bestå i kritiske vurderinger og skøn af væsentlige regnskabsposter som f.eks. varelager og debitorer. Det fremgår endvidere af betænkningen, at revisor skulle udøve forvaltningsrevision i form af en bedømmelse af ledelsens forsvarlighed i forvaltningen af selskabets ressourcer samt rapportere eventuelle mangler herved.

I 1930 blev lov nr. 124 - ”Lov om statsautoriserede revisorer” vedtaget. Loven indeholdt dog ikke væsentlige ændringer i forhold til 1909 loven. Samme år blev der vedtaget en ny aktieselskabslov, hvor af det fremgik, at alle ”offentlige kursnoterede selskaber” (datidens børsnoterede selskaber) skulle lade sig revidere af mindst en statsautoriseret revisor. I øvrige aktieselskaber kunne aktionærer med besiddelse af 1/3 af aktiekapitalen kræve revision af en statsautoriseret revisor³⁴.

I 1933 blev der udstedt bekendtgørelse nr. 116 af 6. april om statsautoriserede revisorers virksomhed, pligter og ansvar. Formålet med denne bekendtgørelse var at regulere en række væsentlige forhold som f.eks. revisors uafhængighed, tavshedspligt, erklæringer, udførelse af revisionsarbejder, førelse af revisionsprotokol samt bestemmelser om revisors medarbejdere³⁵.

Først i 1967 blev der genindført en særskilt revisorlovgivning, lov nr. 68, af 15 marts ”Lov om statsautoriserede revisorer”. Siden 1967 har der løbende været foretaget ændringer til revisorlovgivningen, bl.a. i 1984 skete der stramninger af inhabilitetsbestemmelserne og de snævre betegnelser ”god regnskabs- og revisionsskik” blev udvidet til ”god revisorskik”. I 2003 ændres loven primært vedrørende kvalitetssikring og uafhængig.

³² Bjarne Skaaning m.fl., kandidatafhandling, ”Lempelse af revisionspligten for små selskaber – en analyse af konsekvenserne herved”, side 51.

³³ Bendt Bendtsen, ”Dygtighed gør det ikke alene...”, Revision og Regnskabsvæsen nr. 2, 2003, side 6

³⁴ Lars Bo Langsted m.fl., ”Revisoransvar”, side 107

³⁵ Lars Bo Langsted m.fl., ”Revisoransvar”, side 111

3.1.1 Danmarks indtræden i EU

Med hjemmel i grundlovens § 20 indtrådte Danmark i De Europæiske Fællesskaber den 1. januar 1973 (herefter EU).

Som led i processen mod et fælles marked, begyndte man at udarbejde direktiver til harmonisering af selskabslovgivningen, som efterfølgende blev implementeret i medlemslandenes lovgivning. I forbindelse med denne harmonisering, blev der i 1973 vedtaget en anpartsselskabslov. Til forskel fra de fleste andre lande i EU blev disse i Danmark ligesom aktieselskaber underlagt revisionspligt. Siden Danmarks indtræden i EU har udviklingen i selskabsretten og dermed også revision været påvirket af EU-retten.

I 1978 blev EU's 4. selskabsdirektiv, der omhandler krav til årsregnskabsaflæggelse og revision for selskaber, vedtaget og efterfølgende implementeret i dansk lovgivning, hvilket fremgår af årsregnskabsloven § 135, stk. 1:

”En virksomhed, der har pligt til at udarbejde årsrapport efter reglerne for regnskabsklasse B, C eller D, skal lade sin årsrapport revidere af en eller flere revisorer...”

Herudover er der i EU's 4. selskabsdirektiv mulighed for at lempe revisionspligten for de mindste selskaber:

*”Medlemsstaterne kan fritage de i artikel 11 omhandlede selskaber for forpligtigelsen i henhold til stk. 1.”*³⁶

Artikel 11 giver således mulighed for at selskaber, som 2 på hinanden følgende år er under 2 af nedenstående grænser, kan vælge ikke at lade sit regnskab revidere. Grænserne svarer til grænserne i den danske årsregnskabslov for klasse B-selskaber.

Størrelsesgrænser jf. artikel 11:

- Balance sum 3.650.000 EUR (29 mio. kr.)
- Nettoomsætning 7.300.000 EUR (58 mio. kr.)
- Gennemsnitlig antal ansatte 50

³⁶ EU's 4. direktiv, artikel 51 stk. 2

Danmark har som et af de eneste lande i EU valgt ikke at benytte sig af muligheden for helt eller delvist at lempe revisionspligten, men har dog via årsregnskabslovens byggeklodsmodel valgt at indføre enkelte lempelsesbestemmelser på regnskabsområdet. Et eksempel herpå er, at små selskaber grundet særlige konkurrencemæssige forhold kan undlade at vise nettoomsætningen.

3.1.2 Ny årsregnskabslov

I forbindelse med at årsregnskabsloven blev ændret ved lov nr. 138 af 10. januar 2001 var revisionspligten atter til debat. I udkastet til loven var der i § 135 stk. 4 anført:

”Erhvervs & Selskabsstyrelsen kan fastsætte bestemmelser om lempelse af kravet om revision af årsrapporter for virksomheder i regnskabsklasse B. Styrelsen kan endvidere fastsætte krav om revision af de supplerende beretninger, jf. §14, som indgår i årsrapporten for alle eller dele af de virksomheder, som er omfattet af regnskabsklasse C og D.”

I dette udkast blev der lagt op til, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kunne lempe eller afskaffe revisionspligten for klasse B selskaber i overensstemmelse med 4. direktiv.

I den endelige lov var paragraffen slettet som følge af indsigelser fra interesseorganisationer³⁷. Indsigelserne var dog primært møntet på, at bemyndigelsen til lempelse var tildelt Erhvervs- og selskabsstyrelsen og dermed ikke var lovreguleret.

Hvorvidt Erhvervs- og selskabsstyrelsen rent faktisk ville have benyttet sig af muligheden er uvist.

3.1.3 Den nye revisorlov³⁸

Allerede som angivet i betænkningen af 1908, som dannende grundlag for den første revisorlov, var uafhængighed et centralt begreb.

I 1996 udkom EU-kommissionen med en såkaldt grønbog om den lovpligtige revisors rolle, stilling og ansvar i EU. Bogen var første skridt i en omfattende debat om omfang og behov for yderligere EU-regulering vedrørende revision.

Som et led i debatten, nedsatte EU-kommissionen en revisionskomite, der havde til arbejdsopgave at skabe fælles europæiske regler for kvalitetskontrol, revisors uafhængighed og

³⁷ www.Folketinget.dk, Erhvervsudvalget, L 138, bilag 28

³⁸ Lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer.

revisionsstandarder. Komiteen er fremkommet med to henstillinger om henholdsvis kvalitetssikring og uafhængighed. Det var disse henstillinger, som var udgangspunkt for debatten og grundlaget til en ny dansk revisorlov.

Den nye revisorlov adskilte sig primært fra den daværende lovgivning på følgende punkter:

1. Kvalitetssikring

Som en del af den nye revisorlov blev der indført et revisortilsyn, der har til opgave at kontrollere kvaliteten af revisors arbejde. I modsætning til tidligere består revisortilsynet af såvel revisorer som repræsentanter for regnskabsbrugere³⁹. Formålet hermed er, at der ikke må herske tvivl om uafhængigheden af kontrolorganet⁴⁰.

2. Uafhængighed

I den hidtil gældende danske revisorlovgivning var der fokus på revisors generelle uafhængighed. Den nye lov afskaffede det generelle forbud mod revisors øvrige arbejdsopgaver. Derimod blev der indførte strammere regler for revisors konkrete uafhængighed i forbindelse med erklæringsopgaver. Der er således indført en øget fokus på, om revisor er uafhængig af den person eller virksomhed, som revisor erklærer sig om. Dette betyder, at der er åbnet mulighed for, at revisor kan beskæftige sig med en række rådgivnings- og assistanceopgaver dog altid under hensyn til overholdelse af den konkrete uafhængighed, hvis der udføres revisions- eller erklæringsopgaver for samme kunde. Dette har han tidligere måtte afholde sig fra grundet kravet om generel uafhængighed⁴¹.

Det væsentligste punkt i loven vedrørende uafhængighed omhandler krav om rotation af den ledende revisor på revision af selskaber af væsentlig offentlig interesse⁴². Kravet om rotation udspringer af, at man i de store amerikanske erhvervsskandaler, eksempelvis Enron, har set eksempler på manglende uafhængighed mellem revisor og ledelse på grund af private forbindelser herimellem samt overtagelse af tidligere medarbejdere.

³⁹ Lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer § 15.

⁴⁰ Bendt Bendtsen, "Dygtighed gør det ikke alene...", Revision og Regnskabsvæsen nr. 2, 2003, side 7

⁴¹ Bendt Bendtsen, "Dygtighed gør det ikke alene...", Revision og Regnskabsvæsen nr. 2, 2003, side 7

⁴² Lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer § 10, stk. 2.

Revisorlovens § 11 stk. 1 anfører, at revisor ikke må udføre erklæringsopgaver, når der foreligger omstændigheder, som kan vække tvivl hos en velinformeret 3. mand om revisors uafhængighed. Herudover opregnes i § 11 stk. 2 en række tilfælde, hvor der altid vil foreligge tvivl om revisors uafhængighed. Eksempler på sådanne forhold er tætte familiemæssige bånd, tidligere ansættelse i virksomheden, revisors økonomiske interesse i virksomheden mv.

3.2 Revisionsteori

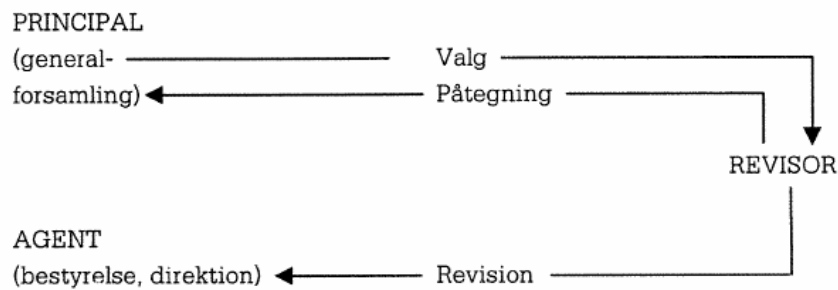
Som nævnt er den danske tradition for revision opstået som følge af aktionærernes behov og først senere lovreguleret. I begyndelsen skulle revisionen beskytte aktionærernes interesser, hvorimod det i dag ligeledes er for at dække et samfundsmæssigt behov bl.a. som følge af ejernes begrænsede hæftelse.

3.2.1 Agentteorien

Aktionærernes behov for at føre kontrol med ledelsen er opstået i takt med udbredelsen af selskabsformen, hvor aktionærer stiller midler til rådighed for den daglige ledelse, som således skal forvalte midlerne og skabe udbytte til aktionærerne.

Ejer og ledelse kan have forskellige interesser, eller i det mindste se forskelligt på forholdene på kort og langt sigt. Det kan dog være vanskeligt for ejerne selv at føre kontrol med, om ledelsen varetager deres interesser, hvorved revisor kommer ind i billedet som en uafhængig kontrollant heraf.

Ledelsens rapportering til ejerne består bl.a. i årsrapporten. For at ejerne kan anvende årsrapporten som beslutningsgrundlag, skal den være pålidelig. Revisionens formål er således at sikre ejerne en pålidelig og troværdig årsrapport, således de kan træffe de rigtige beslutninger. Dette forhold kaldes agentteorien og illustreres således:

Figur 6. Agentteorien⁴³

Af figuren ses, at ejerne (principalen) vælger revisor til at føre tilsyn/revision med den daglige ledelse (agenten). Revisor foretager herefter revisionen og giver via sin påtegning ejeren vished for, at regnskabet er pålideligt og troværdigt.

Revisors rolle stiller krav til revisor i form af, at han skal være faglig kompetent og uafhængig af både principal og agent for, at hans påtegning kan forøge troværdigheden af regnskabet.

Mange danske B-selskaber er kendetegnet ved, at ejer og ledelse ofte er samme person, hvorfor der ikke er samme interessekonflikt mellem agent og principal. Denne teori kan således ikke forklare behovet for revision i mindre selskaber i Danmark.

Behovet for revision kan i stedet søges i ASOBAC (At Statement of Basic Auditing Concepts), hvoraf det fremgår at følgende 4 forhold skaber efterspørgslen efter uafhængig revision⁴⁴:

- Interessekonflikt

Ved interessekonflikt forstås det forhold, at regnskabsbruger ser en potentiel eller aktuel interessekonflikt mellem informationsudarbejder og sig selv. Dette gør, at han vil være forudindtaget om den modtagne information. For at verificere informationernes korrekthed er der behov for en uafhængig vurdering af informationen.

⁴³ Mogens Christensen m.fl., "Revision – koncept & teori", side 12

⁴⁴ FYR, Faglige artikler august 1978, "Rapport fra komiteen vedrørende grundlæggende revisionsbegreber", side 15

I de tilfælde, hvor ejer og ledelse er den samme person, vil der ikke være en interessekonflikt herimellem og dermed ikke et behov for en uvildig vurdering. Derimod vil en bank have behov for en uvildig vurdering af et regnskab i forbindelse med f.eks. låneafgivelse, hvor ledelsen er interesseret i så pænt et regnskab som muligt for at opnå lånet, mens banken har behov for at sikre sig, at regnskabet giver et retvisende billede af selskabets forhold.

- Konsekvens

Informationen skal anvendes til beslutningstagning og det er således relevant at vurdere kvaliteten af materialet, således at beslutningerne ikke tages på et fejlagtigt grundlag. Jo større konsekvens beslutningen har, jo vigtigere er det, at grundlaget er i orden, hvilket revisors gennemgang er med til at sikre. I forbindelse med bankens afgivelse af lån kan det således have en konsekvens i form af øget mulighed for tab på låneforholdet ved et fejlagtigt regnskab.

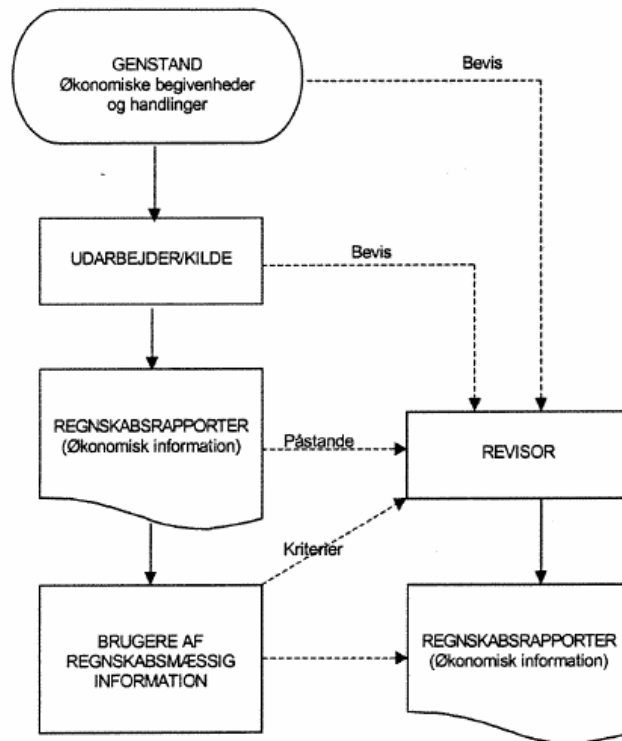
- Komplexitet

Jo mere kompleks regnskabsmaterialet er, jo sværere har regnskabsbruger ved at vurdere kvaliteten af det modtagne materiale. Efterhånden som forholdene bliver mere komplekse stiger muligheden for utilsigtede fejl. Gennem revisors ekspertniveau opnås en overbevisning om kvaliteten og rigtigheden af materialet, som ikke umiddelbart kan opnås af materialets bruger. Specielt i de mindre selskaber er der behov for en sådan vurdering, idet ejeren ofte ikke har en regnskabsmæssig baggrund og således ikke er i stand til selv at vurdere regnskabsmaterialet.

- Afstand

Regnskabsbruger kan have såvel evnen som viljen til at skabe sig en konklusion om kvaliteten af det modtagne materiale. Af flere afstandsmæssige grunde kan brugeren dog være forhindret heri. Afstanden kan bestå af f.eks. fysisk adskillelse, juridiske eller institutionelle hindringer for adgang til materialets oprindelse eller tids- og omkostningsbegrænsninger. Afstanden kan således umuliggøre, at regnskabsbruger selv kan vurdere kvaliteten. Såfremt regnskabsbruger ikke umiddelbart vil acceptere materialet uden at have kendskab til kvaliteten, er regnskabsbruger

nødsaget til at stole på en tredjeparts (revisors) vurdering af kvaliteten, hvilket også fremgår af nedenstående figur.

Figur 7. Kommunikation af regnskabsmæssig information og revisors rolle⁴⁵

Af figuren ses, at selskabets drift (revisionens genstand) via bogføringen (udarbejder/kilde) bliver omdannet til et regnskab (økonomisk information). Brugeren af regnskabsmæssig information har behov for overbevisning om, at regnskabet udviser et retvisende billede af selskabets drift.

I processen med bogføring og udarbejdelsen af regnskab kan der opstå tilsigtede og utilsigtede fejl. Revisors rolle er i den forbindelse at skabe sig et overblik over, hvorvidt det endelige regnskab er en retvisende gengivelse af selskabets drift. For at revisor kan udtale sig herom, skal han indsamle beviser og vurdere regnskabets bestanddele (påstande), for herefter med begrundet overbevisning at afgive sin påtegning om regnskabets retvisende billede.

De ovenstående 4 forhold og figuren hænger således sammen og er bestemmende for regnskabsbrugers behov for en uafhængig revisorerklæring.

⁴⁵ FYR, Faglige artikler august 1978, "Rapport fra komiteen vedrørende grundlæggende revisionsbegreber", side 17

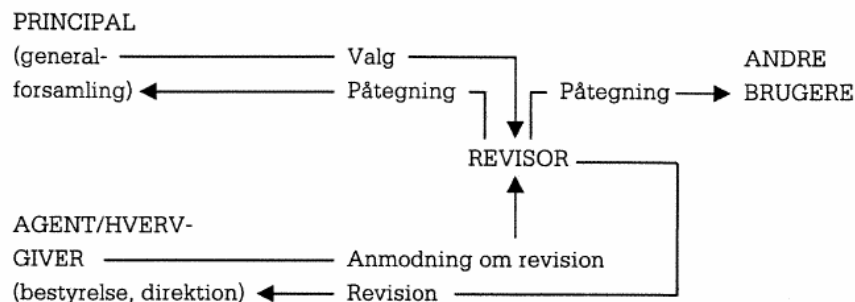
Regnskabsbruger skal dog forstås bredt i form af ”offentligheden”, hvilket fremgår af Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer §2, stk. 1.:

”Revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant under udførelse af de i §1, stk. 2 omhandlede opgaver.”

Det fremgår således, at revisor ikke alene skal varetage agentens interesser, men også andre brugeres interesser, idet revisionspåtegningen/erklæringen er til brug for offentligheden i form af bl.a. offentlige myndigheder, långivere, leverandører, kunder og personale mv.

Den almindelige agentteori jf. figur 6 kan ikke administrere, at revisionspåtegningen ikke kun skal stiles til aktionærerne. Teorien forklarer heller ikke, hvorfor der i de mindre selskaber, hvor der er personsammenfald mellem ejer og ledelse, alligevel er behov for en revisionspåtegning. Dette skal således forklares med en modifikation af modellen, således at offentligheden inddrages heri i form af gruppen ”andre brugere”. Det specielle ved denne gruppe brugere er, at de gratis opnår værdi af revisors arbejde, idet revisionsregningen betales af selskabet.

Den modificerede agentteori udformer sig således:

Figur 8. Modificeret agentteori⁴⁶

Af figuren ses, at revisor således også skal dække samfundets interesse for retvisende og troværdige regnskaber, herunder at besvigelser hindres, vanskeliggøres eller afsløres. Herudover er der ligeledes en samfundsmæssig interesse i, at der er kvalificeret bistand til rådighed for virksomhederne inden for revision, regnskabs- og skatteassistance samt økonomisk rådgivning.

Som følge af at der ofte er personsammenfald mellem ledelse og ejere i de danske B-selskaber skal behovet for revisors erklæring således findes i det forhold, at revisor her fungerer som offentlighedens tillidsrepræsentant, idet den afgivne erklæring primært vil blive brugt af selskabets eksterne interessenter.

3.2.2 Revisionens udførelse

Der findes en række mere eller mindre specifikke regler for revisorer og deres virke, men der findes ikke en detail-regulering, der angiver, hvordan revisor skal udføre sit arbejde. Af Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer fremgår af § 2 stk. 2 at:

”Opgaverne skal udføres med omhu, nøjagtighed og den hurtighed, som deres beskaffenhed tillader, samt i overensstemmelse med god revisorskik”

Af ovenstående fremgår, at revisor skal udføre sin revision i overensstemmelse med god revisorskik. God revisorskik er en standard, som revisorbranchen løbende angiver ved udstedelse af revisionsstandards og afgivelse af responsumsager i revisornævnet. Fordelen ved denne fremgangsmåde er, at revisorerne løbende kan tilpasse sig de hurtigt ændrede samfundsforhold.

3.2.3 Revisionsstandards

Revisionsstandards udarbejdes af Revisionsteknisk Udvalg (REVU) på vegne af Foreningen af Statsautoriserede revisorer (FSR) og Foreningen af Registrerede Revisorer (FRR). Formålet med revisionsstandards er at udvikle dansk revisionspraksis i overensstemmelse med den internationale revisionspraksis (dvs. de internationale revisionsstandards, ISA'erne)⁴⁷.

I forordet til de danske revisionsstandards fremgår det, at det er ikke praktisk muligt at etablere standards, der er gældende i alle situationer og forhold, som revisor kan støde på. De vedtagne revisionsstandards er udtryk for de grundlæggende principper for revisors arbejde. Revisor skal anvende sin professionelle dømmekraft til at vurdere hvilke handlinger, der er nødvendige for at

⁴⁶ Mogens Christensen m.fl., "Revision – koncept & teori", side 22

⁴⁷ Forord til revisionsstandards, afsnit I

udføre sit arbejde i overensstemmelse med de gældende revisionsstandarder, idet det kan være forskelligt fra sag til sag⁴⁸.

Det fremgår endvidere, at revisors påtegning skal udtrykke en konklusion, der har til formål at øge brugernes tilliden til regnskabet. Dette fremgår af definitionen på en erklæringsopgave med sikkerhed:

*”En opgave, hvor revisor udtrykker en konklusion, der er udformet for at øge graden af tillid, som tiltænkte brugere ud over de ansvarlige for emnet kan have til vurderingen eller målingen af et erklæringsemne efter kriterier”*⁴⁹.

For at revisor kan afgive en erklæring med sikkerhed, skal opgaven planlægges og udføres, således at der opnås tilstrækkeligt bevis for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Revisor skal med professionel skepsis vurdere væsentlighed og risiko samt muligheden for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis⁵⁰.

Begreberne væsentlighed og risiko er således grundlæggende for udførelsen af en revision.

Væsentlighed er grundlaget for fastlæggelsen af revisionens planlægning, udførelse og omfang. I vurderingen af væsentlighed må revisor have en forståelse for, hvad de tiltænkte brugere anser for væsentligt, for derved at kunne vurdere, hvilke faktorer, der kan påvirke deres beslutninger.

Afgivelse af en erklæring med sikkerhed indebærer ligeledes en risiko for at afgive en forkert erklæring. Revisionsrisikoen i forbindelse med afgivelse af en erklæring med sikkerhed er således risikoen for at afgive en erklæring med en forkert konklusion. Dette kan ske ved at forsyne et regnskab, som indeholdt væsentlig fejlinformation, med en påtegning uden forbehold ligesom risikoen for at tage forbehold over for et regnskab, der er retvisende. Det samme gør sig gældende for supplerende oplysninger, idet de ligeledes kan være undladt eller angivet i påtegningen på et forkert grundlag.

⁴⁸ Forord til revisionsstandarder, afsnit I

⁴⁹ Revisionsstandard, "Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed", pkt. 7

⁵⁰ Revisionsstandard, "Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed", pkt. 39

Revisionsrisikoen (RR) beskrives som den samlede risiko for at regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation. Disse fejl opdeles i 3 komponenter⁵¹:

- Iboende risiko (IR)
- Kontrolrisiko (KR)
- Opdagelsesrisiko (OR)

Ved den iboende risiko forstås risikoen for, at der begås fejl, både som led i de daglige forretningsgange samt i udøvelsen af regnskabsmæssige skøn. Vurderingen af risikoen herfor baseres på bl.a. personalets kvalifikationer, transaktionernes art samt hensigtsmæssige forretningsgange herunder arbejdsdeling og afstemninger.

Ved kontrolrisiko forstås risikoen for, at fejl opstået som følge af den iboende risiko ikke forebygges eller opdages og rettes inden regnskabsrapportering af de interne kontroller. Revisor skal vurdere de interne kontrollers eksistens og tilstrækkelighed.

Opdagelsesrisikoen består i risikoen for, at revisor ikke opdager væsentlig fejlinformation.

For at kunne udføre en tilstrækkelig og effektiv revision skal revisor have forståelse for virksomheden, herunder dens regnskabssystemer og interne kontroller.

Revisors konklusion skal ikke være udtryk for at regnskabet er ”rigtigt”, men anses alene for at være udtryk for, at revisor har opnået en høj grad af sikkerhed for konklusionens rigtighed. Fuld sikkerhed vil sjældent være muligt, ligesom det ikke vil være omkostningseffektivt helt at eliminere revisionsrisikoen.

Revisor skal anvende sin professionelle dømmekraft til at fastlægge revisionsrisikoen og tilrettelægge revisionen, således at den reducerer revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau, som almindeligvis anføres til maksimalt 5%.

⁵¹ Revisionsstandard, "Begyndelsesramme for erklæringsopgaver med sikkerhed", pkt. 49

Risikomodellen opstilles matematisk således:

$$RR = IR * KR * OR^{52}$$

Som det ses af modellen påvirkes revisionen af de 3 elementer, som indbyrdes er afhængig af hinanden og samlet skal være medvirkende til at nedbringe revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau. Dvs. hvis et af elementerne er medvirkende til at øge risikoen, skal de øvrige komponenter udligne denne, således at den samlede revisionsrisiko bliver tilstrækkelig lav.

Såfremt risikoen for fejl i de enkelte regnskabsposter er høj og denne ikke afdækkes tilstrækkeligt af de interne kontroller, kræves et omfangsrigt arbejde fra revisor, idet alene opdagelsesrisikoen kan minimere den samlede revisionsrisiko, således revisor med begrundet overbevisning kan udtrykke en konklusion med høj grad af sikkerhed om regnskabet. Tilsvarende vil det lette revisors arbejde, hvis den iboende og kontrolrisikoen er lav, idet der således ikke skal så meget revisionsarbejde til, før den samlede revisionsrisiko bliver tilstrækkelig lav.

3.3 Delkonklusion

Den danske tradition for revision er opstået som følge af aktionærernes behov for et uvildigt tilsyn med ledelsen og dennes forvaltning af selskabets ressourcer. I starten var revisionen ikke lovreguleret, men i takt med erhvervsskandaler og øget kompleksitet opstod et behov for en lovregulering af området.

Efter Danmarks indtræden i EU er revision og regnskabsområdet underlagt fælles europæiske regler for at opnå en fælles EU-harmonisering på området. Danmark har som et af de eneste lande undladt at anvende muligheden for at undtage B-selskaber for revisionspligt.

For at revisor kan afgive en troværdig erklæring, er det vigtigt, at der er tillid til revisorerhvervet og revisors arbejde. Centrale begreber i revisorlovgivningen er således kvalitetskontrol og uafhængighed. Revisor skal således være faglig kompetent og uafhængig, for at erklæringen kan forøge troværdigheden af regnskabet.

⁵² Mogens Christensen m.fl., "Revision – koncept & teori", side 283

Som følge af at der i Danmark ofte er personsammenfald mellem ledelse og ejer, vil revisors opgave ikke bestå i at udføre revision og afgive sin erklæring for, at ejerne kan få en uafhængig vurdering af ledelsens forvaltning af selskabets ressourcer. I de danske B-selskaber vil revisor derfor primært fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant, idet ledelsen i form af sin daglige involvering i selskabets drift er vidende om selskabets forhold og erklæringen således have størst betydning for de eksterne interessenter.

Revisionens udførelse reguleres af en retlig standard, da revisionen skal udføres i overensstemmelse med god revisorskik. Revisorbranchen regulerer, hvad der er god revisorskik i form af udstedelse af revisionsstandards samt afgivelse af responsumsager. På denne måde kan revisionen hurtigt omstille sig til ændrede samfundsmæssige forhold. Alle revisioner skal således foretages i overensstemmelse med revisionsstandards under hensyntagen til væsentlighed og risiko, herunder selskabets forhold.

4 Danske B-selskaber

For at opnå forståelse for konsekvenserne ved en lempelse af revisionspligten er det nødvendigt med kendskab til sammensætningen og karakteristika for de danske B-selskaber, herunder hvilken betydning disse har for den udførte revision. Kapitlet indeholder herunder en beskrivelse af de nye revisionsstandarder med særlig vægt på betydningen for B-selskabers revision.

4.1 Karakteristika for de danske B-selskaber

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har i deres rapport om revisionspligten for B-selskaber foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt mindre selskaber i foråret 2004 til belysning af deres særlige karakteristika. Spørgeskemaet blev besvaret af 554 selskaber med erhvervsaktivitet og 101 holdingselskaber. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har anvendt besvarelsenerne i spørgeskemaet som grundlag for deres rapport til vurdering af behovet for revisionspligten.

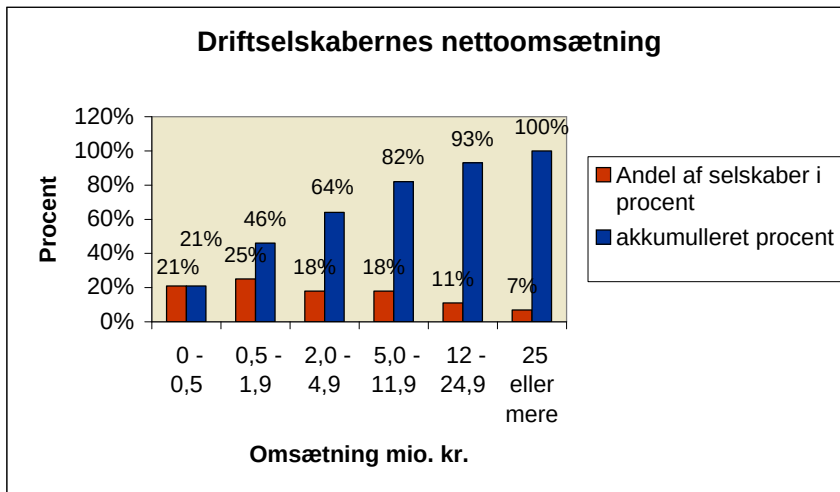
For at regnskaber er omfattet af regnskabsklasse B, må de to år i træk ikke overskride to af følgende størrelser:

- En balancesum på 29 mio. kr.
- En nettoomsætning på 58 mio. kr.
- Gennemsnitlig antal heltidsbeskæftigede på 50⁵³

Det fremgår af rapporten at ca. 130.000 selskaber er omfattet af regnskabsklasse B, heraf er ca. 50.000 uden selvstændig erhvervsaktivitet.

Størstedelen af B-selskaberne er meget små. Det ses af nedenstående tabel, idet 46% af driftsselskaberne har en nettoomsætning under 2 mio. kr. og hele 82% har en nettoomsætning på under 12 mio. kr.

⁵³ Jf. årsregnskabsloven §7, stk. 2. Siden lov nr. 99 af 18. februar 2004 har der været overensstemmelse mellem størrelsesgrænserne i årsregnskabsloven og EU's 4. selskabsdirektiv.

Figur 9. Driftsselskabernes nettoomsætning i procent⁵⁴

Grænsen for B-selskabers nettoomsætning på 58 mio. kr. er således høj set i forhold til den danske selskabsstruktur, da kun 7% af de danske B-selskaber har en omsætning på mere end 25 mio. kr.

Udover en lav omsætning er selskaberne karakteriseret ved at have få ansatte. 60% af driftsselskaberne har under 5 ansatte, og 91% har under 20 ansatte⁵⁵. Det fremgår ligeledes, at 43% af driftsselskaberne ikke har ansatte i økonomifunktionen, mens 16% har to eller flere ansatte og dermed en reel mulighed for at etablere en effektiv funktionsadskillelse mellem bogholderi- og kassefunktion⁵⁶. Denne funktionsadskillelse er vigtig i forbindelse med den tidligere nævnte kontrolrisiko, idet en effektiv funktionsadskillelse sikrer, at en anden medarbejder skal vurdere og gennemgå det udførte arbejde. En veletableret funktionsadskillelse vil dels kunne opdage utilsigtede fejl, ligesom den vil have en præventiv effekt mod besvigelser, idet besvigelser ved en effektiv funktionsadskillelse kræver samarbejde mellem flere medarbejdere.

Grundet B-selskabernes størrelse vil medarbejderne ofte skulle varetage flere funktioner. En bogholder vil således f.eks. skulle varetage både bogholderiet, telefonpasning, sekretærlignende opgaver samt øvrigt forefaldende arbejde. Som følge af de forskelligartede arbejdsfunktioner kan det være svært at tiltrække veluddannede og kompetente medarbejdere til en økonomifunktion i en mindre virksomhed. Dette vil ligeledes medføre en større risiko for fejl, at selskabet ikke er i

⁵⁴ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 14.

⁵⁵ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 15.

⁵⁶ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 17.

besiddelse af tilstrækkeligt kompetente medarbejdere på regnskabsområdet og dermed en forøgelse af den iboende risiko.

Herudover er selskaberne karakteriseret ved, at størstedelen er hovedaktionærselskaber. Ejerne deltager i 77% af selskaberne i den daglige drift og har ligeledes økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i selskabet⁵⁷. På denne måde er ejer ikke bare investor, men tilfører også aktivt selskabet arbejdskraft, kompetence og initiativ. Dette kan betegnes som de små selskabers fundament, idet selskaberne ofte bliver associeret med ejeren.

Selskaberne er som ovenfor anført små. Dette kan give sig udslag i deres forhandlingsstyrke. De har ofte en svag position på de markeder, de opererer på grundet deres størrelse. Dette gør sig bl.a. gældende over for kunder, hvor de små selskaber ofte fungerer som underleverandører til større virksomheder. De små selskabers fremtid afhænger derfor ofte af samarbejdet med enkelte store kunder. På samme måde vil det være svært for et lille selskab at forhandle sig til gode aftaler med egne leverandører grundet mindre indkøbsvolumen end tilsvarende store selskaber.

Selskabernes finansieringsstruktur er kendetegnet ved, at 25% af selskaberne ikke har ekstern finansiering, mens 40% har lån fra ejer eller dennes familie og venner samt ledelsen. 48% af selskaberne har banklån.

Bank lån	48%
Lån fra familie eller venner	4%
Lån fra ejer, direktør eller bestyrelse	36%
Andre eksterne finansieringskilder	13%
Ingen ekstern finansiering	25%
Andel med kaution af banklån	67%
Andel med kaution af samtlige selskaber	41%

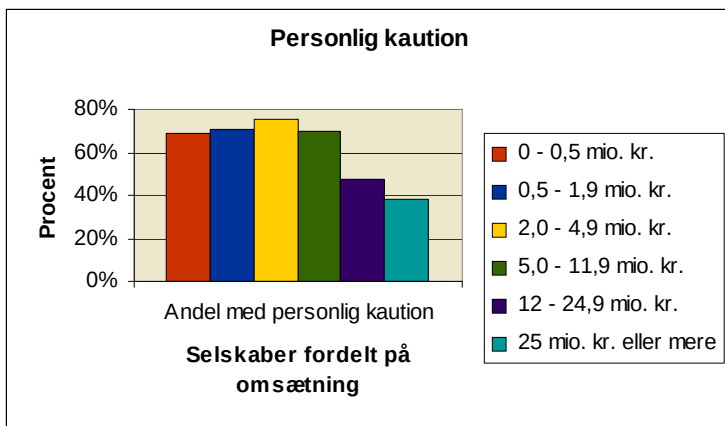
Tabel 3. B-selskabernes finansieringsstruktur⁵⁸

⁵⁷ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 17.

⁵⁸ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 16.

Det fremgår ligeledes af undersøgelsen, at 41% af de samlede selskaber har personlig kaution fra ejerne for opnåelse af ekstern finansiering. Ud af de selskaber, der har banklån, er der personlig kaution i 67% af tilfældene.

Selskabets størrelse har ligeledes betydning i relation til forhandlingsstyrken overfor banken. Af Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport ses, at de mindre B-selskaber med behov for banklån i højere grad bliver stillet over for kravet om personlig kaution end de større.

Figur 10. Personlig kaution i danske B-selskaber⁵⁹

Af figuren ses tydeligt, at de større selskaber har en bedre forhandlingsstyrke overfor banken, idet omfanget af personlig kaution er lavere for de større selskaber. Denne større tiltro fra banken kan dog også skyldes, at man i de største B-selskaber ofte har en mere professionel selskabsledelse. Herudover vil de større selskaber ofte være ældre og have oparbejdet et solidt fundament for virksomheden. Disse forhold vil alt andet lige bidrage positivt til bankens kreditvurdering, hvormed de vil stille færre krav til selskabet for opnåelse af finansiering.

Selskaberne er kendetegnet ved, at de har haft den samme revisor i mange år. 66% af driftsselskaberne har således anvendt den samme revisor til revision af selskabet i mindst 4 år⁶⁰. I denne forbindelse er der ikke taget højde for selskabets alder. Nystiftede selskaber trækker således ned i denne statistik.

⁵⁹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 62.

⁶⁰ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 18.

Af de 80.000 små driftsselskaber er 55.000 anpartsselskaber, hvor der ikke er lovkrav om en bestyrelse⁶¹. I de resterende 25.000 aktieselskaber er der intet lovkrav om bestyrelsens sammensætning, hvorfor den ofte består af familiemedlemmer, der ikke nødvendigvis kan give ejeren den fornødne sparring. Revisors kendskab til virksomhedens forhold, gør ham således ofte til ejerens naturlige sparringspartner, hvilket også forklarer baggrunden for fastholdelsen af den samme revisor gennem flere år.

Revisor bliver i de mindre selskaber ofte anvendt som ”total-rådgiver”. Han skal således udføre både revision, regnskabsmæssige assistance, rådgivning mv. Herudover anvendes revisor til at supplere den manglende eller begrænsede økonomifunktion, hvilket ses af nedenstående tabel.

	Driftsselskaber	Holdingselskaber
Bogføring	17%	18%
Opstilling af regnskab	83%	83%
Skattemæssig assistance	68%	62%
Anden rådgivning	43%	23%
Kun revision	9%	12%

Tabel 4. Små selskabers anvendelse af revisor⁶²

Det ses således, at kun henholdsvis 9% af driftsselskaberne og 12% af holdingselskaberne anvender revisor til revision alene. Størstedelen af selskaberne har således valgt at benytte revisor til andre ydelser udover den nuværende lovpligtige revision.

Ved en ophævelse af revisionspligten vil selskabernes anvendelse af revisors ydelser formentlig ændre sig, idet nogle selskaber alt andet lige vil fravælge revision. Omfanget af rådgivning og assistance vil ligeledes blive påvirket heraf, idet en del assistance og rådgivningsopgaver opstår i forbindelse med revisionen. Man vil også kunne forestille sig, at besparelsen ved en ophævelse af revisionspligten vil blive benyttet til anden assistance fra revisor.

Umiddelbart vil man forvente, at de selskaber, som udelukkende anvender revisor til revision, vil fravælge revisionen i forbindelse med en eventuel afskaffelse af revisionspligten. Man kan dog også forestille sig, at de selskaber, som vælger at ansætte en kompetent regnskabsafdeling, der selv kan

⁶¹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 13.

⁶² Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 18.

udarbejde regnskab og skatteopgørelse og dermed kun har behov for revisors revisionsydelse, sætter pris på den sikkerhed kompetente medarbejdere giver, og ligeledes er villig til at betale for den yderligere sikkerhed en revision giver.

Det er svært at vurdere det fremtidige omfang af revision hos de selskaber som i dag anvender flere af revisors ydelser. I de situationer hvor revisor udarbejder selskabets bogføring, opstiller regnskab mv., vil revisor kunne opnå en del af sin revisionsoverbevisning herfra, og meromkostningen til en fuld revision vil således være begrænset.

4.2 Særlige forhold ved revision af små selskaber

I de små danske selskaber anses revisor som en nær sparringspartner med stor viden om selskabets forhold.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen og revisionen er der i lovgivningen en klar arbejds- og ansvarsfordeling mellem ledelse og revisor. Denne er bl.a. med til at sikre revisors uafhængighed. I de mindre selskaber assisterer revisor ofte med bogføring og omfattende regnskabsmæssig assistance, hvorfor det ofte er svært at se den skillelinje.

Det er vigtigt, at selskabernes ledelse kender denne ansvarsfordeling, således der er enighed om omfanget af revisionen og bristede forventninger dermed undgås. I den forbindelse er det også vigtigt at huske på, at revisor ikke må deltage i eller tage medansvar for beslutninger, hvorved hans stilling som uafhængig revisor kan bringes i fare⁶³.

4.3 Ansvarsfordeling

Den danske erhvervsstruktur bærer præg af, at man ofte opstarter sin virksomhed i det små i form af personligt ejet virksomhed bygget op omkring ejerens evner og personlige relationer. Efterhånden som virksomheden vokser, vælger mange at overføre aktiviteten til et selskab som følge af den begrænsede hæftelse og muligheden for kapitaltilførsel fra investorer samt generationsskifte. Den begrænsede hæftelse er dog med til at stille nogle skærpede krav til bl.a. selskabets organisering, offentlighed og kapitalbevarelse. Der er således krav om, at selskabets årsrapport skal revideres og offentliggøres. Herudover er der krav om afholdelse af generalforsamling, samt at ledelsen i

⁶³ Erklæringsbekendtgørelsen § 21

aktieselskaber skal bestå af både en direktion og bestyrelse. For at sikre selskabets kapital er der krav om ekstraordinær generalforsamling ved tab af 50% af aktiekapitalen, på samme måde er det heller ikke tilladt, at aktionær har lån i selskabet, idet dette ligeledes kan udhule aktiekapitalen⁶⁴.

Som følge af selskabernes opståen omkring ejeren, er mange danske B-selskaber kendetegnet ved en stærk ejer-ledelse. Som tidligere nævnt er en stor del af B-selskaberne anpartsselskaber, og der er således ikke krav om en bestyrelse, hvorfor ledelsen alene består af direktionen i form af ejeren.

I modsætning til anpartsselskaber er der i aktieselskaber krav om, at selskabet skal have en bestyrelse. I mange af de mindre selskaber udgør bestyrelsen ofte familiemedlemmer og direktøren/ejeren sidder også selv i bestyrelsen. I sådanne tilfælde er der sammenfald mellem direktion og bestyrelse, herudover besidder familiemedlemmerne ofte ikke den nødvendige kompetence til at føre det lovpligtige tilsyn med direktionen. Deres deltagelse i selskabets drift er ofte ikke eksisterende, men alene til opfyldelse af lovgivningens krav⁶⁵.

Ansvarsfordelingen er en nødvendig sikring af bevarelse af revisors uafhængighed og dermed regnskabets troværdighed. Herudover er en klar ansvarsfordeling medvirkende til at forhindre misforståelser mellem revisor og ledelse og vil således også kunne benyttes til placering af et eventuelt ansvar. Revisor kan tydeliggøre denne ansvarsfordeling ved udarbejdelse af aftalebrev i forbindelse med accept af en revisionsopgave, endvidere bør ansvarsfordelingen omtales i tiltrædelsesprotokollatet, som skal underskrives af bestyrelsesmedlemmerne.

I det følgende vil ansvarsfordelingen mellem revisor og ledelse blive gennemgået med fokus på de særlige forhold, der gør sig gældende for de mindre selskaber. Herudover vil der blive suppleret med, hvordan det ofte foregår i praksis, hvor det vurderes relevant.

Som følge af at der som tidligere nævnt ofte er personsammenfald mellem direktion og bestyrelse, vil disse i det følgende blive omtalt under et som selskabets ledelse.

⁶⁴ Aktieselskabsloven § 69a, §115

⁶⁵ Jf. aktieselskabsloven § 54 skal direktionen efterleve de retningslinjer, der udstikkes af bestyrelsen.

4.3.1 Ledelsens ansvar

Som ovenfor nævnt er ledelse og ejer af danske B-selskaber ofte sammenfaldende, og ejeren deltager ofte aktivt i selskabets drift og har grundet ejerskabet en naturlig interesse i, at det går godt for virksomheden.

Selskabslovgivningen indeholder krav til alle selskabers ledelse uanset størrelse og organisation. Ledelsens overordnede pligter består således i at sikre en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og herunder påse at registreringssystemer og formueforvaltning kontrolleres på en efter virksomhedens forhold tilfredsstillende måde⁶⁶.

Denne pligt til at sikre en forsvarlig organisation af selskabet favner bredt, dog skal organiseringen ske under hensyntagen til de enkelte selskabers forhold og størrelse.

Der er specifikke krav til, hvordan et selskab skal tilrettelægge og dokumentere sin bogføring, således der sikres en pålidelig regnskabsaflæggelse⁶⁷. Herunder er der krav om, at bogføringen sker løbende. Dette hænger ligeledes sammen med kravet om, at ledelsen løbende skal være vidende om selskabets drift, så de kan tage stilling til, hvorvidt selskabet har det fornødne kapitalberedskab til rådighed i forhold til selskabets drift og derned er i stand til at reagere herpå, såfremt dette ikke længere er tilfældet⁶⁸.

Ledelsen skal ligeledes sørge for etablering af fornuftige forretningsgange og interne kontroller. Udformningen af selskabets forretningsgange og interne kontroller afhænger af selskabets størrelse og kompleksitet. I de små selskaber er der sjældent etableret formelle processer for eksempelvis vurdering af selskabets resultater. Igennem ledelsens mere direkte og løbende involvering og tilsyn kan centrale elementer i den interne kontrol dog også være til stede i den mindre virksomhed. Man ser ofte, at det er ejeren, der står for gennemgang af posten, bestilling af varer, kontrollerer kvaliteten og prisen af de modtagne varer for endeligt at sørge for betalingen af varerne. Denne forretningsgang er ofte ikke formelt beskrevet og foregår uden, at der tænkes på den som en egentlig forretningsgang, men blot udtryk for den nemmeste måde at få hverdagen til at fungere på. Samtidig er en sådan involvering med til at forebygge og opdage medarbejderbesvigelser.

⁶⁶ Aktieselskabsloven § 54 stk. 3

⁶⁷ Bl.a. mindstekravsbekendtgørelsen og årsregnskabsloven.

Ledelsens involvering og tilsyn med virksomheden er derfor et vigtigt led i virksomhedens interne kontrolsystem. Ledelsen skal således gøre sig bekendt med selskabets økonomiske stilling og udvikling. Dette kan blandt andet gøres ved løbende at sammenholde økonomirapporteringen med den forventede udvikling ifølge de udarbejdede budgetter samt sammenholdelse med tidligere år.

I B-selskaber deltager ejeren ofte i den daglige drift og har derved ofte en fornemmelse af, hvorvidt selskabet har en fornuftig indtjening. Som følge af at ejeren ofte er produktionsorienteret, benytter han sjældent økonomirapporteringen for at danne sig et overblik over selskabets situation. Hans målestok består ofte i aktivitetsniveauet, mængden af ordrer samt niveauet på kassekrediten.

Som kompensation for ejerens ofte manglende økonomiske indgangsvinkel anvendes revisor ofte som sparringspartner til løbende at vurdere og gennemgå bogholderiet. Det kan være i den situation, hvor selskabets revisor varetager den daglige bogføring eller selskabets selv står for bogføringen, men revisor løbende for tilsendt balancer til orientering, gennemgang og kommentering.

Denne involvering og kendskab til virksomhedens forhold gør revisor i stand til at kunne se eventuelle faresignaler i tide og dermed være i stand til at hjælpe ledelsen med at rette op på forhold i selskabets drift, inden det er for sent. Herudover er denne tætte involvering med til at sikre en mere pålidelig økonomirapportering, herunder en sikring og forebyggelse mod såvel tilsigtede som utilsigtede fejl og mangler. Jo større kendskab ledelsen selv har til den daglige drift, jo større chance har de for at vurdere, om der er noget galt.

Ledelsens holdning til etablering af forretningsgange og interne kontroller har stor betydning for økonomirapporteringens pålidelighed, herunder at ledelsen fører tilsyn med, at de efterleves. Hvis organisationen oplever, at ledelsen ikke selv overholder retningslinjerne og heller ikke følger op på, hvorvidt medarbejderne følger dem, bliver de hurtigt tilsidesat og sat ud af funktion.

Opfyldelse af disse pligter skal samlet gøre ledelsen i stand til at aflægge en retvisende årsrapport, som er i overensstemmelse med vedtægterne og lovgivningens krav.

I forbindelse med revisionen skal selskabets ledelse give revisor de oplysninger, som må anses for at være af betydning for bedømmelse af selskabet. Revisor skal herudover have adgang til de

⁶⁸ Aktieselskabsloven § 69a.

oplysninger, som denne måtte finde nødvendig for at kunne udføre sin revision⁶⁹. Det kan ofte være svært for ledelsen at vurdere, hvad der er relevant for revisors vurdering af selskabet. For at afhjælpe dette udsender revisor ofte en arbejdsplan eller checkliste for det ønskede materiale.

4.3.2 Revisors ansvar

Revisors arbejde i de mindre selskaber består ofte i mere end den lovpligtige revision. I de små selskaber foreligger der ofte ikke afstemninger og opgørelser, ligesom selskabet ikke selv har udarbejdet en årsrapport. Revisors arbejde består derfor ofte i omfattende regnskabsmæssig assistance, herunder at assistere ledelsen med udarbejdelse af årsrapporten. En del af revisionsoverbevisningen opnås derfor ofte samtidig med udførelsen af den regnskabsmæssige assistance.

Revisors ansvar består grundlæggende i at efterkomme de krav, som generalforsamlingen (ejereren) stiller til revisionen, så længe de ikke strider mod love, selskabets vedtægter eller god revisionsskik. Herudover skal han påse, at ledelsen overholder sine pligter⁷⁰. Det er dog ikke revisors opgave at vurdere selskabets forretningsmæssige dispositioner, medmindre der er lavet særskilt aftale herom.

Revisor skal tilrettelægge og udføre revisionen i overensstemmelse med god revisionsskik, således at han i påtegningen er i stand til at udtale sig om, hvorvidt den af ledelsen aflagte årsrapport opfylder lovgivningen og eventuelle andre bestemmelsers krav til regnskabsaflæggelsen⁷¹. Herunder tage stilling til, om årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultat.

Som nævnt i afsnit 3.2.1 vedrørende agentteorien bliver revisors erklæring anvendt af andre brugere end blot selskabets ejere. I forbindelse med afgivelse af sin påtegning fungerer revisor således som offentlighedens tillidsrepræsentant⁷². Revisor skal dermed foretage sin revision ud fra, hvad kredsen af regnskabsbrugere anser for væsentligt.

I den nuværende lovgivning er der ikke krav om, at revisor skal revidere mod besvigelser, men alene skal være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder,

⁶⁹ Aktieselskabsloven § 54b

⁷⁰ Aktieselskabsloven § 85

⁷¹ Erklæringsbekendtgørelsen § 20

som er af betydning for regnskabsbrugerne⁷³. I forbindelse med opdateringen af revisionsstandard 240 om besvigelser, bliver der ændret på den hidtidige revisionspraksis på området, idet revisor fremover vil skulle foretage konkrete vurderinger om muligheden for besvigelser, herunder vil revisor fremover skulle indhente en redegørelse fra bestyrelsen, der angiver hvilke tiltag, som er iværksat til modvirkning af ledelsesbesvigelser.

Som afslutning på en erklæringsopgave som f.eks. en revision skal revisor rapportere til ledelsen om det udførte arbejde samt resultaterne heraf. Dette skal rapporteres i en revisionsprotokol, som er underlagt en række formelle krav og skal som minimum indeholde:

- Hvilke revisionsarbejder, der er udført og resultatet heraf
- Væsentlig usikkerhed, fejl eller mangler vedrørende virksomhedens bogholderi, regnskabsvæsen eller interne kontrol
- Hvorvidt revisor opfylder lovgivningens habilitetsbestemmelser
- Hvorvidt revisor under revisionen har modtaget alle de oplysninger, der er anmodet om.⁷⁴

Herudover skal den indeholde oplysninger om forhold, som må forventes at være nødvendige for ledelsens stillingtagen til årsrapporten. Ledelsen skal underskrive denne protokol som bekræftelse på, at den er gennemlæst, og at de er bekendt med indholdet.

4.4 Revisionens udførelse i mindre selskaber

Revisionen af de mindre selskaber skal opfylde de samme lovkrav og revisionsstandarder som revisionen af et stort selskab, dog skal revisionen foretages under hensyntagen til selskabets forhold.

Revisionen af såvel store som små selskaber bygger som tidligere nævnt på en risikovurdering. Ved de små selskaber er der en række særlige kendetegn som påvirker risiko- og væsentlighedsvurderingen og dermed revisionens udførelse. Uanset selskabets størrelse og kompleksitet skal den opnåede revisionsoverbevisning være den samme, for at revisor kan erklære sig med høj grad af sikkerhed. I det følgende vil der blive fokuseret på den tidligere nævnte

⁷² Lov nr. 302 af. 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, § 2.

⁷³ Erklæringsbekendtgørelsen § 20

⁷⁴ Erklæringsbekendtgørelsen § 22

risikovurderingsmodel med henblik på de særlige forhold, der gør sig gældende ved revision af mindre selskaber:

$$RR = IR * KR * OR^{75}$$

Som tidligere nævnt er de små selskaber ofte kendetegnet ved manglende funktionsadskillelse, idet der ofte er få medarbejdere, der varetager flere og forskelligartede opgaver. Dette påvirker den iboende risiko for fejl i form af, at medarbejderne i små selskaber ofte ikke besidder den nødvendige regnskabsmæssige kompetence. Når en medarbejder skal varetage mange forskelligartede opgaver, vil det ikke være muligt at fordybe sig og opnå en rutine, der forhindrer fejl. Herudover vil varetagelsen af mange funktioner ofte medføre afbrydelser, som kan give anledning til fejl.

I et lille selskab kan det være svært eller ligefrem umuligt at opbygge en god intern kontrol, idet dette kræver funktionsadskillelse. Som følge af det begrænsede antal medarbejdere består selskabets bogholderi ofte kun af en person. Det vil derfor ikke være muligt at opstille formaliserede forretningsgange for kontrol af det udførte arbejde. På den baggrund vil kontrolrisikoen ligeledes være høj, da den interne kontrol ikke forventes at være effektiv til at forhindre fejl. Det vil dog ofte være muligt at opretholde en grad af interne kontroller i form af ledelsens involvering i selskabets drift.

For at ledelsens involvering kan benyttes som intern kontrol, kræver det, at ledelsen har evnen til at overskue de regnskabsmæssige transaktioner samt motivation og vilje til at foretage den fornødne gennemgang.

Denne gennemgang bør som minimum omfatte godkendelse af bilag, gennemgang af den daglige post samt godkendelse af checks, fakturaer, lønninger, kreditnotaer samt bank- og kasseafstemninger. Dette er ofte en tidskrævende proces, som ofte bliver tilsidesat med påstanden om at ”jeg stoler på min medarbejder”. I sådanne tilfælde overholder ledelsen ikke sine pligter, idet det er ledelsens ansvar at sørge for fornuftige forretningsgange og interne kontroller.

⁷⁵ Revisionsrisikoen (RR) = Iboende risiko (IR) * Kontrolrisiko (KR) * Opdagelsesrisiko (OR)

I mange mindre selskaber er uformelle forretningsgange med indlagte forsøg på funktionsadskillelse ikke effektiv. Dette kan f.eks. være som følge af, at brugerrettigheder i edb-systemet ikke er tilpassede, herunder at medarbejderne kender hinandens passwords. Eller at man som følge af flere års samarbejde i bogholderiet blot godkender betalinger uden at kontrollere rigtigheden heraf.

De små selskaber er ofte kendetegnet ved en uformel omgangstone, der kan medføre, at de faste procedurer ikke overholdes. Forretningsgangene kan ofte anses for bureaukratiske at skulle overholde. Dette ses f.eks. i forbindelse med ferie, hvor medarbejderne låner hinandens passwords, således virksomheden ikke går i stå. En tilsidesættelse af forretningsgange har også den ulempe, at det er svært at placere et ansvar, hvilket vanskeliggør en forebyggelse og opdagelse af fejl og bedrageri.

Det er vigtigt, at ledelsen følger op på, hvorvidt forretningsgange og interne kontroller overholdes. Ledelsens holdning og kontrol er vigtige elementer i sikringen af gode interne kontroller. Hvis ledelsen ikke selv opretholder forretningsgangene, så er alle muligheder åbne for fejl og besvigelser. Herudover kan ledelsen selv tilsidesætte forretningsgangene og de interne kontroller til egen fordel. Dette kunne f.eks. være i form af inddragelse af personlige omkostninger, sort arbejde eller udtage aktiver til eget brug.

De ovennævnte forhold vedrørende den iboende risiko og kontrolrisiko har betydning for den udførte revision. Jo højere iboende og kontrolrisici, jo mindre kan revisor basere sin revision herpå, hvormed han skal udvide omfanget af sin revision. Opdagelsesrisikoen skal mindskes i tilstrækkelig grad, således den samlede revisionsrisiko bliver nedbragt, så revisor kan afgive sin erklæring med høj grad af sikkerhed.

Mangel på forretningsgange betyder, at revisor ikke kan basere sin revision på test af forretningsgange og interne kontroller, der sikrer fuldstændighed i bogholderiet. Det vil således være næsten umuligt for revisor at sikre, at alle transaktioner er medtaget i regnskabet. Revisionen vil alt andet lige blive dyrere, idet revisionen ikke vil kunne baseres herpå, og der dermed er risiko for fejl på samtlige regnskabsposter. Grundet de manglende interne kontroller vil revisor i overvejende grad benytte sig af en overbevisning baseret på substansrevision.

En del af revisors overbevisning vil dog være mulig at opnå gennem den regnskabsmæssige assistance, i form af afstemninger og specifikationer, som kendetegner årsafslutningen for et lille selskab. Ulempen ved at opnå revisionsoverbevisning herved er, at den ofte er vanskeligt at dokumentere.

I hovedparten af de danske B-selskaber er det ligeledes revisor, der opstiller og udarbejder årsrapporten.

Som tidligere nævnt, er mange små selskaber kendetegnet ved en stærk ejerledelse. I forbindelse med revisionen er det ofte ledelsen, der som den eneste kan besvare revisors spørgsmål og dokumentere de enkelte regnskabsposters værdi. Derfor er det i de små selskaber meget vigtigt, at revisor og ledelse har et godt samarbejde, dog må dette samarbejde ikke kunne anfægte revisors uafhængighed, ligesom revisor kun må rådgive, men ikke må træffe beslutninger for selskabet.

4.5 Nye revisionsstandarder i 2005

På baggrund af specielt de seneste års store erhvervsskandaler som f.eks. Enron, Worldcom og Parmalat, som har medført stor skade for kapitalmarkederne og økonomien, er der fra myndighedernes side lagt et stigende pres på revisionsbranchen. Skandalerne har understreget vigtigheden af lovpligtig revision til sikring af at virksomhedernes regnskaber er troværdige og pålidelige⁷⁶.

Dette pres omfatter en opdatering og opstramning af internationale standarder for regnskabsaflæggelse og revision samt en bedre implementering og overholdelse af standarderne på tværs af landegrænserne. I enkelte lande har myndighederne endda helt overtaget udarbejdelsen af blandt andet revisionsstandarder for revision af børsnoterede selskabers regnskaber, og revisionsbranchen er dermed reelt sat uden for indflydelse⁷⁷.

På EU-plan har skandalerne vist, at der er behov for en yderligere fælles EU regulering for revision, til sikring af fundamentet for kapitalens frie bevægelighed. På den baggrund er der fra EU's side

⁷⁶ EU-kommisionen, 16. marts 2004, ”forslag om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber og om ændring af Rådets direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF” side 2

⁷⁷ Som f.eks. PCAOB (Company Accounting Oversight Board) i USA, som blev nedsat ved Sarbanes Oxley loven som reaktion på de store erhvervsskandaler.

fremSAT forslag om ændring af EU's 8. direktiv om autorisation af personer, der skal foretage lovpligtig revision af regnskaber. Direktivforslaget er et led i styrkelse af den lovpligtige revision i EU. Tidligere indeholdt direktivet ikke krav om den lovpligtige revisions udførelse eller krav om tilsyn og kvalitetssikring af revisors arbejde.

Formålet med ændringen af 8. direktiv er et ønske om at gøre EU-lovgivningens anvendelsesområde bredere, idet der indføres nye krav til den måde, revision bør udføres på, og til de strukturer, der skal sikre revisionskvaliteten og tilliden til revisorfunktionen.

De øgede krav til revisor og revisionens udførelse omfatter bl.a.:

- regler for revisors uafhængighed og revisoretik
- etablering af kvalitetssikringssystem
- etablering af offentligt tilsyn og disciplinærnævn
- øgede krav omkring revision af selskaber med offentlig interesse
- Revision skal ske i overensstemmelse med revisionsstandarden
- Pligtmæssig efteruddannelse for revisorer⁷⁸

Som det fremgår af ovenstående, har EU-kommissionen med kravene i 8. direktiv taget første skridt i retningen af en fælles EU-regulering og harmonisering på revisorområdet.

Formålet med forslaget er ligeledes at danne et effektivt og afbalanceret samarbejde med internationale tilsynsorganer, hvilket er en nødvendighed som følge af de internationale kapitalmarkeders sammenhæng.

EU's 8. direktivs krav om at revision skal foretages i overensstemmelse med revisionsstandarden, er igangsat i Danmark via FSR, der for flere år siden har igangsat et arbejde til sikring af, at danske revisorer kan opfylde EU-kommissionens krav. Således har de danske revisionsstandarden siden 2002 været en ordret oversættelse af ISA'erne, alene suppleret med eventuelle skærpende danske lovkrav⁷⁹.

⁷⁸ EU-kommissionen, 16. marts 2004, "forslag om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber og om ændring af Rådets direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF", side 2

⁷⁹ Forord til standarder for revision og beslægtede arbejder, I.

I forbindelse med den danske debat om lempelse af revisionspligten for B-virksomheder, er det anført, at de nye revisionsstandards vil resultere i en 30% stigning i revisionshonoraret. Der syntes dog at være en vis uenighed revisionsfirmaerne imellem, idet landets største revisionsfirma Deloitte er gået så langt, at man har udtalt, at man anser en ophævelse af revisionspligten for B-selskaber, som den eneste brugbare fremtidige løsning, idet en revision, om ikke vil være umulig, så i hvert fald forbundet med så store omkostninger, at det ikke står mål med nytten for de mindre selskaber. Andre revisionsfirmaer har dog udtalt, at disse nye standarder ikke vil betyde yderligere revisionshandling.

For at få en vurdering heraf, vil disse standarder blive gennemgået i det følgende med specielt fokus på deres indvirkning på revision af B-selskaber.

4.6 Indholdet af de nye revisionsstandards

De seneste års erhvervsskandaler har medført, at der er kommet øget fokus på revisors arbejde, herunder behovet for troværdige og pålidelige regnskaber.

Den internationale regnskabsudvikling har medført et øget brug af dagsværdier, ligesom der er kommet øget fokus på besvigelser, hvilket afspejler sig i de nye revisionsstandards.

For revision af regnskaber med perioder, der begynder 15. december 2004 eller senere træder følgende nye revisionsstandards i kraft⁸⁰:

- RS 240 (Revised) – Revisors ansvar for at overveje besvigelser ved revision af et regnskab
- RS 315 – Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation
- RS 330 – Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici
- RS 500 – Revisionsbevis

Endvidere træder to nye standarder, der har indflydelse på revisionsfirmaernes kvalitetsstyring mv. i kraft i 2005⁸¹:

⁸⁰ Udkast til Kompendium i Danske Revisionsstandards (RS) og Revisorudtagelser (UR) gældende medio 2005, side 2. De angivne revisionsstandards er ikke udtømmende, men alene medtaget dem som anses for relevante i denne sammenhæng.

⁸¹ www.ifac.org, IAASB Handbook 2005, side 148 og 256

- ISQC 1 – Kvalitetskontrol ved revision af historisk finansiel information
- ISA 220 – Kvalitetskontrol for firmaer der udfører revision og review af historisk finansiel information og andre erklæringsopgaver og beslægtede opgaver

I forhold til gældende revisionspraksis medfører de nye standarder væsentligt nye og skærpede krav til revisors arbejde, som vil blive gennemgået i det efterfølgende.

4.6.1 RS 240 (Revised)

Der er i dag ikke krav om, at revisor skal revidere mod besvigelser, men den opdaterede internationale revisionsstandard RS 240 fremkommer med nye krav til revisor omkring overvejelse af besvigelser ved revision af selskabers regnskaber. I modsætning til den eksisterende RS 240, omhandler den opdaterede standard ikke retningslinjer for fejl. Disse er ved opdateringen overført til andre revisionsstandarder.

Det fremgår af den nye RS 240, at revisor skal opretholde sin professionelle skepsis gennem hele revisionen. Revisor skal erkende, at der kan være risiko for besvigelser uanset revisors tidligere positive erfaringer med selskabet. Dette gør sig gældende uanset revisors vurdering af den daglige ledelses og den øverste ledelses troværdighed og integritet. Konsekvensen heraf er et krav om øget dokumentation af meddelte oplysninger.

Standarden kræver endvidere, at revisor udfører og dokumenterer sine drøftelser med virksomhedens øverste ledelse om risikoen for besvigelser. Herunder hvilke procedurer ledelsen har til identifikation af risiko for besvigelser samt hvilke kontroller, der er iværksat til at forebygge og opdage besvigelser.

Selskabets ledelse har i form af deres stilling, ofte bemyndigelse til at tilsidesætte etablerede procedurer og interne kontroller. For at imødegå denne risiko, skal revisor foretage følgende specifikke revisionshandlinger.

- Vurdere og teste rigtigheden af efterposteringer foretaget i forbindelse med regnskabsaflæggelsen.

- Vurdere, om der laves konsekvente positive eller negative regnskabsmæssige skøn på en sådan måde, at der er tale om regnskabsmanipulation. Revisor skal således vurdere, om det samlede billede i regnskabet fortsat er retvisende, selv om de enkelte regnskabsmæssige skøn isoleret set kan accepteres.
- Forstå og vurdere den forretningsmæssige baggrund for transaktioner, som revisor bliver bekendt med, og som fremstår usædvanlige i forhold til virksomhedens normale aktiviteter⁸²

Standarden fastslår, at besvigelser af væsentlig karakter ofte vil kunne henvises til indtægtsregistrering i form af enten for tidlig indregning eller bevidst udskydelse af indtægter. Revisor skal som følge af risikoen for besvigelser vurdere og teste kontroller, der imødegår risikoen for fejlagtig indtægtsregistrering, med mindre revisor kan dokumentere, hvorfor der ikke er en specifik risiko knyttet til indtægtsregistrering i det konkrete selskab.

Som en konsekvens af det øgede fokus på indtægtsregistrering kan området ikke længere alene revideres ved regnskabsanalytisk revision, såfremt der ikke er opnået overbevisning fra kontroltest. Dette betyder, at området skal revideres ved hjælp af detailrevision, som ofte er en dyr og tidskrævende proces for opnåelse af tilstrækkelig revisionsbevis.

Endelig introducerer standarden skærpede krav til dokumentation af revisors overvejelser og handlinger i relation til besvigelser gennem hele revisionsprocessen. Der skal bl.a. foreligge dokumentation af identificerede risici for væsentlige fejl som følge af besvigelser opdelt på regnskabsposter og revisionsmål. Der skal foreligge dokumentation for revisionsplanlægningen, herunder hvilke specifikke handlinger der skal udføres til imødegåelse af de identificerede risici.

Betydning for de mindre selskaber

Til trods for at RS 240 er udarbejdet med baggrund i de store internationale erhvervsskandaler, vil den også være gældende for de små danske B-selskaber som følge af, at alle selskaber skal revideres i overensstemmelse med revisionsstandarderne.

⁸²ISA 240 (revised) – yderligere skærpelser af krav til revision vedrørende besvigelser”, Revision og Regnskabsvæsen nr. 7, 2004, side 34

Revisionsstandardens øgede fokus på besvigelser og angivelse af konkrete revisionshandlinger vil således også skulle udføres i de små selskaber.

Som tidligere angivet er de danske B-selskaber kendetegnet ved ikke at have etablerede forretningsgange og interne kontroller, hvorfor en revisionsoverbevisning ikke kan opnås ved kontroltest. Overbevisningen vil derfor skulle opnås ved detailrevision.

Ved indførelse af RS 240 vil der ikke blive ændret på dette forhold, udover at det specifikt fremgår, at indtægter ikke kan revideres ved regnskabsanalytisk revision alene.

RS 240's øgede krav til dokumentation af overvejelser og handlinger til afdækning af besvigelserisici gennem hele revisionsprocessen, vil også skulle opfyldes i det mindre selskab og dermed også medføre øgede omkostninger til revision.

I de mindre selskaber er der ofte ikke fokus på risikoen for besvigelser, hvorfor ledelsen sjældent har gjort sig overvejelser i den henseende. En diskussion med revisor omkring problematikken vil måske sætte nogle tiltag i gang og dermed forbedre selskabets forretningsgange og interne kontroller. Selv i det mindre selskab er det muligt at etablere forretningsgange, som kan modvirke den manglende funktionsadskillelse pga. få medarbejdere, i form af ledelsens involvering.

4.6.2 RS 315, RS 330 og RS 500

RS 315, RS 330 og RS 500 udgør samlet de centrale standarder i den nye revisionsproces. Standarderne er i stort omfang sammenhængende og beskrives derfor samlet.

De nye standarder indfører en ny revisionsrisikomodel, som stiller større krav til revisor, idet revisionen gøres endnu mere risiko- og kontrolbaseret, ligesom der skal opnås et bredere og dybere kendskab til selskabet, dens branche og interne kontroller. Herudover skal revisionen indeholde en risikovurdering, som har indflydelse på revisionens udførelse, idet forøget risici medfører yderligere arbejdshandlinger.

I de nye standarder er der lagt op til, at revisors forståelse af virksomheden er med til at give revisionsbevis. Som følge heraf kræver standarderne, at de revisionshandlinger, der benyttes til opnåelse af denne forståelse, skal være dokumenterede i større omfang end hidtil.

De handlinger revisor udfører for at opnå en forståelse af virksomheden og dens branche vil afhænge af virksomhedens størrelse og kompleksitet. Det fremgår dog af standarderne, at revisor altid skal opnå en forståelse af følgende fem områder:

- Branche, lovgivning og andre eksterne faktorer
- Virksomhedens art
- Mål, strategier og tilknyttede forretningsrisici
- Måling og kontrol af virksomhedens finansielle resultater
- Virksomhedens interne kontrolsystem⁸³

Der er for alle nævnte områder tale om, at revisors forståelse skal være mere detaljeret end krævet tidligere, og forståelsen skal være dokumenteret i større omfang, f.eks. i form af materiale, der dokumenterer udtalelser fra ledelsen.

Ud over disse øgede dokumentationskrav vil særligt forståelsen af selskabets branche, mål, strategier og relaterede forretningsrisici være nyt i mange nuværende revisioner og medføre et øget tidsforbrug. I praksis vil dette tidsforbrug dog være begrænset, idet revisor allerede på nuværende tidspunkt har et godt kendskab til selskabet og ovenstående områder. De nye standarder vil derfor blot betyde, at revisor skal dokumentere dette kendskab i større omfang end tidligere. Dette vil kræve en øget arbejdsindsats det første år, men efterfølgende vil denne viden alene skulle ajourføres.

Revisors kendskab til selskabets interne kontrolsystem skal være mere detaljeret end tidligere. Uanset selskabets størrelse og kompleksitet skal revisor opnå en forståelse af følgende fem områder, der samlet omtales som det interne kontrolsystem:

- Kontrolmiljøet
- Virksomhedens risikovurderingsproces
- Informationssystemet, herunder de tilknyttede forretningsprocesser, der er relevante for regnskabsaflæggelsen, samt kommunikation

⁸³ Revisionsstandard 315, "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation", pkt. 20

- Kontrolaktiviteter
- Overvågning af kontroller⁸⁴

Revisor vil hurtigt kunne danne sig denne forståelse, hvis virksomheden selv har udarbejdet beskrivelser og dokumentation heraf. Hvis dette ikke er tilfældet, skal revisor alligevel opnå en forståelse heraf til brug for hans revision, hvilket ligeledes vil medføre et ekstra tidsforbrug.

I modsætning til nuværende praksis kan revisor ikke vælge at se bort fra virksomhedens interne kontroller og udføre ren substansrevision ud fra en betragtning om, at kontrollerne ikke er til stede, eller at kontrollerne er for dårlige til at basere revisionen herpå. En forståelse af virksomhedens interne kontroller er en del af revisors risikovurderingshandling og skal udføres i alle revisioner, uanset om kontrollerne fungerer eller ej.

Revisor skal derfor altid for hver af de fem områder af virksomhedens interne kontrolsystem:

- Evaluere designet af den pågældende kontrol. Dvs. evaluere om kontrollen effektivt forebygger eller opdager og korrigerer væsentlige fejlinformationer.
- Teste om kontrollen er implementeret, som beskrevet⁸⁵

Standarderne fastslår, at ovenstående altid er nødvendigt, for at revisor kan foretage en tilstrækkelig effektiv risikovurdering, planlægning og udførelse af revisionen. Såfremt revisor vil basere sin revision på de interne kontroller, skal revisor ligeledes teste, hvorvidt de interne kontroller har fungeret effektivt igennem hele den periode, der revideres⁸⁶.

Kendskabet til det interne kontrolsystem kan ikke alene opnås ved hjælp af forespørgsler. Forespørgslerne skal altid suppleres med gennemgang af relevant dokumentationsmateriale, observation af kontrollernes udførelse og ved stikprøvevis at følge et antal transaktioner gennem informationssystemet.

⁸⁴ Revisionsstandard 315, "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation", pkt. 43

⁸⁵ Revisionsstandard 315, "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation", pkt. 54

Risikovurderingen skal foregå på såvel regnskabs- som revisionsmålsniveau. Det skal således tydeligt fremgå af revisors arbejdsrapporter hvilke revisionsmål, der er påvirket af en identificeret risiko.

På baggrund af risikovurderingen skal revisionshandlingerne planlægges og målrettes, således de afdækker de identificerede risici mest effektivt⁸⁷.

Standarderne fastslår, at en revisionshandling eller en kombination af forskellige revisionshandling skal planlægges, således de specifikt kan imødegå den identificerede risiko, og at en simpel forøgelse af generelle revisionshandling sjældent vil være tilstrækkeligt effektivt.

Dette betyder i praksis, at revisors brug af standardrevisionsprogrammer og generelle revisionshandling vil blive reduceret. Revisor skal således skulle bruge mere tid på at udarbejde individuelt tilpassede revisionshandling og revisionsprogrammer, der tilstrækkeligt effektivt imødegår de identificerede risici i det enkelte selskab.

De nye standarder anerkender muligheden for rotation af test af selskabets interne kontroller og fastslår, at der kan roteres over en periode på maksimalt 3 år⁸⁸. Der skal dog foretages test af nogle af kontrollerne hvert år, og det vil således ikke være muligt at teste alle kontroller det samme år for derefter, som følge af reglerne i rotationsprincippet, at undlade at teste nogle kontroller de efterfølgende år. Formålet med at der skal testes hvert år er at konstatere, om revisor kan have tillid til de tests, som er foretaget tidligere år og som benyttes til revisionsbevis⁸⁹. Baggrunden er ligeledes, at selskabet skal kunne forvente, at alle kontroller kan blive udsat for tests, og selskabet derfor ikke kan slække på nogle af de interne kontroller.

Revisionshandling baseres normalt på forskellige former for indhentet information. Når denne information er udarbejdet af selskabet selv, fastslår standarderne, at revisor skal indhente revisionsbevis, der dokumenterer nøjagtigheden og fuldstændigheden af informationen⁹⁰. Der kan være tale om forskellige former for information som for eksempel mundtlige svar på forespørgsler, udskrifter fra selskabets informationssystemer eller andre internt udarbejdede dokumenter såsom referater af bestyrelsesmøder.

⁸⁶ Revisionsstandard 330, "Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici", pkt. 23

⁸⁷ Revisionsstandard 500, "Revisionsbevis", pkt. 16

⁸⁸ Revisionsstandard 330, "Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici", pkt. 41

⁸⁹ Revisionsstandard 330, "Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici", pkt. 43

⁹⁰ Revisionsstandard 500, "Revisionsbevis", gennemgående med specielt pkt. 32-34

Er der tale om udskrifter skal nøjagtigheden og fuldstændigheden af disse revideres, enten ved at teste de kontroller, der sikrer nøjagtigheden og fuldstændigheden af udskrifterne eller ved at foretage substansrevision af udskrifterne. Et eksempel herpå er revision af nøjagtigheden af en aldersopdelt debitorsaldoliste, der ofte benyttes som grundlag for at vurdere behovet for debitorreservation⁹¹. Der har ikke tidligere været et sådant specifikt krav i revisionsstandarderne. I praksis giver det dog ikke umiddelbart anledning til de store ændringer, da revisionen i høj grad allerede i dag omfatter en sådan gennemgang.

Betydning for de mindre selskaber

Indførelsen af de nye revisionsstandarder medfører, at revisor skal opnå et mere omfattende og dybdegående kendskab til det enkelte selskab og branche. Alt andet lige vil revisors øgede kendskab også give sig udslag i, at han vil kunne yde en bedre rådgivning.

Herudover skal revisor opnå en forståelse for selskabets interne kontrolsystem. I de mindre selskaber er elementerne i kontrolsystemet ofte uformelle og ikke systematisk udarbejdet og nedskrevet. F.eks. er der ikke nedskrevet et regelsæt for adfærd, men i stedet er der udviklet en kultur herfor gennem ledelsens eksempel.

Risikovurderingsprocessen er relevant for alle selskaber, dog er den ofte mindre formel og mindre struktureret i det mindre selskab. Ledelsen må også som en del af driften fokusere på mulige forretningsrisici. I forbindelse med revisors vurdering og drøftelse heraf, vil dette ligeledes give ledelsen mulighed for en god sparring. Drøftelserne kunne for ledelsen udvikle sig til en mere langsigtet tankegang, herunder hvorvidt virksomheden eventuelt havde behov for konkret strategirådgivning.

De små selskabers informationssystemer og forretningsprocesser er ofte uformelle, idet ledelsens involvering i den daglige drift ofte gør det ud for behovet for en omfattende beskrivelse af systemer og processer. Dog skal man være opmærksom på, at bogføringsloven allerede i dag indeholder krav om passende systembeskrivelser, som skal indeholde en beskrivelse af bl.a. forretningsgange, konteringsinstrukser og benyttede edb-systemer. Beskrivelsen skal gøre det muligt for en person

⁹¹ Revisionsstandard 500, "Revisionsbevis", pkt. 37

udefra, med en rimelig viden om regnskab og den anvendte teknologi, i stand til at kunne følge, hvorledes registreringerne foretages⁹².

Som tidligere nævnt er de små selskaber kendetegnet ved, at det ofte ikke er muligt at etablere fornuftig funktionsadskillelse. Dette bevirker, at de interne kontroller i stedet bygger på ledelsens involvering i form af f.eks. godkendelse af bilag, godkendelse af salg på kredit samt betydelige træk på kassekrediten. Denne involvering giver en stærk kontrol over selskabets aktiviteter og opbløder dermed behovet for formelle kontrolforanstaltninger⁹³.

Som følge heraf, vil det ikke være relevant at gennemgå og dokumentere de enkelte elementer i den interne kontrol, idet den daglige ledelse, ofte ubevist, udfører flere funktioner, som hører til flere elementer i den interne kontrol⁹⁴.

Revisor vil derfor skulle foretage en samlet vurdering af, hvorvidt en specifik kontrol forebygger eller opdager væsentlig fejlinformation.

Uanset at denne vurdering i de mindre selskaber kan foretages samlet, vil der dog stadig skulle udarbejdes dokumentation herfor. Denne indsamling og dokumentation vil primært medføre et forøget tidsforbrug det første år, mens der blot skal ske en vedligeholdelse af forståelsen i de efterfølgende år.

En konsekvens af de nye standarder er betydelig mere specifikke og detaljerede dokumentationskrav, som det alt andet lige kræver et øget tidsforbrug. For eksempel skal revisors forståelse af hovedelementer indenfor hvert af de fem områder af selskabet og dens branche samt hvert af de fem områder for interne kontroller altid skal dokumenteres. Som tidligere beskrevet kan denne dokumentation ikke alene bestå i beskrivelser udarbejdet af selskabet selv eller af revisor, men skal i relevant omfang være underbygget af dokumentation.

⁹² Bogføringsloven § 14

⁹³ Revisionsstandard 315, "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation", bilag 2, pkt. 17

⁹⁴ Revisionsstandard 315, "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af risici for væsentlig fejlinformation", pkt. 45

4.6.3 ISQC 1 og ISA 220

Disse nye standarder har alene en indirekte effekt på den udførte revision, idet standarderne pålægger revisionsfirmaerne nye krav til effektiviteten af kvalitetskontrollen både på firmaniveau og i relation til den enkelte revisionsopgave.

Endvidere fastslår standarderne, at såvel revisionsfirmaet som den underskrivende revisor skal sikre, at medlemmer af revisionsteamet lever op til IFACs Code of Ethics, herunder de meget detaljerede uafhængighedsregler⁹⁵.

Herudover skal kvalitetsstyringspolitikker og –procedurer sikre, at alle revisionsopgaver udføres i overensstemmelse med gældende revisionsstandarder eller praksis. Politikkerne skal kommunikeres ud til alle medarbejdere, således at der opnås høj grad af sikkerhed for, at politikkerne forstås og implementeres.

De udvidede krav i standarderne hænger sammen med forslaget til ændringer i EU's 8. direktiv, som ligeledes ligger op til stramninger omkring revisors uddannelse herunder pligtmæssig efteruddannelse, regler for revisors uafhængighed og revisoretik, etablering af kvalitetssikringssystem, etablering af effektive uafhængige undersøgelses- og disciplinære systemer samt regler for revisors tiltrædelse og fratræden.

4.6.4 Konsekvensen af de nye standarder

Overordnet forventes de nye standarder generelt at medføre et forøget tidsforbrug med hertil svarende honorarstigning. Forøgelsen vil afhænge af virksomhedens størrelse og kompleksitet.

Denne honorarstigning begrundes med, at de nye standarder vil kræve en større andel af mere erfarne timer i form af større partner- og managerinvolvering på en typisk revisionsopgave på grund af standardernes øgede fokus på en effektiv risikovurderingsfase og udformning af mere skræddersyede revisionshandlinger, der effektivt imødegår identificerede risici. Herudover er der øgede dokumentations- og kvalitetskrav.

⁹⁵ ISA 220 (revised), "Quality control for audit of historical financial information (revised)"

For de små ukomplicerede selskaber, som f.eks. holdingselskaber eller selskaber med begrænset aktivitet vil de nye standarder ikke have væsentlig betydning. Revisionen vil kunne gennemføres uden betydelig merindsats til opnåelse af forståelse af virksomheden. Revisionens gennemførelse vil således stadig primært bestå i substansrevision⁹⁶.

4.7 Delkonklusion

De danske B-selskaber er kendetegnet ved at være små, ligesom ejeren ofte deltager aktivt i de daglige drift. Som følge af selskabernes størrelse vil der ofte ikke være ansatte nok til, at der kan etableres en egentlig funktionsadskillelse. I et selskab med få ansatte vil der ofte være uformelle forretningsgange og de ansatte skal varetage flere forskellige funktioner for at få hverdagen til at fungere. På grund af den manglende funktionsadskillelse, vil det i forbindelse med revisionen ikke være muligt at opnå revisionsoverbevisning fra interne kontroller og betryggende forretningsgange.

I de små selskaber vil ledelsen og ejeren ofte være sammenfaldende og selskabet vil ofte være bygget op omkring ejeren og hans virksomhed. Ledelsen vil derfor ofte være vidende om produktion, mens økonomi og regnskab blot vil være et nødvendigt onde. Ledelsen vil som følge af sin manglende økonomiske indsigt ofte anvende flere af revisors ydelser som f.eks. bogføring, løbende rådgivning, udarbejdelse af selvangivelse og opstilling af årsrapport. Til trods for at B-selskaberne ofte anvender revisor som en ”total rådgiver”, er det vigtigt med en klar ansvarsfordeling mellem ledelse og revisor, idet revisor skal være uafhængig og ikke må træffe beslutninger på selskabets vegne. Denne ansvarsfordeling kan med fordel beskrives i et aftalebrev forud for revisionen ligesom den med jævne mellemrum bør gengives i revisionsprotokollen.

Ved udførelse af revisionen vil en del af revisionsoverbevisningen kunne opnås via den løbende rådgivning og assistance, men kan dog være vanskelig at dokumentere. Som følge af de manglende forretningsgange og interne kontroller vil revisor ikke kunne opnå revisionsoverbevisning herfra, hvorfor revisionen ofte vil skulle udføres ved detailrevision. Ved indførelse af de nye revisionsstandarder bliver der krav om, at der i alle selskaber skal ske en beskrivelse af forretningsgange og interne kontroller. Det vil fremover ikke længere være muligt blot at konkludere, at de interne kontroller ikke fungerer og at revisionen derfor ikke kan baseres herpå.

⁹⁶ ”Ny revisionsrisikomodell”, Revision og Regnskabsvæsen nr. 6 2005, side 17

Fremover vil forretningsgangene skulle beskrives, herunder hvorfor de ikke fungerer og hvorfor revisionen således ikke vil kunne baseres herpå.

Endvidere indfører de nye revisionsstandarder en ny risikovurderingsmodel med fokus på en effektiv risikovurdering og udformning af mere skræddersyede revisionshandlinger til effektivt at imødegå de identificerede risici.

Til trods for at ovenstående umiddelbart virker overvældende er der langt hen af vejen tale om "gammel vin på nye flasker" i relation til revision af B-selskaber, idet det er vores overbevisning, at de nye standarder blot er en præcisering af, hvad en god revision allerede omfatter. Allerede nu har revisor et godt kendskab til selskabet, ligesom revisor allerede nu bør have tilrettet de udførte revisionshandlinger til selskabets særlige forhold. At der nu i standarderne bliver stillet krav om, at der foreligger dokumentation for bl.a. revisors kendskab bør ikke være nyt, men de nye standarder ligger dog op til en mere dybdegående dokumentation af flere områder end tidligere, men dog stadig i relation til selskabets forhold i øvrigt.

De forskellige udmeldinger omkring forventning til honorarstigninger på op til 30% omfatter derfor ikke nødvendigvis de helt små B-selskaber, idet revisionen stadig skal tilpasses selskabets forhold og derfor ikke nødvendigvis medfører de angivne honorarstigninger på de mindre selskaber. På den baggrund mener vi ikke, at frygten for honorarstigninger i den størrelsesorden, kan bruges som argument for en ophævelse af revisionspligten for B-selskaber.

5 Revisionens nytteværdi

For at vurdere konsekvenserne for en lempelse af revisionspligten vil interessenternes nytteværdi af en revision og muligheder for at afkræve selskabet en revision blive belyst. Herudover vil den samfundsmæssige værdi af revisionen blive vurderet, med fokus på revisors rolle i forbindelse med økonomisk kriminalitet.

5.1 Regnskabs interessenter

Kredsen af interessenter og brugere til et selskabs årsrapport er bred og vil variere fra selskab til selskab. I forbindelse med revision af årsregnskabsloven blev årsrapportens generelle formål og brugere defineret.

Det fremgår af årsregnskabsloven, at årsrapporten skal udarbejdes, så den udgør et egnet grundlag til støtte for regnskabsbrugernes beslutninger vedrørende virksomheden. Beslutningsopgaverne kan opdeles i:

- Prognoseopgaven (placering af regnskabsbrugerens egne ressourcer)
- Kontrolopgaven (ledelsens forvaltning af virksomhedens ressourcer)
- Fordelingsopgaven (fordeling af virksomhedens ressourcer)⁹⁷

For at årsrapporten kan opfylde interessenterne behov for information til ovenstående beslutningsopgaver, skal den udarbejdes således, at den oplyser om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugerne. Oplysningerne skal desuden være pålidelige i forhold til, hvad regnskabsbrugerne normalt forventer⁹⁸.

Årsregnskabsloven har forsøgt at definere kredsen af regnskabsbrugerne. Denne definition bærer dog præg af at indbefatte alle, som har eller vil få behov for økonomisk information om et selskab, således at ingen blev glemt. Kredsen defineres som:

”Personer, virksomheder, organisationer og offentlige myndigheder m.v., hvis økonomiske beslutninger normalt må forventes at blive påvirket af en årsrapport, herunder nuværende og

⁹⁷ Årsregnskabsloven § 12, stk. 2

⁹⁸ Årsregnskabsloven § 12, stk. 3

mulige virksomhedsdeltagere, kreditorer, medarbejdere, kunder, alliancepartnere, lokalsamfundet samt tilskudsgivende og fiskale myndigheder”⁹⁹.

Denne definition af regnskabsbrugere favner som sagt bredt og vil ofte være for bred i forhold til det mindre selskab, som har begrænset offentlig interesse.

For den mindre virksomhed vil de væsentligste regnskabsbrugere ofte være:

- Ejere, herunder ledelse
- Ansatte
- Långivere
- Leverandører
- Kunder
- Skattemyndighederne
- Selskaberne (egen interesse)
- Samfundet (Erhvervs- og Selskabsstyrelsen)

Til brug for en vurdering af konsekvenser ved lempelse af revisionspligt, vil de enkelte interessenters behov for en revideret årsrapport i de mindre selskaber, herunder deres værdi af revisionen blive analyseret i de følgende afsnit.

5.1.1 Ejere, herunder ledelse

Ejerens nytte af årsrapporten skal ses i forhold til de beslutninger, han skal foretage på baggrund heraf i form af prognose-, kontrol- og fordelingsopgaven.

Prognoseopgaven vedrører placering af ejerens egne ressourcer. Hans overordnede interesse i selskabet er ud fra et økonomisk ræsonnement at opnå størst muligt afkast af den investerede kapital. Han skal således være i stand til at beslutte, hvorvidt han skal købe, sælge eller beholde aktierne/anparterne på grundlag af forventninger til fremtidig afkast og risiko.

⁹⁹ Årsregnskabsloven § 12, stk. 2

Afkastet er afhængigt af selskabets indtjening, hvorfor der ønskes oplysninger til vurdering af fremtidig indtjeningsforhold, herunder til vurdering af selskabets evne til at udbetale udbytte. Ejeren i de små selskaber fungerer dog ofte også som ledelse og har derfor udmærket kendskab til selskabets forhold og efterspørger derfor ikke umiddelbart information til vurdering af selskabets indtjening, herunder evne til at udbetale udbytte.

Ejerens kontrolopgave er kun relevant i de tilfælde, hvor ejeren har ansat en professionel ledelse, jf. afsnit 3.2.1 vedr. agentteorien. Her har ejerne behov for en uvildig vurdering af årsrapporten i form af revisors revisionspåtegning. De har således behov for et pålideligt grundlag til at vurdere, hvorvidt ledelsen har varetaget selskabets interesser. Modsætningsvis er ejerens interesse for revision ofte begrænset i de tilfælde, hvor ejeren selv indgår i den daglige ledelse.

Hvis selskabets ejere består af flere personer, herunder passive minoritetsaktionærer og investorer, vil deres behov for revision ofte være større, idet de ikke deltager i selskabets drift. De har således behov for en uvildig vurdering af ledelsen og hovedaktionærens forvaltning af selskabet.

Dvs. efterspørgslen og nytteværdien af revision afhænger af, hvorvidt der er personsammenfald mellem ejere og ledelse. Ejeren kan dog vælge at efterspørge revision af andre årsager end blot til udfyldelse af kontrolopgaven med ledelsen.

En anden årsag kunne, som nævnt i afsnit 4.4 vedrørende revision i de mindre selskaber, være selskabets manglende kompetencer eller ressourcer til selv at udarbejde årsrapporten, hvor selskabet således har tillid til, at revisor vil rette de fejl og mangler, som ejeren ikke selv har været i stand til at vurdere og opdage. Den reviderede årsrapport er derfor medvirkende til at give et pålideligt overblik over det forgangne år.

Ejernes behov for revision afhænger således af pålideligheden af selskabets registreringssystemer. Efterspørgslen vil ligeledes vedrøre regnskabsmæssig assistance, både i form af udarbejdelse af årsrapport men også til vurdering af interne kontroller, herunder forslag til forbedringer af forretningsgange mv.

På baggrund af den udførte revision vil revisor opnå et dybdegående kendskab til virksomheden, hvorfor han vil være i stand til at give ledelsen den fornødne sparring til drift af virksomheden. Årsrapporten vil ligeledes kunne anvendes til strategiske drøftelser vedr. selskabets udvikling og fremtid. Revisors erfaring og overblik vil kunne give ledelsen en fortolkning af årsrapportens bestanddele, herunder en vurdering af årets resultat set i forhold til den investerede kapital og aktivitetsniveau.

Til vurdering af virksomhedens fordelingsopgave vil den eksterne årsrapport ofte ikke være til meget gavn. Ejeren har her behov for mere dybdegående og nutidigt information. En årsrapport, der foreligger 5 måneder efter selskabets regnskabsafslutning, har en begrænset styringsmæssig værdi. Herudover er den ikke informativ nok, set i forhold til de valg, ledelsen skal foretage i form af for eksempel ændring af selskabets produkt- og prissammensætning. Dog giver revisionens gennemgang af registreringssystemer og forretningsgange en vis sikkerhed for pålidelig regnskabsinformation i form af bogføringsbalancer, interne regnskaber mv., som således kan anvendes til vurdering af fordelingsopgaven.

Ejerne og ledelsens nytteværdi af revisionen er således afhængig af graden af personsammenfald mellem ejer og ledelse. Herudover har selskabets egne kompetencer og kompleksitet ligeledes betydning.

I de tilfælde hvor ejer og ledelse er forskellige, vil ejeren have et behov for revision for at kunne udføre kontrol med ledelsen samt sikre en pålideligt årsrapport. Hvorimod i de selskaber, hvor der er sammenfald mellem ejer og ledelse er nytteværdien af revisionen minimal, idet der således ikke er behov for denne kontrol.

I en virksomhed med simple forhold eller dygtige medarbejdere vil værdien af revision være mindre i forhold til den komplekse virksomhed.

Virksomhedernes største nytteværdi vedrører ofte den regnskabsmæssige assistance, som følger med revisionen. For at revisor kan udføre denne assistance kræver det et dybdegående kendskab til selskabets forhold, som opnås som et led i revisionen. Dette kendskab vil også kunne opnås uden lovpligtig revision, men det vil ofte kræve en arbejdsindsats svarende til revision. En rådgivning

vedrørende forbedring af selskabets forretningsgange vil eksempelvis kræve, at revisor foretager en gennemgang heraf for at kunne konstatere, hvor der er svagheder.

5.1.2 Ansatte

B-selskaber er kendetegnet ved få ansatte. Deres interesse i selskabets årsrapport er dog forholdsvis begrænset, idet medarbejderne naturligvis gerne vil have kendskab til selskabets økonomi og udvikling, således de er i stand til at vurdere deres arbejdssituation nu og i fremtiden.

Den løbende interne information er dog i den forbindelse vigtigere end en 5 måneder gammel offentliggjort årsrapport, som ikke umiddelbart angiver noget om ordrebeholdning og aktivitetsniveau i fremtiden og dermed arbejdssituationen i selskabet.

I forbindelse med rekruttering af nye medarbejdere vil selskabets omdømme og værdier ofte være vigtigere end en revideret årsrapport, idet årsrapporten ikke angiver noget om, hvordan det er at arbejde på den pågældende arbejdsplads. Det må i den forbindelse vurderes at være de færreste, der overvejer et jobskifte på baggrund af en årsrapport.

Medarbejderes interesse for årsrapporten vil dog stige i forbindelse med nye aflønningsformer som for eksempel bonusaflønning eller medarbejderaktier, idet medarbejderne dermed vil have en interesse i selskabets indtjening mv. svarende til en minoritetsaktionærer.

Uanset om revisionspligten lempes eller afskaffes, vil medarbejderne dog ikke være en interessentgruppe med en sådan forhandlingsstyrke, at de vil kunne kræve en revision af selskabets årsrapport.

5.1.3 Långivere

Interessentgruppen långivere består af penge- og kreditinstitutter. Denne gruppe er væsentlig for de mindre selskaber, idet 48% af de danske B-selskaber har banklån¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Jf. afsnit 4.1 vedrørende særlige kendetegn for mindre selskaber

Långiverne efterspørger en årsrapport til vurdering af selskabets betalingsevne, både i forbindelse med låneoptagelse og i forbindelse med lånets løbetid. Långiver har, især grundet den begrænsede hæftelse, væsentlig interesse i selskabernes økonomiske forhold.

En revideret årsrapport giver långiver en høj grad af sikkerhed for, at årsrapporten er pålidelig og troværdig.

Långivere står dog over for selskabet som en stærk interessent, som vil være i stand til at kræve årsrapporten revideret, selvom revisionspligten lempes eller ophæves. Långivere kan angive, at de ikke vil give nye lån uden en revideret årsrapport eller kræve en højere rente, såfremt årsrapporten ikke er revideret. Den højere rente vil være til dækning af den forøgede risiko, som er forbundet med at selskabets regnskab ikke er revideret. Långiver skal herudover bruge yderligere ressourcer til indhentning af alternativ information om selskabets forhold for at kunne bevare samme grad af sikkerhed for deres engagement med selskabet.

Tilliden til årsrapportens troværdighed afhænger dog ikke udelukkende af, hvorvidt årsrapporten er revideret, men ligeledes af tilliden til den ledelse, der står bag årsrapporten, som i de små selskaber ofte er ejeren af selskabet¹⁰¹. Herudover ligges der ofte også vægt på, om materialet er udarbejdet af revisor, hvilket også gælder perioderegnskaber og budgetter, som anses for at være væsentlige til vurdering af selskabets betalingsevne, idet de som følge af større aktualitet ofte er mere informative med henblik på selskabets fremtidige betalingsevne¹⁰².

Til trods for at der i dag er revisionspligt for de mindre selskaber, anvender långiver ofte kravet om personlig kaution overfor de små danske selskaber. Som tidligere nævnt har 67% af de danske B-selskaber, som har banklån, kautioneret personligt herfor¹⁰³. Det betyder, at långiver reelt er bedre stillet end de øvrige kreditorer, idet ejeren herved hæfter personligt over for långiver og ligeledes aflægger en revideret årsrapport. Hvis selskabet gik konkurs ville långiver kunne kræve sit mellemværende indfriet af ejeren personlig, hvorimod de øvrige kreditorer kun kan gøre krav mod selskabet. Långiver står derfor i denne situation bedre, end hvis virksomheden havde været drevet i

¹⁰¹ ”Revisionspligt for mindre virksomheder”, Inspi, maj 2005, side 5

¹⁰² Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, ”Rapport om revisionspligten for B-virksomheder”, marts 2005, side 63.

¹⁰³ Jf. afsnit 4 vedrørende særlige kendetegn for mindre selskaber

personligt regi, idet samtlige kreditorer vil skulle fyldestgøres af ejeren personligt, hvilket alt andet lige giver mindre dividende til banken.

Den udbredte anvendelse af personlig kaution i dag viser tydeligt långivernes styrke over for de mindre selskaber. Ved en urevideret årsrapport vil kravet om sikkerhedsstillelse i form af personlig kaution og pantsætninger formentlig stige.

Det er Finansrådets holdning, at kravet om revisionspligt for de mindre selskaber bør være markedsreguleret, således at interessenterne vil være medbestemmende om, hvorvidt selskabets regnskab skal revideres¹⁰⁴. Dette vil give de stærkere interessenter mulighed for at anføre, at de ikke vil samarbejde med selskabet uden revision. Bankerne besidder dog ofte denne stærke forhandlingsstyrke over for selskaberne, således de vil være i stand til at kræve en revision eller anden form for sikkerhedsstillelse i form af en ophævelse af revisionspligten, hvorfor det reelt ikke vil have nogen betydning for dem, hvorvidt revisionen er lovpligtig eller ej.

Selskabernes forhandlingsstyrke overfor långiverne afhænger dels af deres størrelse, udviklingsstadium og finansieringsbehov. Jo større selskabet er, jo sjældnere stilles selskaberne overfor kravet om personlig kaution¹⁰⁵. På samme måde må man forvente, at de selskaber med en lille forhandlingsstyrke over for banken i større omfang vil blive stillet overfor kravet om revision eller yderligere sikkerhed for at opretholde sin kredit i banken.

Finansrådet anfører yderligere, at det ikke kan afvises, at et urevideret regnskab vil have indflydelse på den rente, som selskabet skal betale for et lån. Finansrådet anfører dermed, at den besparelse, der opnås ved ikke at lade sit selskab revidere, kan medføre en øget renteomkostning og dermed reducere besparelsen¹⁰⁶.

Det er dog værd at bemærke, at Finansrådet flere gange har ændret sin holdning til revisionspligten over tid. Først var Finansrådet fortalende for en ophævelse af revisionspligten for samtlige B-selskaber, herefter de har trukket i land og angivet at revisionspligten måske kan ophæves for de

¹⁰⁴ ”Revisionspligt for mindre virksomheder”, Inspi, maj 2005, side 5

¹⁰⁵ Jf. afsnit 4 vedrørende særlige kendetegn for mindre selskaber

¹⁰⁶ ”Revisionspligt for mindre virksomheder”, Inspi, maj 2005, side 5

mindste B-selskaber, men stadig skal være lovkrav for de største B-selskaber¹⁰⁷. Finansrådet har dog ændret holdning igen og er nu fortalende for en markedsregulering af revisionens omfang. Finansrådet er således for en trinvis lempelse af revisionspligten for de mindste selskaber¹⁰⁸.

Långiver står ofte med en så stærk forhandlingsstyrke over for selskaberne i forbindelse med en låneoptagelse, at de frit kan vælge hvilke oplysninger, de ønsker at modtage. Oplysningerne kan omfatte månedsregnskaber, debitoroplysninger samt opdaterede likviditets- og driftsbudgetter.

Disse oplysninger vil ofte være mere opdaterede end det reviderede regnskab, som kan være op til 5 måneder gammel. Kravet om reviderede årsrapporter vil derfor i vid udstrækning afhænge af kvaliteten af de oplysninger, som banken modtager løbende.

På den baggrund vil långiverne ikke umiddelbart lide skade ved en afskaffelse af revisionspligten grundet deres forhandlingsstyrke over for de små selskaber. Det er uvist i hvilket omfang selskaberne vil opleve en besparelse i forbindelse med ophævelse af den lovpligtige revision, idet de blot vil blive pålagt øgede byrder fra bankens side i form af f.eks. øget sikkerhedsstillelse, højere renter samt eventuel krav om en revideret årsrapport.

5.1.4 Leverandører

Leverandørerne har på samme måde som långiverne en interesse i at kende de økonomiske forhold hos deres kunder. Dvs. en vurdering af selskabets betalingsevne på såvel kort som på lang sigt.

Leverandørernes behov for informationer afhænger ofte af mellemværendets størrelse samt omfanget af samhandlen. Selskaberne er kendetegnet ved ofte at have mange små leverandører, der hver for sig ikke vil have den fornødne forhandlingsstyrke til at kunne kræve en revideret årsrapport. Hvis der derimod er en stor og vigtig hovedleverandør, vil denne måske kunne kræve revision som betingelse for samhandel eller kredit. Denne revision vil i sådan et tilfælde også være til gavn for selskabets øvrige interessenter på samme måde, som hvis långiveren krævede revision.

Kravet om revideret årsrapport vil komme til udtryk ved den første kreditgivning, idet en indhentning af årsrapport vil være en naturlig del af den kreditvurdering, der bør foretages i

¹⁰⁷ Børsen, "Finansrådet er vendt på en tallerken", 4. marts 2004

forbindelse med salg på kredit. Herudover vil det være en fornuftig kreditpolitik også at vurdere de gamle kunder løbende, især i forbindelse med en forøgelse af kreditrammen eller ved mistanke om økonomiske problemer. Denne kreditvurdering bør som minimum indebære, at der indhentes årsrapporter fra eksisterende kunder.

Udover indhentelse af årsrapport vil kreditvurderingen også omfatte en vurdering af tidligere erfaringer med kunden, f.eks. overholdelse af betalingsfrister og løbende kontakt med kunden. Som resultatet af kreditvurderingen fastsættes bl.a. den pris og betalingsbetingelser, som skal være gældende for samhandlen. Disse kan efterfølgende ændre sig i takt med øget samhandel og opnåelse af gensidig tillid. Manglende tillid kan medføre, at leverandøren vil kræve forudbetaling, kontant betaling, bankgaranti eller anden form for sikkerhedsstillelse fra selskabet eller selskabets hovedaktionær i forbindelse med køb.

Disse sikkerhedsstillelser vil ofte være en bedre sikring end årsrapporten, idet denne som sagt kan være op til 5 måneder gammel og dermed allerede kan være forældet og ikke længere i overensstemmelse med de faktiske forhold på tidspunktet for leverandørens kreditvurdering. Det er dog med til at højne årsrapportens aktualitet, at ledelsen i ledelsesberetningen skal redegøre for betydningsfulde hændelser, der er opstået efter balancedagen. Ledelsesberetningen er omfattet af revisionspligten, hvorfor revisor skal gøre sig bekendt med virksomhedens forhold frem til underskriftstidspunktet, hvorfor årsrapporten alligevel har en vis værdi for leverandøren.

Leverandørernes krav i forbindelse med samhandel vil dog afhænge af dennes risikovillighed samt branchekutyme. Man må dog forvente, at større aftaler om salg på kredit ofte vil aftales med mere permanente samhandelspartnere og forretningsforbindelser.

Leverandørernes nytteværdi af en kreditvurdering og herunder selskabets årsrapport afhænger således af samhandelens omfang og betingelser. Hvis handlen sker på kredit vil nytteværdien være højere, end hvis der handles kontant.

Leverandørens mulighed for at kunne kræve en revideret årsrapport afhænger af det indbyrdes styrkeforhold. Leverandøren har dog andre muligheder for at sikre sig i form af forudbetaling, kontant handel eller sikkerhedsstillelse, hvis de ikke er i stand til at kræve en revideret årsrapport.

¹⁰⁸ ”Revisionspligt for mindre virksomheder”, Inspi, maj 2005, side 5

De små leverandører vil også få nytte af en større leverandørs krav om en revideret årsrapport pga. kravet om offentliggørelse, men vil pga. styrkeforholdet ikke selv være i stand til at kræve revisionen.

5.1.5 Kunder

Kunderne har en interesse i selskabets økonomiske forhold. De har behov for at vurdere leverandørens evne til at levere varer og tjenesteydelser i fremtiden. Det er specielt gældende i de tilfælde, hvor der er tale om en stor underleverandør eller en leverandør, hvor kunden er afhængig af netop hans produkt. Endvidere har kunden behov for at vurdere, hvorvidt leverandøren vil være i stand til at opfylde krav inden for en eventuel garantiperiode.

Inden for nogle brancher ses det ofte, at f.eks. servicekontrakter bliver betalt op til flere år forud. Specielt inden for edb-branchen kan der være tale om forudbetaling af store beløb til serviceaftaler vedrørende software opdateringer samt hotline assistance. Et kendskab til selskabets forhold vil være aktuelt, da man vil være mere usikker på at indgå en sådan kontrakt med et nystartet selskab end et selskab, hvor man har kunnet indhente årsrapporter og konstatere, at selskabet er velfunderet og dermed i stand til at opretholde en sådan aftale.

Årsrapporten kan ligeledes give kunderne et indblik i leverandørens størrelse og dermed deres indbydes forhandlingsstyrke til vurdering af pris- og samhandelsbetingelser. Jo større leverandøren er på markedet, jo sværere vil kunden have med at stille krav om gode priser og eventuelle yderligere betingelser.

På samme måde som ved leverandørerne afhænger kundernes nytteværdi af en revideret årsrapport af samhandlens omfang og betingelser. Hvis samhandlen er væsentlig og kunden er afhængig af leverandøren, har kunden stor nytte af en revideret årsrapport til vurdering af sikkerheden for fremtidige leverancer. Såfremt handlen sker på baggrund af forudbetalinger eller med en væsentlig garantiperiode, vil kundens nytte af årsrapporten være endnu større, idet de således har behov for at vurdere, hvorvidt leverandøren er i stand til at levere de betalte leverancer eller opfylde garantien i

den angivne periode. Såfremt årsrapporten viser, at leverandørens kapitalberedskab mv. er begrænset, vil det få kunden til at overveje, om valget af samhandelspartner er rigtigt.

Kundens mulighed for at kunne kræve en revideret årsrapport afhænger også her af det indbyrdes styrkeforhold. Kunden har dog andre muligheder for at sikre sig, f.eks. i form af udelukkende køb på kredit og bankgaranti til sikring af garantiperioden.

Selvom den enkelte mindre kunde ikke selv har mulighed for at kræve en revideret årsrapport pga. manglende styrke over for leverandøren, har de ligeledes nytte af, at andre interessenter kræver en revideret årsrapport, idet der er krav om offentliggørelse heraf.

5.1.6 Skattemyndighederne

Skattemyndighederne har en væsentlig interesse i selskabets reviderede årsrapport, idet denne er grundlaget for opgørelsen af den skattepligtige indkomst, som skattemyndighederne skal ligne og giver derfor en vis sikkerhed for kvaliteten heraf.

Skatteministeren fastsætter reglerne vedrørende indsendelse af selvangivelse, samt hvilke oplysninger selvangivelsen skal indeholde, herunder hvorvidt der skal udarbejdes et skattemæssigt årsregnskab til grund for selvangivelsen¹⁰⁹. Kravene til det skattemæssige årsregnskab fremgår af mindstekravsbekendtgørelsen:

”Det årsregnskab, der efter skattekontrollovens § 3, stk. 2, skal indgives til skattemyndighederne, skal være udarbejdet efter skattemæssige principper eller bilagt nødvendige skattemæssige korrektioner og specifikationer”¹¹⁰.

Det fremgår således af ovenstående, at selskaberne ikke skal udarbejde et decideret skatteregnskab, men blot kan indsende den reviderede årsrapport bilagt nødvendige skattemæssige korrektioner og specifikationer.

¹⁰⁹ Skattekontrolloven §1 og §3.

¹¹⁰ Mindstekravsbekendtgørelsen §3, stk. 3.

Ifølge årsregnskabsloven §135 er der krav om, at selskabers årsrapport skal revideres. Der er dog ikke tilsvarende krav i skattelovgivningen om, at selskabernes opgørelse af skattepligtig indkomst skal revideres. Revisor skal dog udføre sin revision, således han med høj grad af sikkerhed kan udtale sig om, hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede. Revisionen udføres således ikke med henblik på en korrekt opgørelse af selskabets skattepligtige indkomst, hvorfor revisor ikke vil kunne erklære sig herom med samme grad af sikkerhed som på årsrapporten.

Hvis revisor i forbindelse med revisionen bliver bekendt med en overtrædelse af skatte- eller afgiftslovgivningen, skal han afgive supplerende oplysninger herom i årsrapportens revisionspåtegning og på den måde gøre skattemyndighederne opmærksom på, at virksomheden ikke indeholder lovgivningens krav¹¹¹. Dette kunne f.eks. være i form af manglende tilbageholdelse af a-skat i lønudbetalinger.

I forbindelse med revisionen opnår revisor kendskab til selskabets forhold og transaktioner. Som en naturlig del af revisionen noterer revisor sig løbende de skattemæssige reguleringer, der skal foretages i forbindelse med opgørelsen af den skattepligtige indkomst, f.eks. årets tilgange på driftsmidler til opgørelse af de skattemæssige afskrivninger mv.

Den skattepligtige indkomst indgår som en del af årsrapporten i form af posterne "Årets beregnede skat" samt "Skyldig selskabsskat" og er derfor omfattet af årsrapporten og dermed revisors udtalelse om et retvisende billede. Revisionen af årsrapporten er dog ikke en sikkerhed for, at alle nødvendige reguleringer er foretaget ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst, herudover at skattemyndighederne kan have en anden vurdering af de udøvende skøn.

En stor del af selskaberne¹¹² benytter revisor til assistance med opgørelse af selskabets skattepligtige indkomst, ofte fordi selskaberne ikke selv har den fornødne kompetence til udarbejdelse heraf. Umiddelbart må man forvente, at selskaberne stadig vil benytte deres revisor til opgørelse af den skattepligtige indkomst, selvom revisionspligten ophæves for de mindre selskaber.

¹¹¹ Erklæringsbekendtgørelsen §7, stk. 2.

¹¹² Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 56: jf. spørgeskemaundersøgelse foretaget af Håndværksrådet blandt sine medlemmer angiver at 93% af selskaberne anvender revisor til udarbejdelse af skatteberegning.

Det er skattekontrollens formål at sikre, at selskaberne betaler de skatter og afgifter, de skal i henhold til lovgivningen. Selskabsligningen er således med til at sikre, at fejl i selskabernes selvangivelser, afgiftsangivelser og indberetninger opdages og rettes. På den måde sikres, at alle betaler den skat, de skal, hvormed der opnås ens vilkår for alle.

I overensstemmelse med regeringens ”Noget for noget” strategi indførte Told & Skat i 2004 en ny kontrolstrategi, der afspejler, at virksomhederne har forskellig evne og vilje til at overholde reglerne. Virksomhederne opdeles således i med- og modspillere. De virksomheder der kan og vil overholde reglerne anses for medspillere og kontrolleres ikke så meget som virksomheder, der helt bevidst undlader at betale deres bidrag til samfundsøkonomien og dermed opfattes som modspillere¹¹³.

På denne måde kan Told & Skat forstærke sin indsats mod de virksomheder, som opfattes som modspillere. Udgangspunktet for virksomhederne bliver således, at det vil kunne betale sig at have orden i tingene, idet man således i mindre grad vil blive udsat for kontrol fra Told & Skat.

Told- og Skattestyrelsen udarbejder hvert år en ligningsplan for det kommende års kontrolindsats med angivelse af årets fokusområder. Udvalgelsen til kontrol sker ud fra en væsentlighedsbetragtning, således at det så vidt muligt er selvangivelser med væsentlige fejl, der udvælges ved ligningen¹¹⁴.

Som noget af det første i denne risikovurdering er dog, hvorvidt virksomhedens årsrapport er revideret eller ej. Revisionen giver ikke en 100% sikkerhed for en korrekt selvangivelse, men giver dog et fingerpeg om, hvorvidt der er tale om et selskab, som vil overholde reglerne¹¹⁵. Kontrolarbejdet bliver mere omfattende, hvis der ikke kan bygges videre på revisors arbejde, hvorfor en ophævelse af revisionspligten vil medføre ekstra arbejde i forbindelse med selskabsligningen, såfremt samme kvalitet som i dag skal opretholdes.

En ophævelse af revisionspligten for B-selskaber vil være til skade for Told & Skat's ”Noget for noget” strategi, idet revision er med til at give skattemyndighederne sikkerhed for, at

¹¹³ Told & Skat, ”Kontrolstrategi: med- og modspillere”, 10. marts 2005

¹¹⁴ Told & Skat, ”Selskabsligningsplan for 2005”.

¹¹⁵ ”Revisionen gør det lettere for skattefolk”, Revisorbladet nr. 4, 2003, side 10.

”medspillerne” har orden i tingene. En ophævelse af revisionspligten vil medføre, at skattemyndighederne skal foretage flere kontroller og dermed ikke kan lade ”medspillerne” være i fred, som ellers er hensigten i ”Noget for noget” strategien. På den baggrund vil selskabernes fordel ved at have orden i tingene mindskes, idet de vil blive udsat for kontrol under alle omstændigheder.

Skattemyndighederne tillægger revisionen en stor værdi og en ophævelse af revisionspligten vil medføre, at Told & Skat skal anvende flere ressourcer for at opnå samme kvalitet i ligningsarbejdet. Kontroludgiften vil således blive væltet over på samfundet. Såfremt Told & Skat ikke bliver tilført yderligere ressourcer, kan dette medføre, at væsentligt flere fejl og direkte snyd ikke vil blive opdaget i samme omfang som i dag og dermed betyde færre indtægter til samfundet¹¹⁶.

Dette er i overensstemmelse med skatteministeriets egne vurderinger, idet der anføres, at en reduktion i revisionspligten for B-selskaber vil betyde, at der skal anvendes flere ressourcer ved kontrol af det enkelte selskab i forbindelse med ligningskontrol¹¹⁷.

ToldSkat’s ”Noget for noget” strategi kan dog betyde, at selskaberne, på trods af en ophævelse af revisionspligten, vil bevare revisionen, idet de fleste selskaber vil foretrække en gennemgang af revisor frem for hyppigere kontrolbesøg fra skattemyndighederne. Som nævnt i afsnit 2 vedrørende de administrative byrder er det også regeringens klare opfattelse, at langt de fleste selskaber vil fortsætte med revisorbistand uanset en ophævelse af revisionspligten.

Såfremt revisionspligten ophæves vil skattemyndighederne ikke med den nuværende lovgivning kunne kræve, at et selskabs årsrapport revideres, men dette kunne eventuelt blive et element i ”Noget for noget” strategien. Skattemyndighederne eller Told & Skat kunne eventuelt få bemyndigelse til at kræve, at et selskab skal lade sin årsrapport revidere, såfremt skattemyndighederne har erfaret, at reglerne ikke overholdes. På den måde vil skattemyndighederne kunne opnå et modtræk til de selskaber, som ikke vil overholde reglerne¹¹⁸.

¹¹⁶ ”En dyr besparelse at fjerne revisionen”, Inspi, maj 2005, side 12.

¹¹⁷ Økonomi- og Erhvervsministeriet 12. april 2005. ”Besvarelse af det i udvalget stillede spørgsmål 5 den 17. marts 2005”.

¹¹⁸ Dette er ligeledes medtaget som en del af Erhvervs- og Selskabsstyrelsens høringsforslag, som vil blive gennemgået i afsnit 8.1.

5.1.7 Selskaberne

Selskaberne er ikke omfattet af definitionen på årsrapportens brugere. For selskaberne er det derimod revisionen og revisionsprocessen som har betydning for selskaberne, idet denne er med til at give en vurdering af bl.a. selskabets interne forretningsgange samt en vurdering af regnskabsrapporteringen.

En revision er forbundet med både interne og eksterne omkostninger. De interne omkostninger vedrører selskabets brug af timer til udarbejdelse af specifikationer og afstemninger samt eventuelt udarbejdelse af årsrapport. Revisionens eksterne omkostninger består i honorar til revisor for hans arbejde i forbindelse med afgivelse af revisionspåtegningen¹¹⁹.

I Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport er B-selskaberne spurgt til deres vurdering af udgiftens størrelse til revision, herunder dens betydning for deres konkurrencemæssige stilling på hjemmemarkedet.

	Enig	Uenig	Ved ikke
Udgiften til revision er en væsentlig omkostning for min virksomhed	64%	27%	9%
Uden udgift til revision vil selskabets konkurrencemæssige stilling på hjemmemarkedet blive styrket	30%	46%	23%

Tabel 5. B-selskabers opfattelse af udgiften til revision¹²⁰

Som det ses af undersøgelsen i tabel 5, mener 64% af selskaberne, at udgiften til revisor er en væsentlig omkostning for selskabet. Det handler dog ligeledes i høj grad om anvendelse af spørgeteknik, idet de fleste selskaber vil svare ja, ved et direkte spørgsmål om, hvorvidt de anser en given omkostning for at være væsentlig. Det er således hellere ikke overraskende, at selskaberne svarer, at de anser revision som en væsentlig omkostning.

¹¹⁹ Omkostningerne til revision er opgjort til 15.324 kr. til ekstern revision og 4.580 kr. til intern udarbejdelse af specifikationer mv. jf. Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, marts 2005, side 4.

¹²⁰ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 69.

Det er dog i den henseende ikke så relevant at spørge, om selskaberne anser omkostningen som væsentlig. Det interessante er, om selskaberne føler, at værdien af revisionsydelsen står mål med omkostningen.

Noget tyder på, at selskaberne, til trods for at de anser revision som en væsentlig omkostning, føler, at de får værdi for pengene. Af tabel 5 ses, at kun 30% af de adspurgte B-selskaber har anført, til trods for omkostningen til revision, at deres konkurrencesituation på hjemmemarkedet ville være forbedret uden revision, mens 46% anfører, at deres konkurrencesituation ikke ville være forbedret. Dette svar vil kunne fortolkes på forskellige måder, men en fortolkning kunne være, at revisionen og den grad af tillid, som den bibringer, er vigtig for virksomhedens troværdighed og dermed konkurrenceevne. Hvis denne fortolkning er rigtig, vil revisionen set fra virksomhedernes synspunkt være det forkerte sted at skære på de administrative byrder, hvis formålet er at forbedre virksomhedernes konkurrenceevne, da de således er af den modsatte opfattelse, nemlig at revisionen ikke skader deres konkurrenceevne.

Ovenstående forhold tyder på, at de danske B-selskaber føler at de får ”værdi for pengene” når revisor foretager sin revision, hvilket også belyses af selskabernes besvarelse vedrørende deres revisionsbeslutning, såfremt revisionspligten afskaffes.

	Revision af samme omfang	Mindre omfattende kontrol	Ingen revision
Selskabernes revisionsbeslutning hvis revisionspligten afskaffes	40%	49%	11%

Tabel 6. B-selskabernes revisionsbeslutning, hvis revisionspligten afskaffes¹²¹

Hvis revisionspligten afskaffes, har 40% af de adspurgte selskaber svaret, at de ønsker at bevare revision i samme omfang som i dag. 49% har svaret, at de ønsker en mindre omfattende kontrol end i dag, mens kun 11% ikke ønsker nogen form for revision. Dette svar vil kunne tolkes på flere måder afhængig af formål. Er man for en lempelse af revisionspligten vil den naturlige fortolkning være, at 40% ønsker at opretholde revision, mens 60% ønsker en lempelse, hvilket svarer til Erhvervs- og Selskabsstyrelsens fortolkning heraf.

Hvis man i stedet ser på svaret og samtidig holder in mente, at 64% af selskaberne anser revision for at være en væsentlig omkostning, vil den naturlige reaktion være, at man gerne vil beholde en eller anden form for revision, men naturligvis gerne vil betale mindst mulig herfor.

I forbindelse med en revision, vil mange selskaber opleve, at revisor foretager handlinger, som for selskabet kan syntes som spild af tid, idet selskabet ikke ser handlingen som en del af revisors samlede revisionsoverbevisning. Det er derfor ikke overraskende, at en stor del af selskaberne, til trods for at de er positive over for revision, gerne ser en besparelse på revisorregningen og derfor ønsker en mindre omfattende kontrol.

Vælger man derfor at fortolke dem, der svarer, at de ønsker en mindre omfattende kontrol, som generelt tilhængere af revision, medfører dette, at kun 11% ønsker at afskaffe revisionen.

Det er desværre ikke muligt at vurdere, hvad de 49%, der ønsker en mindre omfattende kontrol end revision, har ment med deres besvarelse. Det eneste man med sikkerhed kan tolke ud af besvarelserne er, at 89% af selskaberne ønsker revision eller noget tilsvarende i et eller andet omfang.

For selskaberne er revisionen mere end blot en kontrol af tal. De fleste selskaber¹²² anser revision som en gennemgang af, hvorvidt deres forretningsgange fungerer tilfredsstillende og ønsker forslag til eventuelle forbedringer. Dermed giver revisionen også en intern sikkerhed for, at virksomhedens rapporteringssystem fungerer, som det skal.

Udover at revisionen har en intern effekt i form af gennemgang og forbedringsforslag til forretningsgange, har revisionen også en ekstern effekt. De danske selskaber tillægger revision stor effekt for specielt selskabets omdømme. 78% af selskaberne anser revision for at forbedre selskabets troværdighed, mens 64% mener, at revision øger selskabets kreditværdighed overfor banker og långivere. Det ses således tydeligt af undersøgelsen, at de danske B-selskaber tillægger en revision stor værdi, ligesom de har den holdning, at en revisionspåtegning er medvirkende til at signalere, at man ønsker at have orden i tingene¹²³.

¹²¹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 72.

¹²² Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 67: 70% af selskaberne er enige i at revision giver en værdifuld kontrol af regnskabstal og regnskabssystem.

¹²³ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 67

I og med at de fleste selskaber tillægger revision stor værdi for deres omdømme, kan man frygte, at de selskaber der først fravælger revision, vil være dem, der altid bevæger sig på grænsen til det lovlige.

Det kan derfor frygtes, at der er flere brodne kar, der får lov til at slippe af sted med snyd og svindel, og dermed er medvirkende til at forværre omdømmet for de pågældende brancher, hvilket ligeledes vil gå ud over de lovlige selskaber i branchen. Herudover vil snyd og svindel blandt konkurrenterne kunne medføre, at der opstår en ulige konkurrence blandt selskaberne, idet de brodne kar vil få en konkurrencemæssig fordel pga. deres ulovligheder i form af eksempelvis sort arbejde.

5.1.8 Samfundet

Man kan ikke definere samfundet, som en direkte bruger af selskabers årsrapporter. Samfundets interesse ligger på et mere overordnet niveau, idet samfundet har behov for troværdige og pålidelige årsrapporter til sikring af et velfungerende kapitalmarked og samfundsøkonomi.

For at opnå en velfungerende økonomi er tillid og åbenhed en nødvendighed. Interessenterne skal have tillid til hinanden og have kendskab til samhandelspartnernes forhold. Offentliggørelse og revision er medvirkende til at skabe tillid til danske selskabers årsrapporter.

I Danmark er offentliggørelse af årsrapporter et krav for alle selskaber med begrænset hæftelse. Selskaberne skal uden ugrundet ophold efter godkendelsen indsende den reviderede og godkendte årsrapport til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Årsrapporten skal være modtaget i styrelsen senest 5 måneder efter regnskabsårets afslutning, idet fristen dog er 4 måneder for børsnoterede virksomheder¹²⁴. Hvorefter Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sørger for offentliggørelsen, således det er muligt for regnskabsbrugerne at rekvirere de indsendte årsrapporter¹²⁵.

I forbindelse med modtagelsen skal Erhvervs- og Selskabsstyrelsen stikprøvevis udtage og undersøge årsrapporterne for at konstatere åbenbare lovovertrædelser, som ofte vil fremgå af

¹²⁴ Årsregnskabsloven § 138.

¹²⁵ Årsregnskabsloven § 154.

revisors påtegning¹²⁶. Dette er dog kun udtryk for, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen foretager en overordnet kontrol af selskabernes overholdelse af visse formalia i forbindelse med regnskabsaflæggelsen.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens kontrol er således udelukkende på et overordnet niveau, idet alle selskaberne er revideret, og der er derfor ikke behov for yderligere kontrol, da denne er foretaget af revisor i forbindelse med revisionen. Ved en ophævelse af revisionspligten vil Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skulle anvende flere ressourcer til denne kontrol, såfremt det nuværende niveau af de offentliggjorte årsrapporter skal bibeholdes, og omkostningen herved vil således blive pålagt samfundet. Såfremt der ikke vil blive udført en yderligere kontrol, vil kvaliteten af de offentliggjorte årsrapporter formentlig falde som følge af en afskaffelse af revisionspligten. Resultatet vil således blive et selskabsregister med offentliggjorte, ikke reviderede og kun stikprøvevis gennemgåede årsrapporter. Ulempen herved er, at årsrapportens interessenter rekvirerer og anvender årsrapporterne med den fejlagtige overbevisning, at der i forbindelse med Erhvervs- og Selskabsstyrelsens offentliggørelse er foretaget en vis kvalitetssikring af årsrapporten. I yderste konsekvens vil samfundet miste tilliden til de offentliggjorte årsrapporter. På konkret forespørgsel har Erhvervs- og Økonomiminister Bendt Bendtsen oplyst, at en reduktion i revisionspligten ikke vil have betydning for Erhvervs- og Selskabsstyrelsens kontrol og dermed ikke vil blive tilført yderligere ressourcer i den forbindelse¹²⁷.

Revision handler i høj grad om at skabe tillid. Selskaberne har en stor samhandel og har behov for at kunne handle smidigt med hinanden og herunder have tillid til, at de økonomiske forhold er i orden. Denne tillid sikres ved revisionen, idet denne skal give en høj grad af sikkerhed for at årsrapporten giver et retvisende billede og dermed er troværdigt.

Ved en ophævelse af revisionspligten vil selskaberne ikke kunne have den samme tillid til handelspartnerne, da de ikke vil kunne fæstne den samme tillid til årsrapporterne, når de ikke længere revideres. Som tidligere nævnt vedrørende kreditorers nytte af revisionspligten, kan dette således betyde ændrede samhandelsvilkår i form af f.eks. øget brug af sikkerhedsstillelse og begrænsede kreditmuligheder og dermed mindre smidighed i samhandlen.

¹²⁶ Årsregnskabsloven § 159.

¹²⁷ Økonomi- og Erhvervsministeriet 12. april 2005. "Besvarelse af det i udvalget stillede spørgsmål 5 den 17. marts 2005".

Overordnet må man derfor forvente, at en ophævelse af revisionspligten vil medføre, at de interessenter, der i dag benytter sig af revisionspåtegningen, vil sikre sig på anden vis, og der derfor vil ske en væsentlig stigning i brugen af alternative sikringsformer, som f.eks. bankgaranti og kautioner. Herudover vil omfanget af revisorerklæringer formentlig ligeledes stige, herunder også til det offentlige i forbindelse med tilskudsordninger mv., idet de stadig har behov for den samme grad af sikkerhed¹²⁸.

Revisionen har ligeledes en samfundsmæssig værdi, idet revisor i rimeligt omfang skal være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder, og som er af betydning for regnskabsbrugerne¹²⁹. I forbindelse med erhvervsskandalerne har der været øget fokus herpå, hvilket har medført indførelsen af den tidligere nævnte opdaterede revisionsstandard 240, hvorved revisors fokus på besvigelser bliver væsentlig forøget, idet det herefter ikke er nok at være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser, men i stedet skal vurdere risikoen for besvigelser i forbindelse med revisionen og vurdere, om selskabets kontroller er effektive nok til at hindre besvigelser. Dette øgede fokus vil have værdi både for det enkelte selskab, men også for samfundet generelt, idet revisors øgede fokus herpå, forhåbentlig vil medvirke til at gøre det enkelte selskab mere opmærksom på risikoen for besvigelser og behovet for interne kontroller. Dette øgede fokus må således forvente at have en præventiv effekt og mindske antallet af besvigelser eller om ikke andet medføre, at flere tilfælde vil blive opdaget, hvilket både vil have en positiv effekt for samfundet og det enkelte selskab.

Herudover skal revisor i sin gennemgang være opmærksom på forhold, der kan give en begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar for handlinger eller undladelser, der berører selskabet eller overtrædelse af straffelovens kapitel 28 samt skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen, selskabslovgivningen eller lovgivningen om regnskabsaflæggelse¹³⁰. Dette giver herved en samfundsmæssig sikkerhed for at selskaberne overholder lovgivningen, selvom der selvfølgelig altid vil være en risiko for, at det ikke opdages ved revisionen.

¹²⁸ Børsen, 25. februar 2005, ”Små revisionsfirmaer frygter medarbejderflugt”

¹²⁹ Erklæringsbekendtgørelsen § 20.

¹³⁰ Erklæringsbekendtgørelsen § 7.

På den måde er revisionen med til at sikre en lige konkurrence for alle. Der er således ikke nogle, der vil opnå en fordel ved at snyde, uden risiko for at blive opdaget. Herudover betyder revisionen en vis beskyttelse af årsrapportens interessenter, idet årsrapporten skal vise et retvisende billede af selskabernes økonomiske forhold og dermed giver interessenterne et reelt vurderingsgrundlag.

For at det danske samfund skal klare sig i den internationale konkurrence er der behov for en iværksætterkultur til sikring af fremtidige arbejdspladser. Selskabsformens begrænsede hæftelse kan være medvirkende til at sikre denne iværksætterkultur. Usikkerheden ved at opsiges sit faste job kombineret med risikoen for at gå personligt konkurs, kan afholde mange fra at starte egen virksomhed, hvilket selskabsformen kan afhjælpe i form af den begrænsede hæftelse.

Ved stiftelse af et anpartsselskab er der krav om kapitalindskud på 125.000 kr. Dette kapitalkrav er af en sådan størrelse, at de fleste danskere enten selv ville kunne fremskaffe et sådant beløb eller alternativt vil have mulighed for at låne det. Fordelen ved at der i Danmark er et kapitalkrav af en vis størrelse, i modsætning til f.eks. England hvor der blot er kapitalkrav på minimum 1 pund, er, at de danske selskaber formodentlig startes på en mere velovervejet baggrund som følge af risikoen for at miste kapitalindskuddet. Man kan dog omvendt anføre, at England har den fordel, at det vil være muligt for alle at opstarte et selskab, men man må trods alt også erkende, at det sjældent vil være muligt at opstarte et selskab uden et vis kapitalberedskab, selvom kapitalkravet ikke er større.

Samfundsmæssigt er der således en stor interesse i, at der er etableret en selskabsform med den begrænsede hæftelse kombineret med stifterens seriøsitet og tro på selskabet. Denne mulighed for at opstarte virksomhed uden at risikere at gå fra hus og hjem i tilfælde af en konkurs, bliver dog i specielt de mindre selskaber udhulet af den hyppige brug af personlige kautioner, primært overfor pengeinstitutter.

En lempelse af revisionspligten vil alt andet lige medføre flere kautioner til bankerne, hvorfor det samfundsmæssigt vil være et tab at ophæve revisionspligten, idet de samfundsmæssige omkostninger ved en personlig konkurs alt andet lige vil overstige omkostningerne ved en revision, som forhåbentlig vil give anledning til rådgivning om at lukke virksomheden i tide.

Som tidligere nævnt er der i Danmark fokus på vilkårene for iværksættere, idet udvikling af iværksætter- og selvstændighedskulturen er vigtig for økonomisk vækst og dermed for fortsat

velstand og velfærd i fremtidens Danmark. På den baggrund er der iværksat en række tiltag til at sikre virksomhederne en god opstart bl.a. ved tilbud om etableringsrådgivning¹³¹.

Løbende har det enkelte selskab dog også behov for rådgivning og sparring, uanset om selskabet er nystartet eller ej. Som tidligere nævnt er revisionen medvirkende til, at revisor opnår en forståelse for selskabet og dermed udgangspunkt for en god sparring i takt med selskabets udvikling. Ved en afskaffelse af revisionspligten, vil revisor kun komme i selskabet, når han bliver tilkaldt. En af farerne ved at lempe revisionspligten er, at revisor ikke kommer i selskaberne flere gange årligt, og dermed kan opfange signaler, der indikerer, at selskabet er ved at udvikle sig i en forkert retning. Revisor vil således ikke have mulighed for via sin sparring med ledelsen at være medvirkende til at få vendt selskabets udvikling, mens det stadig er muligt. Som følge af revisors brede erfaring, vil han ofte have kendskab til rekonstruktionsmodeller, som kan hjælpe selskabet med at få vendt en uheldig udvikling og måske være medvirkende til fremskaffelse af ny kapital.

Alternativt kan revisors tidlige kendskab til en virksomheds problemer bevirke, at revisor kan assistere med en solvent lukning og dermed undgå en efterfølgende konkurs.

Samfundets nytte af revisionen afhænger således af, hvordan de forskellige interessenter vil reagere på den manglende revision. Det afgørende er, hvorvidt interessenterne vil bevare deres tillid til selskabsformen med den begrænsede hæftelse uden revision. Såfremt ophævelsen vil give anledning til et øget antal sager med regnskabsmanipulation, sort arbejde og konkurser, vil tilliden til de mindre selskaber forsvinde. Dette vil resultere i omfattende brug af kautioner og andre former for sikkerhedsstillelser, krav om revision mv. Den manglende tillid vil således gøre samhandel og muligheder for vækst sværere for det lille selskab.

Det skal samfundsmæssigt overvejes om besparelsen ved lempelse af revisionspligt er på niveau med værdien af tillid til selskabsformen. Revisionens nytteværdi er dermed svær at gøre op på samfundsniveau, idet den afhænger af mange faktorer.

¹³¹ www.ebst.dk, "Iværksætter- og selvstændighedspolitik"

5.1.9 Delkonklusion

De mindre B-selskaber har ofte begrænset offentlig interesse. De vigtigste samarbejdspartnere vil primært være bank, kunder og leverandører. Hvorvidt disse interessenter vil være i stand til at kræve en revideret årsrapport ved en afskaffelse af revisionspligten afhænger af deres indbyrdes forhandlingsposition.

De fleste B-selskaber har behov for et nært samarbejde med pengeinstitutter og andre kreditgivere. Disse långivere har allerede i dag, hvor der er lovpligtig revision, en så stærk forhandlingsposition, at de kan kræve oplysninger og sikring ud over det reviderede regnskab som betingelse for kredit. Ved en afskaffelse af revisionspligten vil disse kreditgivere fortsat være i en stærk position og kan derfor fortsat kræve sikring i form af kaution eller revision.

Selskabets kunder og leverandører indhenter løbende årsrapporter for selskabet. Ved en afskaffelse af revisionspligten vil de som hovedregel ikke være i besiddelse af en forhandlingsstyrke, der sætter dem i stand til at kræve, at selskabet bliver revideret. Disse interessenter har i dag en nytteværdi af den reviderede årsrapport, og vil derfor lide et tab ved en afskaffelse af revisionspligten, såfremt selskabet fravælger revision. Afhængig af samarbejdets omfang vil der dog kunne ske alternativ sikring i form af f.eks. forudbetalinger i stedet for kredit eller udstedelse af bankgarantier.

Skattemyndighederne risikerer at lide tab, idet de med den nuværende lovgivning ikke er i stand til at kræve en revideret årsrapport, hvis de har mistanke om, at lovgivningen ikke overholdes. For skattemyndighederne kan en ophævelse af revisionspligten medføre en risiko for øget skatteunddragelse og sort arbejde.

Fælles for selskabets interessenter er, at de ved den nuværende lovpligtige revision får et gratis gode i form af en årsrapport, som er revideret af en uafhængig revisor. Hvis de stærke interessenter kræver en revideret årsrapport vil det ligeledes komme de svagere interessenter til gode, idet årsrapporten offentliggøres.

Ved en afskaffelse af revisionspligten vil selskabet måske vælge ”frivilligt” at lade sig revidere for dermed at undgå at skulle stille kaution overfor banken, forudbetale sine leverandører, stille bankgaranti for opfyldelse af garantiforpligtigelser samt undgå at blive udtaget til yderligere kontrol

fra Told & Skat. Herudover kan udeladelse af revision af selskabets årsrapport medføre, at omverdenen opfatter selskabet som utroværdigt og useriøst. På den baggrund kan der være mange forhold, der kan have indflydelse på, hvorvidt et selskabs årsrapport fortsat vil blive revideret.

Det er vores holdning, at en ophævelse af revisionspligten vil forringe alle interessenternes nytteværdi af årsrapporten. Vi mener dog, at de danske B-selskaber ofte er så ukomplicerede, at interessenterne ikke nødvendigvis har behov for den sikkerhed en revideret årsrapport giver og kan dermed nøjes med en mindre omfattende gennemgang.

Hvorvidt ophævelsen vil medføre tab afhænger af interessenternes reaktion. Hvis ophævelsen medfører et øget antal sager med regnskabsmanipulation, konkurser mv., vil interessenternes tillid til årsrapporterne og selskabsformen falde og dermed tilliden til samhandel og velfungerende kapitalmarkeder. De samfundsmæssige tab ved en ophævelse af revisionspligten kan således risikere at overstige besparelsen.

5.2 Økonomisk kriminalitet

I forbindelse med diskussionen om, hvorvidt revisionspligten skal ændres eller bevare sin nuværende form vil revisionens betydning for den økonomiske kriminalitet skulle tages med i opgørelsen af det samlede billede.

I debatten har man argumenteret for, at revisionspligten har ringe effekt til begrænsning af økonomisk kriminalitet, idet der henvises til Brydesholtudvalgets betænkning fra 1999, hvoraf det fremgik, at revisor alene stod for 2% af de anmeldte besvigelser i danske selskaber. Vi mener dog, at denne anskuelse er for snævert synet og mangler at tage højde for revisionens forebyggende effekt i form af gennemgang af forretningsgange mv.

Som følge af den seneste række af erhvervsskandaler er der både i forbindelse med den nye revisorlovgivning og de nye revisionsstandarder lagt op til en skærpelse af revisors fokus på besvigelser i forbindelse med revisionen.

Besvigelser betegnes som en tilsigtet handling udført af en eller flere personer blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjepart, hvor formålet med besvigelsen er at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel¹³².

Besvigelser opdeles i henholdsvis ledelsesbesvigelser og medarbejderbesvigelser afhængig af hvem, der har udført besvigelsen. Herudover foretages en opdeling i, hvad besvigelsen vedrører, henholdsvis regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver.

Der er ofte en sammenhæng mellem formerne for besvigelser. Ledelsesbesvigelser vedrører ofte regnskabsmanipulation, idet det ofte vil være ledelsen, der vil have et incitament hertil i form af eksempelvis bonusaflønnning eller pres udefra om at opnå gode resultater. Medarbejderbesvigelser vedrører derimod ofte misbrug af aktiver. Risikoen herfor afhænger ofte af, hvorvidt de interne kontroller fungerer til hindring heraf, eller om selskabet har let tilgængelige aktiver i form af eksempelvis store beløb i kassebeholdningen, let-omsættelige varer på lager mv.

Selskabet, herunder ejerne, vil ofte være de typiske ofre for besvigelser, der begås af 3. mand eller medarbejdere i form af misbrug af aktiver, da dette, som begrebet angiver, er selskabets aktiver, der udsættes for misbrug. Besvigelser i form af regnskabsmanipulation vil dog ikke alene være til skade for selskabet, men ligeledes for samfundet i form af kreditorer, det offentlige mv. afhængig af formålet med regnskabsmanipulationen. Hvis formålet er at ”pynte” på tallene i form af f.eks. hyppig ændring af regnskabspraksis og dermed gøre årsrapporten svært at gennemskue for at skjule en negativ udvikling, vil kreditorerne være en af de parter, der bliver snydt, idet de netop anvender årsrapporten til vurdering af selskabets kreditværdighed.

Som ovenfor nævnt vil misbrug af aktiver ofte alene ramme selskabet og dermed ejerne, hvorfor det er i selskabets interesse at indføre relevante interne kontroller til at forebygge og opdage besvigelser, hvilket er ledelsens ansvar, jf. afsnit 4.3.1. Revisor skal dog i forbindelse med sin revision vurdere, hvorvidt ledelsens kontroller fungerer og påpege eventuelle svagheder over for ledelsen.

¹³² Revisionsstandard 240, ”Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af regnskaber”, pkt. 4.

Ledelsesbesvigelser er udtryk for, at ledelsen er i stand til, gennem sin autoritet i selskabet, at tilsidesætte de interne kontroller og forretningsgange for at dække over udførte besvigelser. Dette betyder ligeledes, at de er sværere at opdage både for selskabet selv, men også for revisor.

Det er en udbredt opfattelse, at revisor og revisionspligt kan forebygge og afsløre økonomisk kriminalitet, herunder ledelsesbesvigelser¹³³. Som tidligere nævnt viser en undersøgelse dog, at den eksterne revisor kun i 2% af tilfældene er årsag til, at besvigelser opdages¹³⁴. Dette kan dog ikke anvendes til måling af den forebyggende effekt af revisionspligten og revisors løbende og uanmeldte besøg i selskaberne. Der er dog bred enighed om, at revision i stort omfang forebygger mod besvigelser og spurgt hertil, har 90% af medlemmerne hos Handel Transport og Serviceerhvervene angivet, at revisionspligten har en forebyggende effekt mod økonomisk kriminalitet¹³⁵.

Ledelsesbesvigelser er de sværeste at opdage, idet ledelsen kan tilsidesætte de interne kontroller. Herudover vil besvigelserne ofte forsøges at holdes skjult ved eksempelvis forfalskninger, bevidst undladelse af transaktioner eller afgivelse af fejlagtige informationer til revisor. Jo mere kompleks og tilsløret besvigelserne er, jo sværere vil de være at opdage¹³⁶. Som tidligere nævnt i afsnit 4 assisterer revisor i størstedelen af de danske B-selskaber med regnskabsmæssig assistance og opstilling af regnskab, hvilket formindsker risikoen for regnskabsmanipulation.

5.2.1 Revisors rolle vedrørende besvigelser

Revisor skal i rimeligt omfang skal være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder, som er af betydning for regnskabsbrugerne¹³⁷. Fokus på besvigelser er øget i forbindelse med indførelsen af den opdaterede revisionsstandard 240, idet revisor nu aktivt skal forholde sig til risikoen for besvigelser i det enkelte selskab, uanset tidligere positive erfaringer med kunden¹³⁸.

¹³³ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 39.

¹³⁴ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 41.

¹³⁵ HTS, "Skal revisionspligten bevares, ændres eller ophæves", 14.01.2004

¹³⁶ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", marts 2005, side 43.

¹³⁷ Erklæringsbekendtgørelsen § 20.

¹³⁸ Indførelsen af revisionsstandard 240 (Revised) er gennemgået i afsnit 4.6.1.

I betænkning af 1379/1999 om rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet er det anført, at det forhold, at en udenforstående kommer tæt på virksomheden, har en forebyggende effekt mod økonomisk kriminalitet. Særligt hvis den udenforstående fysisk er til stede i virksomheden, f.eks. i form af revisors besøg i forbindelse med revision herunder uanmeldt kasseeftersyn, men også kontrolbesøg fra det offentlige¹³⁹.

Ud fra denne begrundelse vil en ophævelse af revisionspligten, alt andet lige gøre det lettere for kriminelle. Man må således forvente, at dem der begår økonomisk kriminalitet har det bedst med begrænset eller ingen kontrol.

Revisorlovgivningen indeholder oplysningskrav til revisor i forbindelse med opdagelse af kriminalitet. Der skal gives supplerende oplysninger, såfremt revisor i forbindelse med sit arbejde får en begrundet formodning om, at ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar¹⁴⁰. Herudover er der i forbindelse med udarbejdelsen af den nye revisorlovgivning indarbejdet, at revisor skal underrette de øvrige ledelsesmedlemmer, såfremt revisor opnår en begrundet overbevisning om, at et ledelsesmedlem har eller vil begå økonomiske forbrydelser vedrørende betydelige beløb eller af grov karakter. Hvis den øvrige ledelse ikke reagerer herpå, skal revisor underrette Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet. Hvis revisor mener, at underretning til ledelsen ikke vil forhindre fortsat økonomisk kriminalitet, skal revisor dog underrette statsadvokaten straks¹⁴¹. Revisor anvendes derfor også i lovgivningen til at sikre, at besvigelser enten rettes eller anmeldes. Lovgiver benytter således revisor i kampen mod økonomisk kriminalitet.

Der er ikke lavet en undersøgelse, der angiver omfanget af økonomisk kriminalitet i Danmark eller hvordan det bedst forebygges. Til belysning heraf vil der i stedet blive taget udgangspunkt i en amerikansk og norsk undersøgelse med fokus på forhold, som kan relateres til danske selskaber. Den amerikanske undersøgelse har undersøgt en række sager om besvigelser for at klarlægge, hvordan besvigelser opdaget, hvem der begår besvigelserne og størrelsen af tabene. Den norske undersøgelse har derimod fokuseret på omfanget af besvigelser blandt de norske virksomheder.

¹³⁹ Justitsministeriet, "Betænkning nr. 1379/1999 om rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet", kapitel 7.1

¹⁴⁰ Erklæringsbekendtgørelsen §7, stk. 2.

¹⁴¹ Lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer, §10, stk. 5 og 6.

Gennemgangen af, hvordan besvigelser opdages, giver mulighed for at vurdere revisors rolle i forbindelse med opklaring af de konkrete sager i USA. Den norske undersøgelse vil efterfølgende gøre det muligt at vurdere omfanget af besvigelser i et land, som på mange måder minder om Danmark med hensyn til størrelsesfordeling af selskaber, kultur og lovgivning. Den norske undersøgelse giver grundlag for at vurdere hyppigheden af besvigelser og herunder omfanget af anmeldelser.

5.2.2 Amerikanske erfaringer

Rapporten er baseret på 508 sager om besvigelser, som er indberettet til CFE¹⁴², som efterfølgende har stået for efterforskningen. Det samlede tab ved disse 508 sager har i alt været over \$761 mio.

Rapportens formål var at belyse omkostningerne ved besvigelser, typen af besvigelser, herunder hvordan det er blevet opdaget, den typiske gerningsmand og offer samt konsekvensen af den opdagede besvigelse.

I rapporten angives, at den typiske virksomhed, der rammes af økonomisk kriminalitet ofte er mindre private virksomheder med under 100 ansatte. Deres bud er, at den typiske virksomhed taber 6% af deres årlige resultat pga. besvigelser. Risikoen for besvigelser vedrører derfor ikke alene de store selskaber, men de mindre selskaber bør også have fokus på risikoen herfor.

Besvigelserne opdeles i rapporten i 3 typer:

- Misbrug af aktiver
- Korruption
- Regnskabsmanipulation

Ifølge undersøgelsen anføres, at misbrug af aktiver er den oftest forekommende besvigelse, idet 90% af besvigelserne i undersøgelsen vedrørte misbrug af aktiver, men det var dog også den besvigelserform med det laveste gennemsnitlige tab på \$93.000. I modsætning hertil vedrørte kun 7,9% af tilfældene regnskabsmanipulation, men det gennemsnitlige tab i den forbindelse var

¹⁴² Certified Fraud Examiners.

\$1.000.000¹⁴³. Ifølge undersøgelsen vedrørte 93% af tilfældene med misbrug af aktiver penge. Dette hænger naturligvis sammen med at penge er nemmere at omsætte end varer.

Til vurdering af hvordan man bedst forebygger besvigelser, ses med fordel på, hvordan de hidtidig er blevet opdaget.

	2004	2002
Tip	39,6%	43,0%
Intern revision	23,8%	18,6%
Ved et tilfælde	21,3%	18,8%
Interne kontroller	18,4%	15,4%
Ekstern revision	10,9%	11,5%
Politiet	0,9%	1,7%

Tabel 7. Opdagelse af besvigelser¹⁴⁴

Af tabellen fremgår det, at modtagne tip er den oftest forekommende metode til opdagelse af besvigelser. Størstedelen af disse tips kommer fra medarbejderne (ca. 60%), men også kunder, leverandører og anonyme tip har været medvirkende til at opdage besvigelserne.

I de danske B-selskaber vil der sjældent være en intern revisionsafdeling, men formålet hermed kan også indarbejdes i de daglige forretningsgange i form af, at en anden medarbejder eller ledelsen stikprøvevis gennemgår de udarbejdede afstemninger. Som det ses af tabellen er andres kontrol i form af intern revision eller interne kontroller vigtig for opdagelsen af besvigelser, hvilket synliggør nødvendigheden eksempelvis ledelsens involvering i B-selskabernes daglige drift.

I modsætning til Brydesholtudvalgets rapport fra 1999 angiver den amerikanske undersøgelse, at den eksterne revision er medvirkende til at opdage ca. 11% af de anmeldte besvigelser. Stigningen heri kan måske forklares med de seneste års øgede fokus på besvigelser.

Som det fremgår af tabel 7 kommer interne kontroller kun på en 4. plads til opdagelse af besvigelser og endda efter ”Ved et tilfælde”. Dette er ikke udtryk for, at effektive interne kontroller og

¹⁴³ CEO, "2004 Report to the nation on occupational fraud and abuse", side 11.

¹⁴⁴ CEO, "2004 Report to the nation on occupational fraud and abuse", side 18.

forretningsgange ikke er medvirkende til at forebygge og opdage interne besvigelser, men at besvigelser foretaget af ejere og ledelse som ovenfor nævnt ikke opdages af de interne kontroller, da de har autoritet til at tilsidesætte de interne kontroller, hvilket hermed også gør disse sværere at opdage.

	Ejer/ledelse	Alle sager
Tip	51,0%	39,6%
Intern revision	23,5%	23,8%
Ved et tilfælde	11,8%	21,3%
Interne kontroller	5,9%	18,4%
Ekstern revision	27,5%	10,9%
Politiet	2,0%	0,9%

Tabel 8. Opdagelse af besvigelser foretaget af ejer/ledelse i forhold til alle sagerne¹⁴⁵

Af tabel 8 fremgår, at de interne kontroller ikke er effektive til opdagelse af ledelsesbesvigelser, idet de interne kontroller foretages af ledelsen, som dermed nemmere kan tilsidesætte dem. Tip og den eksterne revisor er derimod væsentlig mere effektiv til opdagelse af ledelsesbesvigelser, idet disse ligger uden for ledelsens kontrol. Heraf ses, at revisionen har en effekt ved opdagelse af ledelsesbesvigelser, idet 27,5% af de opagede ledelsesbesvigelser er opdaget af den eksterne revision. Denne opdagelsesprocent bliver kun overgået af tip, som suverænt er den metode, der opdager flest ledelsesbesvigelser. Undersøgelsen giver dermed et stærkt argument for en bevarelse af revisionspligten.

Til vurdering af effekten af de forskellige metoder til begrænsning af besvigelser, er virksomhederne i forbindelse med undersøgelsen blevet spurgt om, hvilke forholdsregler de havde til forebyggelse af besvigelser. Det gennemsnitlige tab ved besvigelser er således opgjort afhængig af, hvorvidt virksomheden har anvendt en af metoderne til bekæmpelse af besvigelser eller ej. Sammenligningen af det gennemsnitlige tab anvendes således til måling af metodens effektivitet.

	Ja Gns. Tab \$	Nej Gns. Tab \$	Andel virksomheder med Forholdsregler
Ekstern revision	100.000	85.000	74,7%
Intern revision	80.000	130.000	57,2%
Anonym hotline	56.500	135.500	36,8%

Tabel 9. Gennemsnitlig tab i forhold til hvorvidt virksomhederne havde forholdsregler mod besvigelser¹⁴⁶

Af tabel 9 ses, at 74,7% af virksomhederne har ekstern revision. Det gennemsnitlige tab ved besvigelser er dog størst i de tilfælde, hvor der har været ekstern revision, hvilket naturligvis virker bemærkelsesværdigt, idet man forventer, at revisionen skulle have en forebyggende effekt. Man må dog have in mente, at der i USA kun er revisionspligt for de helt store selskaber, og de største besvigelser ofte sker i de større selskaber.

Intern revision benyttes af 57,2% af virksomhederne, og er væsentlig mere effektiv end den eksterne revision, idet det gennemsnitlige tab i virksomhederne med intern revision udgør \$80.000 mod \$130.000 uden intern revision. Dette skal dog ses i lyset af, at de interne revisorer er fuldtidsbeskæftigede i virksomheden, hvorimod de eksterne revisorer alene opholder sig i virksomheden i en begrænset periode, hvorfor de eksterne revisorer ikke har samme muligheder for at opdage besvigelserne. Herudover må man formode, at de virksomheder, som har intern revision, ligeledes har øget fokus på kontroller og vigtigheden af fornuftige forretningsgange.

Af tabel 9 ses, at de færreste af virksomhederne (36,8%) har haft en anonym hotline til forebyggelse mod besvigelser, men at denne har haft den største effekt til begrænsning af virksomhedernes tab, idet det gennemsnitlige tab udgør \$56.500 med en anonym hotline mod \$135.500 uden denne hotline. At denne metode er effektiv ses ligeledes af, at størstedelen af besvigelserne bliver opdaget ved hjælp af tip jf. tabel 7 og 8.

Af undersøgelsen kan man således konkludere, at etablering af hotlines, politikker for indberetning af besvigelser er en forholdsvis billig og effektiv forholdsregel til bekæmpelse af besvigelser. Disse forholdsregler synes dog overvældende for de danske B-selskaber, men kan forholdsvis nemt

¹⁴⁵ CEO, "2004 Report to the nation on occupational fraud and abuse", side 20.

¹⁴⁶ CEO, "2004 Report to the nation on occupational fraud and abuse", side 27.

etableres i form af formelle regler og forretningsgange, så ingen er i tvivl om egne og andres beføjelser og ansvarsområder. Herudover vil ledelsens involvering og kontrol fungere som intern revision og dermed være effektiv mod besvigelser.

For at kunne bekæmpe besvigelser og omfanget heraf, er det nødvendigt at have et overblik over hvem, der oftest begår besvigelser og størrelsen af tabet herved. Af nedenstående tabel ses den procentvise fordeling af hvem i virksomhederne, der begår besvigelser, samt størrelsen af tab i de forskellige grupper.

	Andel af sagerne %	Gennem- snitlig tab \$
Ansæt	67,8%	62.000
Manager	34,0%	140.000
Ejer / ledelse	12,4%	900.000

Tabel 10. Synderens position i virksomheden i forhold til det gennemsnitlige tab for virksomheden¹⁴⁷

Af tabel 10 ses, at størstedelen af sagerne vedrører besvigelser foretaget af de ansatte og managere, dog er det også de sager med mindst gennemsnitlig tab. Ejer og ledelse står for besvigelserne i 12% af tilfældene, men med væsentlig større tab. Dette hænger ligeledes sammen med, at misbrug af aktiver oftest foretages af medarbejdere, hvilket som tidligere nævnt er den hyppigst forekommende besvigelserform, men samtidig med det laveste gennemsnitlige tab.

På samme måde foretages regnskabsmanipulation oftest af ejere/ledelse med et gennemsnitligt tab på \$1.000.000, hvilket ligeledes hænger sammen med ovenstående tabel.

Medarbejderbesvigelserne kan undgås ved etablering af effektive interne kontroller. Som følge af at medarbejderbesvigelser medfører tab for selskaberne og dermed ejerne har disse et stærkt incitament for at etablere effektive kontroller. Som følge af at der ofte er personsammenfald mellem ejer og ledelse i B-selskaber, vil ledelsesbesvigelser ofte medføre tab for samfundet i form af kreditorer, Told & Skat mv. Ved en afskaffelse af revisionspligten vil revisor mangle, som en vigtig part til at opdage og forebygge ledelsesbesvigelser.

Jo længere tid en medarbejder har været i virksomheden, jo større er tabet ofte ved besvigelser. Dette hænger sammen med, at man ofte er nogle år i virksomheden, før man stiger i hierarkiet. Herudover er en forudsætning for at begå besvigelser, at man har opnået en grad af tillid og ansvar, som opnås i takt med, at man har bevist sit værd for virksomheden.

Ofte hører man, at man ikke har behov for at kontrollere sine medarbejdere, fordi de har været der i mange år og man stoler fuldt ud på dem. Ovenstående viser dog, at man skal passe på med at stole blindt på sine medarbejdere. Herudover kan man ikke på forhånd vide, hvem der begår besvigelser, idet størstedelen af gerningsmændene aldrig har været dømt før. En god forebyggelse mod besvigelser er således, at finde en fornuftig balancegang mellem tillid og kontrol.

Rapporten angiver, at 65% af besvigelserne bliver begået af én person. De største tab konstateres dog i sager med flere personer involveret, idet det gennemsnitlige tab her er \$200.000 mod \$58.500 i enkeltmandssagerne. Dette viser tydeligt behovet for en effektiv funktionsadskillelse.

På baggrund af den amerikanske undersøgelse kan vi konkludere, at medarbejderbesvigelser kan forhindres ved effektive forretningsgange opbygget omkring en effektiv funktionsadskillelse og ledelses overvågning. Ved en ophævelse af revisionspligten bortfalder den forebyggende del af revisionen i form af gennemgang og vurdering af forretningsgange, hvilket kan give en risiko for flere medarbejderbesvigelser.

I følge undersøgelsen er revisor medvirkende til at opdage væsentligt flere besvigelser end angivet i Brydesholtudvalgets rapport. Når der ses alene på ledelsesbesvigelser er revisor endnu vigtigere, idet 28% af de opdagede besvigelser er opdaget af revisor. Ledelsesbesvigelserne giver de største tab for virksomheden, men medfører også tab for samfundet, hvorfor de også ud fra et samfundsøkonomisk synspunkt er vigtige at afsløre og dermed endnu et argument for bevarelse af revisionspligten.

Revisors rolle i forbindelse med besvigelser er derfor væsentlig større end angivet i Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, som alene henviser til Brydesholtudvalgets rapport og de 2%, uden at tage hensyn til revisors forebyggende effekt mod besvigelser.

¹⁴⁷ CEO, "2004 Report to the nation on occupational fraud and abuse", side 30.

5.2.3 Norske erfaringer

I forhold til den amerikanske undersøgelse, som fokuserede på de anmeldte sager, har den norske undersøgelse i stedet fokuseret på en vurdering af omfanget af besvigelser blandt de norske virksomheder, og tager dermed hensyn til, at en del besvigelser bliver afklaret internt i selskabet uden at blive anmeldt. På baggrund af de norske erfaringer kan der dannes en forventning til omfanget af besvigelser i de danske selskaber, idet Danmark og Norge minder om hinanden med hensyn til samfundskultur, virksomhedsstørrelse mv. Samtidig har begge lande krav om lovpligtig revision af alle selskaber uanset størrelse.

Undersøgelsen er udarbejdet på baggrund af spørgeskemaer udsendt til 2000 virksomheder med 5 eller flere ansatte. Formålet med undersøgelsen var at opnå en vurdering af omfanget af besvigelser, herunder om der var nogle brancher eller en størrelse virksomheder, der var særlig udsatte.

Spørgeskemaet gik dels på omfanget og dels typen af besvigelser, virksomheden havde været udsat for i løbet af 2003. Herunder hvordan besvigelserne blev opdaget, samt hvilke kontrolforanstaltninger virksomhederne havde etableret mod besvigelser.

Undersøgelsen inddelte økonomisk kriminalitet i 6 kategorier, som favner bredt i et forsøg på at afdække alle former for økonomisk kriminalitet:

- Groft bedrageri
- Korruption eller bestikkelse
- Underslæb
- Forbrydelser i gældsforhold
- Regnskabsovertrædelser
- Unddragelse af skat, told mv.
- Priskarteller¹⁴⁸

¹⁴⁸ Dag Ellingsen m.fl., ”Virksomheder som ofre for økonomisk kriminalitet”, side 13

Undersøgelsen viste, at 22% af virksomhederne har været udsat for et eller flere tilfælde af økonomisk kriminalitet, hvoraf de fleste havde været udsat for groft bedrageri eller underslæb.

Mange af virksomhederne havde været udsat for mere end et tilfælde af økonomisk kriminalitet. Af de 2000 virksomheder havde 406 været udsat for økonomisk kriminalitet. Det samlede antal tilfælde udgør 5.926 svarende til 14-15 tilfælde pr. virksomhed i gennemsnit. Det mest normale er dog et eller relativt få tilfælde pr. virksomhed, idet 75% af virksomhederne har været udsat for fem eller færre tilfælde. Der er dog nogle virksomheder, der trækker op i statistikken, da ca. 5% har været udsat for mere end 50 tilfælde.

I mange af sagerne er det ikke muligt at opgøre tabet, da tabet i forbindelse med eksempelvis priskarteller er svært at vurdere. I undersøgelsen havde 108 virksomheder været udsat for groft bedrageri. Det samlede tab i den forbindelse kunne opgøres til 25,5 mio. norske kr. svarende til et gennemsnitlig tab på 237.000 norske kr. pr tilfælde. Tilsvarende havde 89 virksomheder, som havde været udsat for underslæb, opgjort det samlede tab til 8,5 mio. norske kr. svarende til et gennemsnitligt tab på 96.000 norske kr. Der er dog i begge tilfælde enkelte store sager, som er medvirkende til at trække gennemsnittet op.

	Antal rapporterede sager	Antal anmeldte sager	Anmeldte sager %
Groft bedrageri	1.623	484	30%
Korruption eller bestikkelse	764	45	6%
Underslæb	330	159	48%
Forbrydelser i gældsforhold	293	144	49%
Regnskabsovertrædelser	677	17	3%
Unddragelse af skat, told mv.	482	4	1%
Priskarteller	162	7	4%
Andre former	1.595	355	22%
I alt	5.926	1.215	21%

Tabel 11. Fordeling af besvigelser på henholdsvis rapporterede og anmeldte sager¹⁴⁹

Omfanget af økonomisk kriminalitet som ikke bliver opdaget vides naturligvis ikke. En stor del af den økonomiske kriminalitet, der opdages, bliver ikke anmeldt, idet alene 21% af de opdagede sager bliver anmeldt.

Der er stor forskel på hvilke sager, der bliver anmeldt. De sager, der oftest bliver anmeldt, er sager vedrørende groft bedrageri, underslæb og forbrydelser i gældsforhold. Disse sager vil ofte være kendetegnet ved, at der er enkelte, der mister penge ved forbrydelsen. De sager som f.eks. priskarteller, hvor ofrene for forbrydelsen er en bred kreds med begrænset tab for den enkelte, sker der sjældent anmeldelse, idet dette ligeledes kræver at ofrene står sammen. Herunder er mange måske ikke klar over, at de eksempelvis har været udsat for kartelsamarbejde.

Af den norske undersøgelse fremgår således, at 22% af de adspurgte virksomheder havde opdaget, at de havde været udsat for økonomisk kriminalitet inden for det pågældende år. På den baggrund kan vi konkludere, at økonomisk kriminalitet er et stort problem, uanset den nuværende revisionspligt. Det er svært at vurdere konsekvenserne ved en afskaffelse af revisionspligten, men som følge af revisionens forebyggende effekt vil omfanget af økonomisk kriminalitet alt andet lige stige.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vurderer i deres rapport, at revisor har begrænset betydning for bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, idet revisor alene står for 2% af de anmeldte sager. Den norske undersøgelse viser dog, at det alene er 21% af de opagede sager, der bliver anmeldt. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen tager derfor ikke højde for revisors mulige involvering i forebyggelse og ikke-anmeldte sager.

5.2.4 Delkonklusion

På trods af, at der er stor forskel på den amerikanske og skandinaviske virksomhedsstruktur er der dog en række fællestræk, der gør sig gældende vedrørende økonomisk kriminalitet, idet undersøgelserne viser, at økonomisk kriminalitet er omfattende og forårsager væsentlige tab for virksomhederne.

Medarbejderbesvigelser forebygges og opdages af fornuftige forretningsgange og interne kontroller, herunder etablering af funktionsadskillelse. Revisor har i den forbindelse en indirekte effekt på bekæmpelse af besvigelser, idet han ved en revision vurderer de etablerede forretningsgange og rapporterer eventuelle svagheder herved.

¹⁴⁹ Dag Ellingsen m.fl., "Virksomheder som ofre for økonomisk kriminalitet", side 25

Interne forretningsgange og interne kontroller er derimod ikke anvendelige til opdagelse af ledelsesbesvigelser, idet ledelsen er i en position, hvor de kan tilsidesætte de interne kontroller. Revisor er derfor en af de vigtigste kilder afsløring af ledelsesbesvigelser, som ofte medfører store tab både for virksomheden og samfundet.

Undersøgelserne understreger vigtigheden af forebyggelse mod besvigelser og ikke mindst en vurdering af risici for besvigelser i den enkelte virksomhed. Ud over det økonomiske tab kan den enkelte virksomhed ligeledes miste omdømme, troværdighed og fortrolig videnkapital. Konsekvensen kan være tab af kunder, ligesom den negative omtale kan gøre det sværere at tiltrække nye kunder og medarbejdere.

På baggrund af undersøgelserne mener vi, at revisor har en stor betydning både til forebyggelse og opdagelse af økonomisk kriminalitet, hvilket man ikke kan se bort fra i diskussionen om ophævelse af revisionspligten. Vi kan på den baggrund ikke anbefale en total ophævelse af revisionspligten for de danske B-selskaber, da det samfundsmæssige tab ved stigende økonomisk kriminalitet vurderes for stor.

6 Alternativer til lovpligtig revision.

Vi vil opstille alternativer til den nuværende lovpligtige revision, herunder anvende erfaringerne fra England i forbindelse med deres trinvis ophævelse af revisionspligt til en vurdering af mulighederne for en lempelse af revisionspligten.

I de foregående afsnit er konsekvenserne ved ophævelse af revisionspligten for danske B-selskaber som hovedregel foretaget med udgangspunkt i den nytteværdi, som regnskabsbrugerne opnår ved en revision sammenholdt med en total ophævelse af revisionspligten. Dette gør sig ligeledes gældende for den diskussion, der har været i pressen.

På trods af en ophævelse af revisionspligten for de mindre selskaber, vil størstedelen af selskaberne eller interessenterne formentlig have behov for en revisorgennemgang og en revisorerklæring med en eller anden grad af sikkerhed for konklusionen. Vi vil derfor i det efterfølgende gennemgå mulige alternativer til revision.

En total ophævelse af revisionspligten vil, som det har fremgået af afsnit 5, have en række negative konsekvenser for regnskabsbrugerne og samfundet. Som følge af disse konsekvenser, vil en ophævelse af revisionspligten medføre et øget brug af alternative sikringsinstrumenter. Disse instrumenter vil formentlig i sidste ende enten direkte eller indirekte blive betalt af selskabet i form af f.eks. betaling af bankgarantier og højere renter, herudover vil krav om forudbetalinger gøre det vanskeligt for selskaberne, idet leverandørkreditter ofte er vigtige finansieringskilder.

Som nævnt i afsnit 3.2.3 skal en revision foretages i overensstemmelse med de danske revisionsstandards, der er gældende for alle selskaber uanset størrelse. Der er således ikke mulighed for at lave et mindre omfattende revisionsarbejde, idet revisionspåtegningen ved en revision altid skal give samme grad af sikkerhed for konklusionen. På den måde er regnskabsbrugerne ikke i tvivl om, hvad revisionen indeholder, idet revisionen er foretaget i overensstemmelse med revisionsstandards.

At en revision er en revision, og der ikke er mulighed for at lave særlige revisionsskikke afhængig af f.eks. selskabets størrelse, er en af revisionens måske største styrker. Som det kom frem under afsnit 5.1 om årsrapportens interessenter, har samfundet stor tillid til en revideret årsrapport. Som

følge af de faste regler for revision, stiller ingen spørgsmålstegn ved, om en revideret årsrapport nu også er gennemgået for væsentlige fejl og mangler, ligesom der er en bred forståelse for hvilke handlinger, der er udført. Revisionspåtegningen påfører derfor selskabers årsrapporter et troværdighedsstempel og en sikkerhed for regnskabsbrugerne, således af årsrapporterne kan anvendes, uden at regnskabsbruger behøver at være i tvivl om, hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede af selskabets økonomiske forhold.

Hvis man lavede særlige revisionsstandarder for B-selskaber, vil selskaber af denne størrelse nemt komme til at fremstå som ”2. klasses selskaber”. Dette kan medføre, at den offentlige tillid til regnskabsklassen vil forsvinde.

Ved vurdering af en årsrapport skal regnskabsbrugeren have in mente, om der er tale om et B-selskab med en ”discount” revision, eller om der er tale om et C-selskab og dermed en almindelig revision. For at gøre forvirringen komplet, kan man forestille sig, at der er B-selskaber, der ønsker at opretholde en almindelig revision, hvor regnskabet således vil blive forsynet med samme revisionspåtegning som et C-selskab. Regnskabsbruger vil således ikke blot skulle forholde sig til, om der er tale om et B-, eller et C-selskab, men også hvilken form for revision, der er foretaget.

Denne udvikling vil være meget uheldig, idet det er i alles interesse, at der findes en fælles revisionspåtegning, som dækker over den samme opnåede revisionsoverbevisning uanset selskabets størrelse eller særlige karakteristika. Der må ikke kunne sættes spørgsmålstegn herved, idet revisionspåtegningen er grundstenen i den tillid, som revision indebærer.

Diskussionen om muligheden for særlige ”lette” revisioner er opstået som følge af de i revisionsbranchen udmeldte honorarstigninger på op til 30%, som forventes ved indførelse af de nye revisionsstandarder som er omtalt under afsnit 4.6. Mange mener, at disse standarder ”skyder gråspurve med kanoner” for de små og ofte ukomplicerede selskaber.

Umiddelbart burde en sådan diskussion hurtigt fortage sig med henvisning til den store fordel, som hele samfundet har ved, at der er tillid til reviderede årsrapporter. Her er det dog også vigtigt at se på nytteværdien af en revision i de forskellige selskaber, og som anført under afsnit 4.1, er der flere forhold vedrørende de mindre selskaber, som medfører, at en mindre gennemgang kan være tilstrækkeligt til at dække regnskabsbrugernes behov.

Af særlige kendetegn for de danske B-selskaber, som nedbringer behovet for en revisionsoverbevisning, kan som nævnt i afsnit 4 være:

- I en stor del af selskaberne er ejer og ledelse sammenfaldende, hvorfor årsrapporten ikke skal anvendes af ejeren til kontrol af, at ledelsen overholder sine pligter og forvalter selskabets ressourcer.
- En stor del af selskaberne er finansieret uden banklån (52%). I de tilfælde hvor der er banklån, er der oftest stillet personlig kaution fra hovedaktionæren til sikkerhed for engagementet.
- Ledelsen deltager ofte aktivt i selskabernes drift. Herudover er det i de mindre selskaber ofte ejeren, der åbner selskabets post, bestiller varer og forestår betalinger. Der foregår således en løbende uformel overvågning af selskabets aktivitet.
- Selskabet har en begrænset offentlig interesse.

I diskussionen omkring lempelse af revisionspligten har det kun i meget begrænset omfang været fremført, at man ønskede en ophævelse af revisionspligten, uden at der blev indført en form for alternativ gennemgang.

Det er som tidligere nævnt anerkendt, at revisors rådgivning og assistance i forbindelse med revisionen tilfører selskabet værdi, ligesom selskaberne anser revisor for at være den nærmeste sparringspartner. Undersøgelser har vist, at 40% af selskaberne ønsker at bevare revisionen, som den er i dag inden indførelsen af de nye standarder, mens en gruppe på 49% ønsker en gennemgang, som er mindre 'omfattende end revision'¹⁵⁰.

Ved en ophævelse af revisionspligten, vil der således være en efterspørgsel efter en gennemgang, som ikke er så omfattende som revision, men som stadig indebærer, at revisor laver en form for gennemgang og dermed forsyner årsrapporten med et kvalitetsstempel.

I den forbindelse vil det at hensyn til revisionspåtegningens kvalitetsstempel være vigtigt, at det tydeligt kommer til at fremgå af påtegningen, at der er tale om et alternativ til revision, og at der

¹⁵⁰ Jf. tabel 6, afsnit 5.1.7.

ikke er foretaget revision. Påtegningen skal udformes således, at ingen er i tvivl om, at årsrapporten indeholder en mindre grad af sikkerhed, end hvis der var foretaget revision.

Ved en lempelse af revisionspligten er det vigtigt, at det alternativ, der træder i stedet for revision, er anerkendt af regnskabsbruger. Det er vigtigt, at omfanget af revisionsoverbevisning er kendt af regnskabsbruger, således denne har mulighed for at vurdere, om formen giver en tilstrækkelig overbevisning til brugen af årsrapporten, eller om regnskabsbruger vil have behov for at sikre sig alternativt i form af f.eks. udvidet informationssøgning eller krav om garantier.

I de nuværende revisionsstandarder er der allerede i dag mulighed for, at revisor kan levere ydelser med en mindre grad af sikkerhed end revision. Disse muligheder ligger f.eks. i revisionsstandard 910 "review af regnskaber", revisionsstandard 920 "Aftalte arbejdshandlinger vedrørende regnskabsmæssige oplysninger" og revisionsstandard 930 "Assistance med regnskabsopstilling".

Fordelen ved at erstatte revisionspligten med et af disse alternativer er, at reguleringen af revisors arbejde forbliver i revisionsstandarderne. Herudover vil det således være et alternativ, som i forvejen er kendt af regnskabsbrugerne.

For at kunne vurdere konsekvenserne ved disse alternativer, vil der nedenfor blive redegjort for, hvad de enkelte former indebærer, med det formål at give et overblik over forskellen mellem en revisionsoverbevisning, en overbevisning ved review og regnskabsopstilling.

6.1 Review

Et alternativ til den lovpligtige revision kunne være at lade revisor foretage en gennemgang af virksomhedens regnskab – et såkaldt review.

Ved at erstatte den lovpligtige revision med et review, er der tale om et alternativ, der bygger på en i forvejen kendt referenceramme, hvorfor der blandt regnskabsbrugere ikke vil opstå tvivl om, hvad review'et omfatter, ligesom revisors påtegning i forvejen er kendt.

Review bliver i dag i stor udstrækning anvendt til gennemgang af personlige regnskaber, selskabers opgørelse af skattepligtig indkomst og offentliggjorte perioderegnskaber for selskaber, som ved status benytter sig af revision.

Ved at afskaffe revisionspligten for B-selskaber og lade den erstatte med et review vil man sidestille de mindste selskaber med de personlig ejede virksomheder, som i dag benytter revisor til gennemgang og regnskabsopstilling, svarende til et review. Umiddelbart syntes det at være et fornuftigt alternativ, idet de danske B-selskaber er små og på mange måder lige så godt kunne være drevet som en personlig ejet virksomhed. Selskaberne vil dog som følge af den begrænsede hæftelse være underlagt offentlighed, og skal således stadig offentliggøre deres selskaber.

De danske regler for review bygger på RS 910 ”review af regnskaber”, hvoraf formålet med et review er beskrevet således:

”Målet med et review af et regnskab er at sætte revisor i stand til at erklære, om revisor på basis af handlinger, som ikke giver samme grad af sikkerhed som ved revision, er blevet opmærksom på forhold, som afkræfter, at regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med en fastlagt regnskabsmæssig begrebsramme (moderat grad af sikkerhed).”¹⁵¹

Som det fremgår af ovenstående, er formålet med et review vendt om i forhold til en revision, idet revisor ved et review skal foretage handlinger til understøttelse af en revisorerklæring, der ikke udtaler sig om regnskabets rigtighed. Revisor skal i sin erklæring blot angive, om han ved sin gennemgang, er blevet bekendt med forhold, der afkræfter rigtigheden af regnskabet, hvorimod der ved revision skal erklæres om, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

Ud over at revisor skal lave en afkræftende konklusion, skal revisor i sin gennemgang opnå en moderat grad af sikkerhed. Det er således i ”*alle væsentlige henseender*”, at regnskabet skal være uden fejl og mangler. For at opnå en moderat grad af sikkerhed, vil revisor bygge sin overbevisning primært på forespørgsler og analyser.

Til trods for at gennemgangen primært foretages ved forespørgsler og analyser, skal revisor fortsat være kritisk og have in mente, at der være forhold, der indikerer, at regnskabet indeholder væsentlig

¹⁵¹ Revisionsstandard 910, ”Review af regnskaber”, pkt. 3

fejlinformation. Revisors væsentlighedsbetragtning vil ved et review ikke adskille sig fra en revision, idet revisor på samme måde som ved revision først skal anlægge en samlet væsentlighedsvurdering af regnskabet og derefter allokere dette væsentlighedsniveau til de enkelte regnskabsposter.

For at revisor kritisk kan gennemgå og erklære sig om, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation, er der på samme måde som ved revision en arbejdsproces, som skal gennemføres.

Revisor skal planlægge de handlinger, som hurtigt og effektivt vil kunne sætte revisor i stand til at få en overbevisning omkring regnskabet. En del af denne planlægning består i at danne sig et overblik over virksomheden, herunder foretage overvejelser omkring virksomhedens organisation, regnskabssystemer samt hvilke aktiver og passiver virksomheden råder over. Formålet med dette kendskab er, at sætte revisor i stand til at danne sig en forventning til de svar, som han efterfølgende vil modtage på sine forespørgsler og analyser. Revisor vil ud fra kendskabet til virksomheden og dens forhold kunne vurdere, om selskabets regnskabsposter er som forventede, eller alternativt stille yderligere kritiske spørgsmål til belysning af de forhold, der afviger til forventningerne. Revisor vil således bedre kunne danne sig en kritisk overbevisning, der kan støtte ham i sin påtegning.

Som det fremgår af formålet med review, skal revisor danne sig et overblik over virksomheden og ikke som i revision, herunder specielt i de nye revisionsstandarder, teste om forretningsgangene fungerer hensigtsmæssigt. Revisors arbejdsomfang vil derfor være mindre end ved revision på dette område.

Som nævnt, vil revisor under sin gennemgang primært benytte sig af forespørgsler og analyser. Disse analyser og forespørgsler skal give revisor en tilstrækkelig overbevisning til at understøtte hans erklæring. Såfremt revisor ved sin gennemgang bliver bekendt med forhold, som indikerer at regnskabsposter eller hele årsrapporten er behæftet med væsentlige fejl, vil revisor skulle undersøge forholdet nærmere, indtil han enten får be- eller afkræftet sin mistanke.

Under gennemgangen vil revisor bruge mindre ressourcer end ved en revision, idet de handlinger, som foretages for at danne en vurdering af regnskabsposten, vil være mindre omfattende end ved revision. De handlinger som foretages ved revision, som kan undlades ved et review er:

- Inspektion af registreringer eller dokumenter

- Fysisk kontrol af aktiver
- Observationer
- Bekræftelser
- Efterregning
- Gentagelse af handlinger eller kontroller¹⁵²

Revisor vil ved sin gennemgang skulle påse, at der som grundlag for regnskabet foreligger bogføring, afstemninger, specifikationer og andre oplysninger, der understøtter regnskabsposterne. Såfremt der ikke foreligger et tilstrækkeligt grundlag, vil revisor enten skulle fremskaffe eller selv udarbejde det manglende materiale.

Uanset om der er tale om revision eller review, vil gennemgangen skulle foretages ud fra en betragtning om risiko og væsentlighed. En af de regnskabsposter, som ofte både er risikofyldt og væsentlig er varebeholdninger.

For at danne et indtryk af hvilke handlinger, som vil skulle udføres for at danne henholdsvis en overbevisning med moderat grad af sikkerhed i form af et review og derefter en høj grad af sikkerhed i form af revision, vil der i det nedenstående blive gennemgået, hvad henholdsvis et review og en revision vil indeholde.

Ved et review af posten varebeholdninger, skal revisor sikre sig, at der foreligger en varelagerliste, som er afstemt til afslutningsbalancen. Revisor skal påse, at lagerlisten er eftertalt. Via interviews skal indhentes oplysninger om optællingsdagen, optællingens tilrettelæggelse og udførelse, herunder periodisering af til- og afgang omkring statustidspunktet.

Revisor skal skimme lagerlisten for kontrol af særlig store varebeholdninger, negative beholdninger og andre usædvanlige forhold. Disse afklares via forespørgsler. Revisor skal forhøre sig om principperne for værdiansættelse af varelageret, herunder om selskabets prisfastsættelse er i overensstemmelse med god regnskabsskik og uændret i forhold til sidste regnskabsår, ligesom revisor skal indhente oplysninger om principperne for kuransvurdering.

¹⁵² Revision & Regnskabsvæsen nr. 4, 2005, "Opdateringer til erklæringsbekendtgørelsen set ud fra en praktisk synsvinkel".

Såfremt der skulle have været foretaget en revisionsgennemgang af varelageret, ville handlingerne skulle være udvidet til også at omfatte en kontrol af varelagerets fysiske tilstedeværelse og periodisering, en kritisk gennemgang af prissætningen ved sammenholdelse med indkøbspriser og/eller kalkulationer, vurdering af ukurans samt foretage en efterregning af lagerlisten.

Som det ses, vil en revision indeholde en mere omfattende gennemgang, ligesom revisor ikke blot skal lave forespørgsler, men også skal foretage egne observationer og selv foretage efterregning af selskabets opgørelser.

Som afslutning på gennemgangen analyseres og vurderes regnskabet, hvormed det sikres, at regnskabet fremstår uden indre modsætninger og ikke forekommer fejlbehæftet. Såfremt der ved regnskabsanalysen er forhold, der virker underlige, skal revisor anmode om yderligere oplysninger og eventuelt udføre yderligere arbejdshandlinger til afklaring af forholdet.

Som afslutning på revisors gennemgang, vil han forsyne regnskabet med en påtegning, der angiver, at der er foretaget review og ikke revision. Af påtegningen skal det fremgå, at der er tale om en gennemgang med moderat grad af sikkerhed.

Ved at indføre et lovpligtigt review, vil det være muligt at få forsynet selskabernes årsrapporter med den "næstbedste" sikkerhed i forhold til revision. Ved et review får regnskabets interessenter en moderat grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, og interessenterne vil derfor kunne fæstne rimelig lid til regnskabets tal, og at revisor ikke har fundet forhold, der kan afkræfte regnskabets rigtighed. Denne grad af sikkerhed mener vi er tilstrækkelig til at opfylde behovet hos størstedelen af B-selskabernes interessenter.

Ved et review foretager revisor en systematisk gennemgang af selskabets interne forhold for at danne sig en forventning af niveauet for de enkelte regnskabsposter. Dette kendskab til selskabets driftsforhold og forretningsgange, vil revisor ligeledes kunne benytte til rådgivning og assistance. Ved indførelse af krav om review vil revisor kunne opretholde den unikke stilling som selskabernes foretrukne sparringspartner. Revisors kendskab til selskabet ved et review vil være tilstrækkeligt til at rådgive ledelsen om etablering og forbedring af forretningsgange, herunder til forebyggelse af besvigelser. Specielt i de mindre virksomheder vil der sjældent være formelle forretningsgange, og

revisor vil derfor forholdsvis hurtigt kunne danne sig et tilstrækkeligt overblik over selskabet til gennemførelsen af et review.

Som følge af at revisor ikke skal lave egne observationer og kravet om kendskab til selskabets forretningsgange ikke skal have samme dybde som ved revision, vil et review være mindre omkostningskrævende. I Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport angives, at omkostningen til review udgør omkring 70% af den nuværende omkostning til revision¹⁵³.

Ved indførelse af et lovpligtigt review som erstatning af revisionspligten, vil der kunne opretholdes en professionel gennemgang af de mindre selskabers årsrapporter uden, at selskaberne vil blive belastet af de nye revisionsstandarder. Til trods for at revisors gennemgang vil være mindre dybdegående, vil revisor stadig komme i selskabet og vil dermed kunne fortsætte sin funktion som rådgiver for ledelsen. Selskabets interessenter vil ved indførelsen af review kunne rekvirere et regnskab, som er gennemgået af en uafhængig revisor, som erklærer i sin påtegning, at gennemgangen af selskabets regnskabsmateriale ikke har fundet forhold, som indikerer, at regnskabet indeholder væsentlige fejl. Der vil således blive opretholdt et vist kvalitetsniveau i de aflagte regnskaber.

Denne gennemgang vil for hovedparten af de danske B-selskabers interessenter være tilstrækkelig til f.eks. at yde selskabet kredit. Hvis der er tale om behov for en væsentlig udvidelse af selskabets kredit, vil det alternativt kunne aftales, at der er behov for en revision eller anden form for sikring.

6.2 Opstilling af regnskab

Et andet alternativ til den lovpligtige revision er revisors assistance med opstilling af regnskab. Dette alternativ bygger ligesom review på en i forvejen kendt referenceramme, som er kendt af regnskabsbrugerne og giver dermed ikke anledning til usikkerhed om, hvad revisors arbejde består i.

Assistance med regnskabsopstilling bygger på den danske revisionsstandard RS 930 "Assistance med regnskabsopstilling", hvor formålet er beskrevet således:

¹⁵³ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligt for B-virksomheder", marts 2005, side 87.

”Målet med en assistanceopgave er, at revisor anvender regnskabsmæssig ekspertise i modsætning til revisionsekspertise til at indsamle, klassificere og summere regnskabsmæssige oplysninger”¹⁵⁴.

Som det ses af ovenstående skal revisor således opstille en overskuelig årsrapport på baggrund af modtagne oplysninger uden selv at lave analyser, forespørgsler eller på anden vis efterprøve det underliggende materiale. Revisor vil således ikke være i stand til at udtrykke nogen form for sikkerhed om de regnskabsmæssige oplysninger, men revisors involvering i regnskabsopstillingen vil dog være en fordel for regnskabsbrugerne, da regnskabsopstillingen således vil være udført med revisors faglige kompetence og fornødne omhu på trods af, at det samlede resultat selvfølgelig ikke kan blive bedre end det underliggende materiale.

På samme måde som ved revisors øvrige opgaver skal revisor også i denne forbindelse afgive en erklæring om det udførte arbejde. Denne skal mindst indeholde:

- En identifikation af regnskabet og at det er baseret på oplysninger afgivet af ledelsen
- At det er ledelsen, der har ansvaret for regnskabet, som er opstillet af revisor
- At der hverken er foretaget revision eller review, og der derfor ikke udtrykkes nogen grad af sikkerhed om regnskabet
- Hvis det er relevant, et afsnit, der henviser til oplysningerne om væsentlige afvigelser fra den regnskabsmæssige begrebsramme eller andre tilsvarende generelle kvalitetskrav¹⁵⁵.

Da regnskabsopstillingen er ledelsens ansvar, skal revisor også have en bekræftelse fra ledelsen om, at de har givet revisor oplysning om alle væsentlige og relevante forhold, f.eks. i form af ledelsens regnskabserklæring.

På trods af at revisor blot skal opstille regnskabet på baggrund af modtagne oplysninger, skal revisor alligevel opnå en generel viden om virksomheden og dens aktiviteter, herunder regnskabspraksis, arten af forretningsmæssige transaktioner, regnskabssystemer mv. Dette kendskab opnås ofte gennem forespørgsler til virksomheden eller tidligere erfaringer.

¹⁵⁴ Revisionsstandard 930, "Assistance med regnskabsopstilling", pkt. 3.

¹⁵⁵ Erklæringsbekendtgørelsen §15.

Ved assistance med regnskabsopstilling skal revisor således ikke

- Vurdere troværdigheden og fuldstændigheden af de modtagne oplysninger
- Vurdere de interne kontroller
- Efterprøve forhold
- Efterprøve forklaringer¹⁵⁶.

Selv om opgaven udføres uden nogen grad af sikkerhed skal revisor trods alt stadig gennemgå de opstillende oplysninger og overveje, om de ser ud til at være dækkende og uden åbenlys væsentlig fejlinformation. Dvs. hvis revisor i forbindelse med opstillingen støder på forhold, der ikke umiddelbart virker sandsynlige, skal han indhente forklaringer herpå. Såfremt den modtagne forklaring virker sandsynlig, skal revisor ikke foretage sig yderligere.

Revisor skal stadig overholde de etiske regler. Dette betyder også, at hvis revisor bliver klar over, at de modtagne oplysninger er forkerte eller på anden måde utilfredsstillende, skal revisor overveje alligevel at udføre ovennævnte handlinger og bede ledelsen om yderligere oplysninger. På samme måde skal revisor i forbindelse med opdagelse af væsentlige fejl blive enige med ledelsen om nødvendige rettelser eller tilføjelser. Hvis ledelsen ikke vil komme med de yderligere oplysninger eller foretage de nødvendige rettelser, skal revisor i denne situation trække sig fra opgaven, da det ikke er muligt at modificere erklæringen med supplerende oplysninger eller forbehold.

Dette alternativ giver ikke regnskabsbrugerne nogen sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation, fordi grundlaget som nævnt ikke skal efterprøves. Det sikrer dog regnskabsbrugerne en vis grad af kvalitet af opstillingen, herunder kontinuitet og at regnskabet overholder gældende lovgivning, idet opstillingen foretages med revisors faglige kompetence og fornødne omhu.

Fordelen for selskabet er, at denne assistance er relativ billig i forhold til både revision og review. Herudover giver den stadig en kontakt mellem revisor og selskab, således at det er muligt at trække på revisors kompetence, hvis der opstår behov herfor.

¹⁵⁶ Revisionsstandard 930, "Assistance med regnskabsopstilling", pkt. 13.

Denne assistance er dog ikke meget benyttet i dag. De fleste virksomheder, som selv varetager deres bogføring, har ofte økonomisystemer, som kan opstille regnskaber på baggrund af en balance. Herudover vil de fleste gerne have en grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation, hvorfor vi ikke ser denne form for assistance som et reelt alternativ til revision, da nytteværdien heraf er meget begrænset både i relation til regnskabsbruger, offentligheden samt forebyggelse og opdagelse af økonomisk kriminalitet.

6.3 Ingen krav om revision

Det ultimative alternativ til revisionspligten er, at der ikke skal være noget krav om revision, review eller assistance med regnskabsopstilling og dermed ingen uafhængig 3. mand til gennemgang af den udarbejdede årsrapport. Ledelsen ville således selv skulle udarbejde årsrapporten og stå til ansvar herfor i form af deres ledelsespåtegning.

Dette alternativ vil således på samme måde som ”Assistance med regnskabsopstilling” ikke give nogen grad af sikkerhed for, at regnskabsmaterialet er uden væsentlig fejlinformation. Selskabet har ikke nødvendigvis den fornødne kompetence til regnskabsopstillingen, hvorfor regnskabsbruger ikke har sikkerhed for, at årsrapporten er opstillet med en vis grad af kvalitet, herunder kontinuitet eller hvorvidt årsrapporten overholder gældende lovgivning.

Regnskabsbruger skal i denne situation selv vurdere, om årsrapporten virker fornuftig uden mulighed for at efterprøve regnskabsmaterialet, med mindre han besidder en så stor forhandlingsstyrke over for selskabet, at han kan anmode om yderligere materiale.

Dette alternativ vil ikke have nogen værdig for regnskabsbruger og i mange tilfælde heller ikke for selskabet, da de mindre selskaber ofte ikke besidder den fornødne kompetence til udarbejdelse af en årsrapport, som opfylder lovgivningens krav. Selskabet risikerer derfor at komme til at tage fejlagtige beslutninger fordi beslutningsgrundlaget i form af årsrapporten er forkert eller mangelfuldt.

6.4 Aftalte arbejdshandlinger vedrørende regnskabsmæssige oplysninger

Selvom om der fra lovgivers side bliver valgt et alternativ til revision, vil der mellem selskabet, en interessent og revisor altid kunne laves en aftale om hvilke revisionslignende arbejdshandlinger, der

skal foretages for at afdække interessentens behov (RS 920 "Aftalte arbejdshandlinger vedrørende regnskabsmæssige oplysninger").

Revisor afgiver herved alene en erklæring om de faktiske resultater vedrørende de aftalte arbejdshandlinger og udtrykker derfor ingen grad af sikkerhed. I stedet vurderer interessenten selv de arbejdshandlinger og forhold, som revisor erklærer sig om og drager sin egen konklusioner på baggrund af revisors arbejde. Erklæringen vil således være begrænset til de parter, som er blevet enige om, hvilke arbejdshandlinger der skal foretages, idet andre, som ikke kender begrundelserne for arbejdshandlingerne, kunne misfortolke resultaterne.

Det vil i princippet være muligt at aftale alt, det vil dog ikke være muligt at indføre et lovreguleret alternativ med aftalte arbejdshandlinger, da handlingerne aftales individuelt med selskabet, revisor og interessent, samt afspejle interessentens særlige behov. Samfundsmæssigt har erklæringen ingen værdi, idet den alene anvendes til interessenten og herudover ikke udtrykker nogen grad af sikkerhed og konklusion.

Et eksempel herpå kunne være, at der lovgivningsmæssigt er indført krav om review, men der er aftalt med bank og revisor, at der foretages en revisionslignende gennemgang af selskabets varebeholdninger og tilgodehavender fra salg. Den offentliggjorte årsrapport vil alene få en review-erklæring, mens der afgives en særskilt erklæring om aftalte arbejdshandlinger alene stilet til banken omkring resultatet af de aftalte handlinger.

Ulempen herved er, at revisors ekstraarbejde i den forbindelse alene kommer den ene interessent til gode, idet den ikke vil blive offentliggjort for selskabets øvrige interessenter.

6.5 Delkonklusion

I dag har vi i form af den lovpligtige revision, en høj grad af sikkerhed for, at de aflagte årsrapporter giver et retvisende billede af selskabets økonomiske forhold. Den nuværende ordning med lovpligtig revision fungerer efter hensigten, men samtidig vil det være i alles interesse, hvis det er muligt at opnå samme nytteværdi af selskabers årsrapporter til en lavere pris.

Et af de alternativer som kan komme på tale som alternativ til revision vil være en lovpligtig revisorgennemgang et såkaldt review. Fordelen ved et review er, at det er et kendt og reguleret alternativ. Ved et review foretager revisor en gennemgang af selskabets årsrapport med udgangspunkt i risiko og væsentlighed på samme måde som ved revision. Gennemgangen vil primært basere sig på forespørgsler, hvorfor revisor ikke vil kunne erklære sig om årsrapporten med samme sikkerhed, som hvis der var foretaget revision.

De små selskaber vil ofte være ukomplicerede, og regnskabsbruger vil derfor ved et review ofte have tilstrækkelig sikkerhed til at kunne benytte årsrapporten som beslutningsgrundlag.

Et andet alternativ til den lovpligtige revision vil være revisors assistance ved regnskabsopstilling. Denne assistance er på samme måde som revision og review allerede reguleret i revisionsstandarderne og er derfor et kendt alternativ. I modsætning til revision og review tilfører dette alternativ ikke årsrapporten nogen grad af sikkerhed, idet revisor ikke erklærer sig om rigtigheden af de præsenterede tal. Den eneste grad af sikkerhed årsrapporten vil blive tilført er, at den er opstillet i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Som følge af, at revisor ikke skal efterprøve det underliggende talmateriale vil dette alternativ være det billigste for selskaberne kun overgået af en total afskaffelse af revision.

Såfremt man vælger en total afskaffelse af den lovpligtige revision, vil det være op til ledelsen at vurdere, om de mener, at selskabet er i besiddelse af den fornødne kompetence til selv at udarbejde en årsrapport der overholder lovgivningens krav. Såfremt ledelsen vurderer, at man selv kan udarbejde en årsrapport, der overholder gældende lovgivning, vil årsrapporten ikke bliver gennemgået af en uafhængig tredjemand, hvorfor nytteværdien for regnskabsbruger afhænger af tilliden til selskabet og dets ledelse.

Udover de i forvejen kendte alternativer vil der kunne udarbejdes en kombination af de forskellige alternativer. Disse vil dog nemt komme til at fremstå som en "discount" revision, og det vil kræve, at regnskabsbruger skal sætte sig ind i, hvad dette alternativ omfatter, og med hvilken sikkerhed revisor eventuelt udtaler sig om årsrapporten. Som følge af at der i forvejen findes alternativer, som regulerer de lettere former for revisorgennemgang vil oprettelse af endnu et alternativ blot medvirke til forvirring. En forvirring som ingen har interesse i.

Det vil altid være muligt at aftale øvrige handlinger mellem selskabet, revisor og enkelte interessenter. Disse vil dog alene have værdi for de involverede parter og har derfor ikke nogen værdi for samfundet som helhed, men kan dog med fordel anvendes, så selskabet slipper for eksempelvis bankens alternative krav om revision.

Vi mener, at det ved en lempelse af revisionspligten er det vigtigt, at tilliden til de danske B-selskaber opretholdes, hvorfor de alternativer, som ikke tilfører årsrapporterne nogen form for sikkerhed, ikke kan anbefales. Udover at årsrapporterne skal tilføres en grad af sikkerhed, bør der vælges et i forvejen kendt alternativ. Ved en lempelse af revisionspligten vil det derfor kunne anbefales, at der indføres krav om et lovpligtigt review, idet dette alternativ vil betyde, at selskaberne opretholder en revisorgennemgang med sikkerhed. Hovedparten af selskabernes interessenter vil kunne acceptere denne mindre omfattende gennemgang, og i de tilfælde hvor en moderat grad af sikkerhed ikke er nok, vil det stadig være muligt at supplere med aftalte arbejdshandlinger eller foretage en decideret revision. Det vil således være op til markedsreguleringen at bestemme, om det enkelte selskab kan nøjes med review eller yderligere handlinger er påkrævet.

7 Erfaring fra udlandet

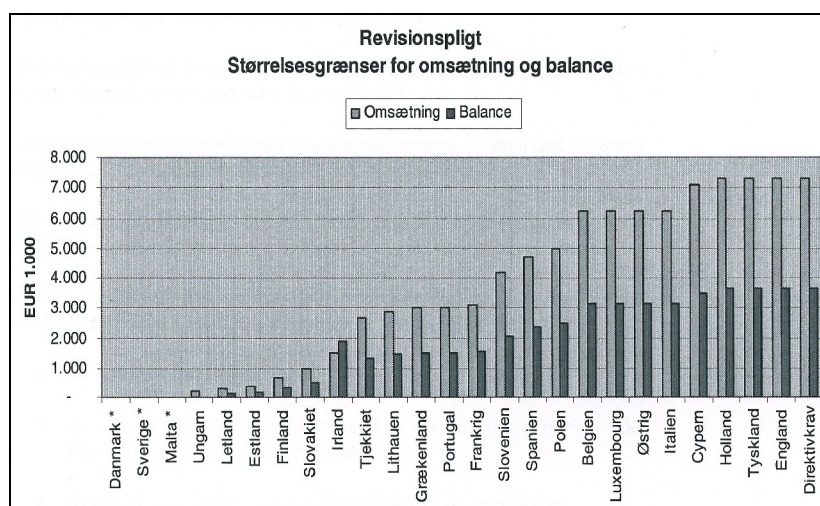
Vi vil opstille alternativer til den nuværende lovpligtige revision, herunder anvende erfaringerne fra England i forbindelse med deres trinvis ophævelse af revisionspligt til en vurdering af mulighederne for en lempelse af revisionspligten.

For at vurdere en ophævelse af revisionspligten i Danmark vil man med fordel kunne se på nogle af de erfaringer, som er gjort i de øvrige EU-lande i forbindelse med deres ophævelse af revisionspligten for de mindre selskaber.

Ophævelsen af revisionspligten er sket på baggrund af EU's 4. direktiv, som giver mulighed for en ophævelse af revisionspligten for selskaber der i 2 på hinanden følgende år ikke overstiger 2 af følgende grænser:

- Balancesum på 29 mio. kr.
- Nettoomsætning på 58 mio. kr.
- Gennemsnitlig antal heltidsbeskæftigede på 50.

3 lande (England, Tyskland og Holland) har udnyttet størrelseskravet fuldt ud, mens de øvrige lande har benyttet muligheden med mindre størrelsesgrænser.

Figur 11. De europæiske landes anvendelse af lempelsesmuligheden for de mindre selskaber¹⁵⁷

¹⁵⁷ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligt for B-virksomheder", marts 2005, side 20.

Som det ses af figuren er Danmark, Sverige og Malta således de eneste lande i EU, som ikke har udnyttet muligheden for at undtage B-selskaber for revision, som EU's 4. direktiv giver mulighed for.

Nogle af landene har dog suppleret med andre betingelser, der skal være opfyldt for at kunne fritages for revisionspligt. I Irland og Ungarn kan selskaberne ikke fritages for revision, hvis de indgår i en koncern. Tilsvarende regler gør sig gældende i England, hvis koncernens samlede omsætning og balancesum overskrider størrelsesgrænserne.

Herudover har England, Irland og Spanien indført minoritetsbeskyttelse af mindretalsaktionærer, således at disse kan kræve revision, hvis de råder over en vis andel af aktiekapitalen.

I Finland, Letland og Grækenland er selskaberne ikke helt undtaget for revision, selvom de ligger under størrelsesgrænserne. De kan, i stedet for den lovpligtige revision af en beskikket revisor, vælge at lade deres årsrapporter revidere af en lægmandsrevisor, der skal være en kvalificeret regnskabsperson.

Anvendelsen af 4. direktiv varierer således i de forskellige lande, men fælles er dog, at en stor del af de mindre selskaber er fritaget for revision i EU.

I Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport om ophævelse af revisionspligten henvises i stort omfang til England, hvor revisionspligten er ophævet gradvist og nu svarer til grænserne i EU's 4. direktiv. Rapporten har dog ikke anført, hvilke erfaringer England har gjort i den henseende, men alene fokuseret på, at revisionspligten er ophævet. Vi mener dog, at erfaringerne er vigtige for at vurdere konsekvenserne ved en ophævelse af revisionspligten i Danmark, hvorfor vi i det følgende vil gennemgå engelske erfaringer og forhold for at vurdere, om disse kan overføres til Danmark.

7.1 England

England har ikke den samme lange tradition for revisionspligt som i Danmark, idet revisionspligten omfattende alle selskaber først blev indført i 1967.

I 1994 blev revisionspligten ændret således, at selskaber med en omsætning under £90.000 blev fritaget, og selskaber med en omsætning mellem £90.000 og £350.000 kunne vælge "Accountant's report", som i store træk svarer til et review. Denne blev dog ophævet i 1997 i forbindelse med, at størrelsesgrænsen blev hævet til £350.000, idet der ikke var meget tillid til denne rapport.

Herefter er grænserne blev hævet i henholdsvis 2000 og 2004, således at grænserne i dag svarer til maksimum jf. EU's 4. direktiv.

Undtagelsen gælder dog ikke for alle selskaber, idet børsnoterede selskaber og selskaber, der driver finansiell virksomhed, altid skal revideres. Herudover kan minoritetsaktionærer, der råder over mere end 10% af aktiekapitalen, kræve revision.

Årsrapporten skal indeholde en erklæring fra ledelsen med en begrundelse, der angiver hvorfor revisionen er fravalgt samt en udtalelse om, at selskabet opfylder betingelserne for at være fritaget for revision¹⁵⁸.

Baggrunden for ophævelse af revisionspligten i England, var at man vil forbedre forholdene for de mindre selskaber ved at mindske deres omkostninger og dermed gøre dem mere konkurrencedygtige. Filosofien er, at hvis nytten af en regel ikke overstiger omkostningerne ved reglen, skal reglen ophæves¹⁵⁹. I Danmark er diskussionen om ophævelse af revisionspligten, ligeledes opstået på baggrund af et ønske om at forbedre konkurrenceevnen for de danske selskaber.

I tiden op til den sidste hævnning af grænserne til maksimum for fritagelse af revisionspligt jf. EU's 4.direktiv, var området endnu engang til debat. Der blev i den forbindelse udarbejdet en undersøgelse, som skulle belyse ledelsens syn på revisionspligt. Begrundelsen herfor er, at det er ledelsens afgørelse, hvorvidt selskabet skal revideres, når der ikke er revisionspligt. Ledelsens afgørelse vil dog være påvirket af dels vurderingen af egen nytte, men også krav fra årsrapportens interessenter.

¹⁵⁸ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligt for B-virksomheder", marts 2005, side 89.

¹⁵⁹ Svenskt Näringsliv, "Revisionsplikten i små aktiebolag", marts 2005, side 25

Undersøgelsen skulle anvendes til at belyse i hvilket omfang muligheden for undtagelse for revision bliver udnyttet, herunder hvilke faktorer der påvirker ledelsen til frivilligt at vælge revision og om der opnås reelle omkostningsbesparelser ved at fravælge revisionen.

Disse spørgsmål er også interessante for den danske diskussion. Forskellen er dog, at man i England er erfaringerne rigere, idet man har haft den trinvis ophævelse af revisionspligten. For at vurdere hvorvidt undersøgelserne kan overføres til danske forhold, vil de engelske forhold blive beskrevet i det efterfølgende og sammenlignet med de danske.

Den engelske selskabsstruktur minder på mange måder om den danske, idet 90% af de engelske selskaber har under 5 ejere. I lighed med Danmark, er England kendetegnet ved at ejer og ledelse ofte er sammenfaldende, og 74% af ejerne har løbende adgang til intern information. I og med 74% af ejerne har adgang til intern information, vil ejerne, på samme måde som i Danmark, ikke have behov for en revideret årsrapport for at kunne udøve kontrol med ledelsens forvaltning af selskabets ressourcer pga. personsammenfaldet, ligesom ejerne løbende bliver ajourført med interne informationer og dermed selv kan lave sin vurdering. I England er det som i Danmark således ikke agent / principal forholdet, der skaber efterspørgslen efter revision.

Behovet for revision skal derfor findes i andre forhold, herunder regnskabsbrugernes krav om relevant og pålidelig økonomisk information. For at regnskabsbrugere kan kræve revision af selskabet, skal de være i besiddelse af en stærk forhandlingssituation over for selskabet, en situation som bankerne ofte besidder. En stor del af selskaberne i både Danmark (48%) og England (30%) har banklån og møder derfor ofte denne stærke forhandlingsstyrke.

	Danmark	England
Bank lån	48%	30%
Lån fra familie eller venner	4%	17%
Lån fra ejer, direktør eller bestyrelse	36%	1%
Andre eksterne finansieringskilder	13%	28%
Ingen ekstern finansiering	25%	66%
Andel med kaution af ekstern finansiering (bortset fra lån fra ejere, familie og venner)		55%
Andel med kaution af banklån	67%	
Andel med kaution af samtlige selskaber	41%	

Tabel 12. Finansiering og kaution i Danmark og England¹⁶⁰

I England er det muligt at stifte et selskab med alene £1 i kapital, hvorfor det umiddelbart virker overraskende, at 66% af de engelske selskaber ikke har behov for ekstern finansiering mod kun 25% af de danske selskaber. Dette forhold vil alt andet lige være udtryk for, at bankernes forhandlingsstyrke over for selskaberne er større i Danmark end i England, hvilket også ses af, at der i Danmark er kautioneret for 67% af banklånene¹⁶¹. Dette er i overensstemmelse med, at de danske banker ofte kører efter konceptet ”hvis ikke ejeren tror på selskabet, hvorfor skulle banken så”.

Dette er måske grunden til, at der i Danmark er en langt større grad af selskaber, som er finansieret ved lån fra ejer, dennes familie eller venner.

Ledelsens overvejelser om, man vil lade selskabet revidere, afhænger ligeledes af i hvilket omfang, man i forvejen anvender revisors øvrige ydelser.

Den engelske undersøgelse viste, at 58% af selskaberne havde udnyttet muligheden for at undlade revisionen. Den vigtigste begrundelse for fravalget af revision var, at det var omkostningsbesparende. Besparelsen havde flere dog svært ved at gøre op, da grænsen mellem revision og regnskabsmæssig assistance ofte er flydende og tit overlapper hinanden.

¹⁶⁰ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligt for B-virksomheder", marts 2005, side 16 og Jill Collins, "Directors' views on exemption from the statutory audit", oktober 2003, side 23.

Til trods for at revisionen er frivillig i England, er der altså 42% af selskaberne, som har valgt at opretholde revisionen. For at kunne vurdere grundene hertil, er de engelske selskaber blevet bedt om at angive hvilke fordele, de anser ved revisionen.

Af undersøgelsen fremgår, at man anser revision for at bidrage til en god kontrol af selskabets økonomisystem og dermed også af årsrapporten. Desuden angiver selskaberne, at en revision forbedrer kvaliteten og troværdigheden af selskabets årsrapport og dermed er medvirkende til, at selskabet fremstår mere troværdig overfor sine interessenter. Endelig angav 50% af selskaberne, at revision er medvirkende til at hindre bedragerier.

I undersøgelsen er omfanget af selskabernes anvendelse af revisors ydelser belyst. Det fremgår heraf, at 85% af selskaberne anvender revisor til udarbejdelse af årsrapport, 65% til skattemæssig assistance, mens 48% anvender revisor til revisionsydelser. Desuden anvendes revisor til en række andre ydelser som f.eks. moms, told og generel rådgivning.

I England har man som i Danmark ofte et længerevarende samarbejde mellem revisor og de enkelte selskaber¹⁶². De engelske selskaber har i gennemsnit anvendt den samme revisor i 10 år.

Hovedårsagen til, at selskaberne bibeholder revisionen, er ofte ledelsens ønske om revision, samt at det er i overensstemmelse med selskabets politik, ligesom aktieejere og banker ofte kræver revision.

Selskaberne anser det ikke som en fordel at udlade revisionen, ligesom de ikke forventer at kunne spare omkostninger ved at udlade revisionen.

Som begrundelse for at bibeholde revisionen angives ligeledes, at revisionen medfører lavere kapitalomkostninger som følge af, at banken bedre vil kunne vurdere selskabet, herunder at den øgede sikkerhed, som en revideret årsrapport medfører, vil have positiv indvirkning på fastlæggelse af renteniveau og lånebetingelser.

¹⁶¹ Tilsvarende opgørelse har ikke været mulig at finde for England, idet der dog er personlig kaution i 55% af de tilfælde hvor der er ekstern finansiering. En del heraf består dog f.eks. af leasing hvor der er sikkerhed i aktivet. Ses der isoleret på kaution for banklån, ligger det engelske niveau formentlig i nærheden af det danske.

¹⁶² I Danmark har 59% af de danske selskaber anvendt samme revisor i mere end 4 år. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, ”Rapport om revisionspligt for B-virksomheder”, marts 2005, side 18.

Ud fra de i undersøgelsen fremkomne svar, har det været muligt at opstille en række karakteristika for de selskaber, som til trods for den ophævede revisionspligt for mindre selskaber, har valgt frivilligt at lade sig revidere:

- 1) De største selskaber, målt på omsætning.
- 2) Ledelsen vurderer, at revision forbedrer kvaliteten af den finansielle information.
- 3) Ledelsen vurderer, at revision har en positiv indflydelse på selskabets kreditværdighed.
- 4) Ledelsen vurderer, at revisionen giver en kontrol af afstemninger og forretningsgange.
- 5) Selskaberne er ikke familieejede og har således eksterne aktionærer.
- 6) Ikke alle aktionærer modtager løbende intern finansiell information.
- 7) Selskaberne udleverer deres årsrapport til banken / kreditgiver¹⁶³.

En af konklusionerne heraf er således, at jo større selskabet er, jo større er sandsynligheden for, at det vil lade sig revidere. De største selskaber er ofte dem, som i forvejen har en professionel holdning til forretningsgange og interne kontroller. Disse selskaber vil derfor kunne få testet om forretningsgangene bliver overholdt, ligesom revisor vil kunne bidrage med forslag til forbedringer.

I mange selskaber vil man opleve, at en vækst resulterer i et behov for en mere professionel ledelse. Det ses således ofte, at stifterens familie udtræder af selskabets bestyrelse og professionelle bestyrelsesmedlemmer træder til. Vækst i et selskabs omsætning vil ofte betyde, at der er behov for tilførsel af kapital til finansiering af tilgodehavender og varelager. Denne kapital vil eksempelvis fremskaffes ved tilførsel af nye aktionærer. Disse aktionærer vil ofte ikke være en del af den daglige ledelse, hvorfor der med deres indtræden opstår et behov for en uvildig gennemgang af selskabets årsrapport.

I undersøgelsen blev selskaberne bedt om at tilkendegive, om der skulle ske en fuld lempelse af revisionspligten, således man udnyttede grænserne i EU's 4. direktiv fuldt ud, eller om man skulle opretholde den lavere grænse med en omsætning på £ 1.000.000. Hertil svarede 57% af selskaberne, at der skulle ske en fuld lempelse. Dette skal dog ses i lyset af, at 79% af de selskaber, som i forbindelse med forhøjelsen vil blive fritaget for revisionspligt, ville bibeholde revisionen.

¹⁶³ Jill Collins, "Directors' views on exemption from the statutory audit", oktober 2003, side 43.

I forbindelse med den sidste forhøjelse af grænserne blev de negative effekter ved en lempelse af revisionspligten diskuteret, bl.a. fejl i bogføringen, opdagelse af bedragerier, hvidvaskning af penge, skatteunddragelse mv., men regeringens endelige holdning var, at interessenterne nytte af revisionspligten ikke var stor nok til at opveje de omkostningsbesparelser, der ville være i forbindelse med en forhøjelse af grænserne. Skattemyndighedernes bekymring herfor blev afvist af regeringen med argumentet om, at skattemyndighederne ikke havde været i stand til at påvise, at en hævelse af grænserne ville formindske skatteindtægterne.

Til trods for at der i England er sket en trinvis ophævelse af revisionspligten har det ikke været muligt at finde empiriske analyser til belysning af konsekvenserne af ophævelsen, både med hensyn til betydning for bankernes kreditgivning, skattekontrollen og omfanget af økonomisk kriminalitet¹⁶⁴.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport til vurdering af fordele og ulemper ved en ophævelse af revisionspligten bygger meget på argumentet om, at ophævelse af revisionspligten ikke har givet anledning til problemer i England, hvorfor man heller ikke kan se problemer hermed i Danmark. Dette til trods for, at man reelt ikke ved, om det har givet eksempelvis øget økonomisk kriminalitet.

7.2 Delkonklusion

Det fremgår af Erhvervs- og Selskabsstyrelsens rapport, at Danmark som et af 3 lande ikke har udnyttet muligheden for lempelse af revisionspligten i EU's 4. direktiv. Dette kan kaldes en "sandhed med modifikationer", idet de fleste lande har foretaget lempelse, dog med supplerende betingelser, der skal være opfyldt.

England minder om Danmark med hensyn til selskabernes størrelse, personsammenfald mellem ejer og ledelse. I England har der været en trinvis afskaffelse af revisionspligten, og man udnytter i dag grænserne fuldt ud i forhold til EU's 4. direktiv.

Baseret på de engelske erfaringer kan vi konkludere, at ophævelsen af revisionspligten svarende til størrelsesgrænserne i EU's 4. direktiv har betydet, at:

- en stor del af selskaberne har bibeholdt revisionen, idet de tillægger revisionen stor værdi

¹⁶⁴ Svenskt Näringsliv, "Revisionspligten i små aktiebolag", marts 2005, side 28.

- selskaberne har opnået en begrænset økonomisk besparelse ved at fravælge revision
- der ikke har været nogen grund til en trinvis lempelse af revisionspligten

Det vil dog være farligt direkte at overføre disse erfaringer som argumenter i den danske debat om en ophævelse af revisionspligten, idet der ikke har været udarbejdet empiriske undersøgelser til belysning af de samfundsmæssige konsekvenser ved ophævelsen af revisionspligten. Vi mener således ikke, at man på baggrund af forholdene i England kan anbefale en total ophævelse af revisionspligt for alle danske B-selskaber.

8 Erhvervs- og Selskabsstyrelsens høringsforslag til diverse love¹⁶⁵

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har den 29. juli 2005 fremsat et høringsforslag om ophævelse af revisionspligt for mindre selskaber, herunder foreslået en række regnskabsmæssige lettelser. Vi vil på baggrund af afhandlingens første 7 kapitler give en vurdering af dele af høringsforslaget.

Som et led i regerings mål om at opnå en reduktion i de administrative byrder med 25% i 2010, har Erhvervs- og selskabsstyrelsen den 29. juli 2005 sendt et lovforslag i høring. Forslaget er en del af regeringens målsætning om at sikre erhvervslivet en enkelt, klar og effektiv erhvervslovgivning for at sikre erhvervslivet gode rammevilkår.

Forslaget indeholder dels en ophævelse af revisionspligten for den mindste gruppe selskaber og dels en række specifikke ændringer og lettelser til indregning og måling af regnskabsposter. Som følge af, at der hidtil har været krav i den danske selskabslovgivning om, at alle selskaber skal revideres, vil en ophævelse af revisionspligten for blot en gruppe af selskaber medføre betydelige konsekvensrettelser i de eksisterende love. Endvidere har man i forslaget ændret på områder i de eksisterende love, hvor den danske lovgivning er mere vidtrækkende, end EU-lovgivningen kræver.

Lovforslaget bærer præg af at være udarbejdet med baggrund i den af Erhvervs- og Selskabsstyrelsens offentliggjorte rapport om revisionspligt, som er gennemgået i afsnit 2.2.

Udgangspunktet for denne rapport var som sagt at analysere konsekvenserne ved en lempelse eller ophævelse af revisionspligt for B-selskaber. Af rapporten fremgik at årsregnskabsloven samlet bidrog med 67% af de samlede lovmæssige byrder svarende til en omkostning på ca. 6 mia. kr.

At årsregnskabsloven var så byrdefuld for de danske selskaber var en overraskelse for Erhvervs- og selskabsstyrelsen. Det er således med baggrund i denne kendsgerning, at man har valgt at komme med forslag til en ophævelse af revisionspligten samt ændringer til årsregnskabsloven på områder, hvor den danske lovgivning er mere omfattende, end EU lovgivningen kræver.

¹⁶⁵ Årsregnskabsloven, bogføringsloven, revisorloven, aktie- og anpartsselskabsloven, lov om erhvervsdrivende fonde, SE-loven og CVR-loven.

I forbindelse med høringssvar har forslaget været udsat for hård kritik fra alle sider. Kritikken har gået på såvel indhold som processen omkring udarbejdelsen, offentliggørelsen af høringsforslaget samt høringsfristen.

8.1 Høringsforslaget

I høringsforslaget har man i begrænset omfang valgt at benytte sig af muligheden i EU's 4. direktiv for at fritage selskaber i regnskabsklasse B for revisionspligt. Man har i første omgang valgt at ophæve revisionspligten for selskaber, som falder ind under følgende grænser:

- Omsætning 6 mio. kr. (58 mio.kr)
- Balance sum 3 mio. kr. (29 mio. kr.)
- Antal ansatte 25 (50)¹⁶⁶

Som det ses, vil det således kun være de mindste B-selskaber, som vil kunne undgå revision, idet de i høringsforslaget fastsatte grænser ligger væsentligt under grænserne i EU's 4. direktiv.

Der er dog i høringsforslaget lagt op til, at der senest i folketingsåret 2009/10 skal ske en evaluering af de erfaringer, som man opnår ved denne begrænsede ophævelse af revisionspligten. Erfaringen skal benyttes til en vurdering af, om revisionspligten skal ophæves for de resterende selskaber i regnskabsklasse B¹⁶⁷.

Som det fremgår af afsnit 4.1 er de danske selskaber små og til trods for, at ovenstående grænser er lave, vil grænserne betyde, at revisionspligten bliver ophævet for ca. 87%¹⁶⁸ svarende til 113.000 selskaber ud af de samlede ca. 130.000 B-selskaber. Regeringen vil med en ophævelse af revisionspligten for denne gruppe selskaber, kunne reducere de offentlige pålagte byrder med ca. 1 mia. kr¹⁶⁹.

¹⁶⁶ EU's grænser for revisionspligt er anført i parentes.

¹⁶⁷ Erhvervs- og selskabsstyrelsen, "Oversigt over lovforslag om ændring af årsregnskabsloven, bogføringsloven og revisorloven". § 135 og §135 a, side 9.

¹⁶⁸ "Udkast til forslag til lov om ændring af lov om erhvervsdrivene virksomheders aflæggelse af årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), bogføringlov samt lov om statsautoriserede og registrerede revisorer", side 21.

¹⁶⁹ Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, "Rapport om revisionspligt for B-virksomheder", marts 2005, side 25: En reduktion på 84% vil indebære et fald i de offentlig pålagte administrative byrder på 958 mio. kr.

Hvis revision fravælges vil det være ledelsens ansvar at holde sig orienteret om selskabets økonomiske forhold, idet det er ledelsens ansvar, at der bliver foretaget revision, såfremt selskabet overskrider grænserne for revision. Ved manglende iagttagelse af revisionskravet vil ledelsen blive straffet med bøder. Det vil ligeledes være ledelsens ansvar, at årsrapporten bliver udarbejdet, underskrevet og indsendt til Erhvervs- og selskabsstyrelsen. Såfremt ledelsen ikke formår opgaven og dermed ikke får indsendt en behørig årsrapport, vil der med hjemmel i skattekontrolloven blive mulighed for, at de skatteansættende myndigheder vil kunne beskikke en revisor til på selskabets vegne at udarbejde en årsrapport. Omkostningerne hertil vil i første omgang blive betalt af skattevæsenet, men vil blive videresendt til selskabet og vil ved manglende betaling kunne inddrives ved udlæg i henhold til opkrævningsloven¹⁷⁰.

Ud over at høringsforslaget omfatter en ophævelse af revisionspligten for de mindste B-selskaber, indeholder høringsforslaget også forslag til ændring af bl.a. bogførings- og årsregnskabsloven således disse bliver reduceret til samme krav, som de øvrige EU lande stiller til deres selskaber.

Mange af ændringerne bærer dog præg af at være udarbejdet med det formål at reducere de administrative byrder, idet hovedparten af de krav, som foreslås afskaffet, er krav som er indført i den danske lovgivning i forbindelse med revision af årsregnskabsloven i 2001. I forbindelse med ændringen af årsregnskabsloven valgte man at tilføje disse krav, idet man havde konstateret, at den danske regnskabsaflæggelse var for dårlig¹⁷¹. Endvidere får Erhvervs- og selskabsstyrelsen kritik for at have sendt et lovforslag i høring uden først at have rådført sig med ”Regnskabsrådet”¹⁷².

I forslaget er der lagt op til, at der skal ske lettelser for alle regnskabsklasser, dog således at de væsentligste lettelser kommet til at vedrøre B-selskaberne.

I lighed med at der ved en afskaffelse af revisionspligten stadig vil være mulighed for frivilligt at vælge revision eller en alternativ gennemgang, vil der på regnskabsområdet ligeledes være mulighed for stadig at anvende de foreslåede lettelser. Såfremt selskaberne vælger at opretholde regnskabsoplysningerne vil de på samme måde som ved frivillig revision gå fra at være en offentlig pålagt administrativ byrde til at være en frivillig påtaget omkostning.

¹⁷⁰ "Udkast til forslag til lov om ændring af lov om erhvervsdrivene virksomheders aflæggelse af årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), bogføringlov samt lov om statsautoriserede og registrerede revisorer", side 20.

¹⁷¹ Børsen, ”90.000 virksomheder får lettet regnskabskrav”, 4. august 2005

¹⁷² Regnskabsrådet er Erhvervs- og selskabsstyrelsens eget rådgivningsorgan, som sædvanligvis inddrages, når der skal laves lovarbejde.

Hovedparten af de ændringer som forslaget åbner mulighed for vil forringe årsrapportens informationsværdi, hvorfor man må forvente, at mange selskaber til trods herfor, vil vælge at fortsætte med at måle og præsentere regnskabsoplysningerne som hidtil.

Ud over ophævelse af revisionspligten for de mindste selskaber, indeholder høringsforslaget en række specifikke muligheder, som alle i et eller andet omfang vil kunne lette de administrative byrder. De væsentligste områder som foreslås ændret er:

- Undladelse af indregning af leasing

Forslaget åbner mulighed for, at B-selskaber kan vælge ikke at indregne leasingaktiver/leasinggæld. I forbindelse med ændringen af årsregnskabsloven blev der indført krav om, at aktiver, som er finansieret ved leasing i stedet for køb (finansiel leasing), skal klassificeres på samme måde, som hvis de havde været købt. Ændringen heraf vil betyde, at det ikke længere vil være muligt at sammenligne selskaber, idet man ved leasing vil få et regnskab, som afviger væsentligt fra et tilsvarende regnskab, hvor aktiverne i stedet havde været købt.

Mange B-selskaber benytter i dag revisor til at assistere med bogføring af en ny leasingkontrakt, ligesom det ofte er revisor, som beregner de løbende afskrivninger og amortisering af gælden. En ophævelse af dette lovkrav vil derfor betyde, at selskaberne kan spare omkostningen til revisor for disse opgørelser, ligesom der kan spares tid ved den løbende bogføring, idet regningen fremover ikke længere skal fordeles på rente og afdrag, men blot føres samlet som én udgift. Hvis et selskab benytter sig af muligheden for ikke at indregne finansiel leasing, skal der laves noteoplysning om indgåede leasingforpligtigelser herunder løbetid og årlig udgift. Med disse oplysninger kan regnskabsbrugere vurdere omfanget af leasing i selskabet, hvorfor dette forslag formentlig vil kunne accepteres af alle regnskabsbrugere.

- Anvendelse af faktureringskriteriet ved opgørelse af igangværende arbejder

For selskaber i regnskabsklasse B, vil det blive muligt at anvende faktureringskriteriet frem for produktionskriteriet ved opgørelse af igangværende arbejder.

Produktionskriteriet betyder, at indtægter og omkostninger indregnes i resultatopgørelsen i takt med at arbejdet udføres. Hermed optages igangværende arbejder i balancen til salgsværdi, opgjort som en forholdsmæssig andel af den samlede kalkulerede salgspris, der er indtjent pr. balancedagen.

Denne opgørelse vil, afhængig af omfanget af igangværende arbejder, dog forholdsvis nemt kunne udarbejdes, idet de fleste eksempelvis byggefirmaer løbende overvåger de forskellige byggerier og derfor er klar over, dels hvor langt byggeriet er, og dels om projektet holder budgettet. Med de nye regnskabskrav bliver der mulighed for at opgøre projektet ud faktureringsprincippet, hvilket indebærer, at de løbende omkostninger og indtægter bogføres i takt med, at de realiseres. På den måde indregnes der ikke løbende, men først ved projektets afslutning en avance. Denne ændring vil dog som sagt medføre et begrænset mindre tidsforbrug, idet opgørelserne til brug for produktionskriteriet vil foreligge i de fleste byggefirmaer, idet dette er nødvendigt for den løbende byggestyring.

For regnskabsbrugere vil denne ændring dog være af væsentlig betydning, idet man ved faktureringskriteriet vil få meget svingende resultater afhængig af om et projekt er afsluttet eller ikke. Ved projekter som løber over flere år, vil man kunne se selskaber, som flere år i træk ikke har omsætning men store omkostninger, men har en stor omsætning det år, hvor projektet bliver afsluttet.

- Ingen anlægsnote

I høringsforslaget er der lagt op til, at B-selskaber fremover ikke skal udarbejde anlægsnote. Uden en anlægsnote vil det ikke være muligt for regnskabsbruger at vurdere, om et selskab med en lav driftsmiddelsaldo er i besiddelse af få aktiver, eller om der er tale om et selskab med en stor mængde ældre driftsmidler, som er afskrevet til en lav værdi. Selskabet vil under alle omstændigheder skulle have et anlægskartotek til brug for beregning af afskrivninger, idet kravet om systematisk afskrivning bibeholdes. Udarbejdelse af en anlægsnote vil derfor ikke medføre et nævneværdigt merforbrug for hverken selskabet eller revisor. En ophævelse af kravet om anlægsnote vil således ikke lette selskabets byrder, men kun forringe informationsværdien af regnskabet.

- Ingen ledelsesberetning

Høringsforslaget åbner mulighed for, at selskaber i regnskabsklasse B fremover ikke skal udarbejde ledelsesberetning, såfremt der ikke har været væsentlige ændringer i selskabets forhold i form af f.eks. ændring i aktiviteter eller økonomiske forhold. Ledelsesberetningen benyttes i dag til, at ledelsen kan komme med en redegørelse om regnskabet til brug for regnskabsbruger.

I Danmark er der krav om, at årsrapporten skal offentliggøres ved Erhvervs- og selskabsstyrelsen senest 5 måneder efter regnskabsårets udløb. Som følge af denne forsinkelse på op til 5 måneder inden offentliggørelse, kan der være sket mange væsentlige ting i selskabet, hvorfor der ofte tales om, at selskabers årsrapporter er forældede ved offentliggørelsen og derfor har begrænset værdi for regnskabsbruger. En del af den kritik afvises dog med, at der i ledelsesberetningen skal fremgå en redegørelse om væsentlige begivenheder efter regnskabsårets udløb, som vil påvirke årsrapporten såvel positivt som negativt. Endvidere indgår ledelsesberetningen i den årsrapport, som revisor erklærer sig om, hvorfor regnskabsbruger er garanteret sikkerhed for, at ledelsesberetningen er retvisende.

I de små B-selskaber uden usædvanlige forhold vil en ledelsesberetning kunne udarbejdes på relativ kort tid, ligesom revisor kun vil anvende kort tid på at gennemlæse den for faktuelle fejl og mangler, hvorfor en ophævelse af kravet om ledelsesberetning ikke vil medføre væsentlige administrative lettelser for selskaberne.

- Intet krav om systembeskrivelser

Bogføringsloven indeholder i dag krav om, at der skal foreligge en beskrivelse af selskabets registrering af transaktioner, og hvordan regnskabsmaterialet skal opbevares. Beskrivelserne skal have en sådan dybde, at det er muligt for en udefrakommende med rimelig viden om regnskab og anvendt teknologi, kan fremfinde, følge og udskrive regnskabsmaterialet.

I høringsforslaget er lagt op til, at denne systembeskrivelse kun skal udarbejdes, såfremt selskabet anvender et specialprogram eller har foretaget omfattende ændringer til et standardprogram¹⁷³.

¹⁷³"Udkast til forslag til lov om ændring af lov om erhvervsdrivene virksomheders aflæggelse af årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), bogføringlov samt lov om statsautoriserede og registrerede revisorer", side 31.

Kravet om en sådan beskrivelse tvinger selskaberne til at overveje, hvordan hverdagen fungerer, herunder at vurdere de nuværende forretningsgange. Ved en afskaffelse af dette krav, vil selskaberne ikke længere blive tvunget til at tage stilling hertil, hvormed en del af ledelsens kendskab til den daglige drift forsvinder.

I praksis vil en sådan systembeskrivelse sjældent foreligge i de små selskaber, hvorfor revisors kendskab alligevel skal opnås uden brug af beskrivelsen. Som følge af, at der i specielt de mindste selskaber ikke er udarbejdet en sådan beskrivelse, må den forslåede ændring nok nærmere være udtryk for, at man har tilpasset lovgivningen til praksis, end at man har lavet administrative lettelser for selskaberne.

Ud over ovenstående forhold indeholder høringsforslaget en række forhold, som lemper regnskabskravene for specielt de mindste selskaber. Hovedparten af disse lempelser vil som de ovenstående medføre begrænsede besparelser i form af sparet tidsforbrug til opgørelse af de enkelte regnskabsposter og udarbejdelse af årsrapport.

- Revisionsprotokol

Som afslutning på en revision udarbejder revisor i dag en revisionsprotokol til brug for kommunikation af revisors arbejde og konklusion til ledelsen. Ved lovforslaget bliver kravet om revisionsprotokol afskaffet for de selskaber, som er fritaget for revisionspligt. Uanset om selskaberne frivilligt vælger at lade sig revidere, eller de ønsker en anden form for revisorgennemgang som f.eks. review, vil der fortsat ikke skulle udarbejdes revisionsprotokol med mindre ledelsen ønsker det. Med forslaget er der ikke lagt op til, at der skal ske en afskaffelse af kommunikationen med ledelsen, men at formkravet til kommunikationen bliver opløst, og det således bliver frivilligt, om kommunikationen i fremtiden skal ske via breve eller notater. De danske revisorer og bestyrelsesmedlemmer er i dag vant til, at kommunikationen mellem revisor og bestyrelse sker via revisionsprotokollen, hvorfor man må forvente, at revisionsprotokollen vil blive opretholdt i de tilfælde, hvor revisionen bevares, idet det ikke vil være forbundet med meromkostninger at udarbejde en protokol frem for breve eller notater.

For revisor er der dog stor forskel på at udarbejde et notat og en revisionsprotokol, idet bestyrelsen skal skrive under på, at have læst protokollen. Revisor har dermed bevis for, at han har gjort bestyrelsen opmærksom på væsentlige forhold vedrørende selskabet.

8.2 Delkonklusion

Det er vores vurdering, at regeringens udspil med en lempelse af revisionspligten må anses som et velment forsøg på at forbedre de danske selskabers forhold og konkurrenceevne. Hovedparten af de ændringer som forslaget ligger op til, syntes dog at være udarbejdet blot for at kunne sige, at man har lempet regnskabskravene til de danske selskaber.

Vi mener, at lempelserne ikke vil give selskaberne en nævneværdig besparelse. Lempelserne kan dog medføre en faldende tillid til de selskaber, som fravælger revision, ligesom årsrapportens informationsværdi og gennemsigtighed er forringet. Det er uvist, om den sparede tid opvejer de meromkostninger, som den manglende sikkerhed indebærer. På den baggrund tror vi ikke, at selskaberne vil gøre brug heraf grundet den forringede informationsværdi, som lempelserne indebærer.

Vi mener derfor, at hovedparten af selskaberne, til trods for at muligheden er der, fortsat vil udarbejde årsrapporter, som giver informationsværdi til regnskabsbrugere. Regeringen har derved endnu en gang opnået at gøre administrative byrder til frivilligt påtagede omkostninger.

Det er vores holdning, at en ophævelse af revisionspligten kombineret med de færre regnskabskrav forringer regnskabsbrugernes nytte af årsrapporten og åbner mulighed for øget regnskabsmanipulation. Vi mener således ikke, at besparelserne står mål med de samfundsmæssige omkostninger herved.

9 Konklusion

Med udgangspunkt i de gennemgåede områder kan de enkelte underspørgsmål besvares og danner dermed grundlag for at besvare hovedspørgsmålet.

1. Hvorfor er det på tale at afskaffe revisionspligten for B-selskaber?

Den nuværende debat om en afskaffelse af revisionspligten for de danske B-selskaber udspringer af regeringens målsætning om at forbedre de danske selskabers konkurrenceevne gennem en nedbringelse af de administrative byrder med 25% i 2010. Revisions- og regnskabspligten udgør en stor del af det samlede byrderegnskab, hvorfor en lempelse heraf er nødvendig for den ønskede målsætning.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har på vegne af økonomiministeriet udarbejdet en rapport til belysning af konsekvenserne for en lempelse af revisionspligten. Denne er dog efter vores mening meget ensidig og fokuserer alene på, at selskaberne kan spare 1,7 mia. kr. ved en ophævelse af revisionspligten, og at besparelsen vil blive endnu større pga. stramning i de internationale revisionsstandarder, som revisionsbranchen til at bebude honorarstigninger på op mod 30%, hvilket ligeledes har været fremført som et argument for en afskaffelse af revisionspligten. Vi mener dog ikke, at de mindre selskaber vil opleve honorarstigninger i den størrelsesorden, hvorfor det efter vores mening ikke kan anvendes som argument for en ophævelse af revisionspligten.

2. Hvad er baggrunden for den danske revisionspligt?

Den danske tradition for revision er opstået som følge af aktionærernes behov for et uvildigt tilsyn med ledelsen og dennes forvaltning af selskabets ressourcer, dog er der i de mindste selskaber ofte personsammenfald mellem ledelse og ejer, hvorfor revisors opgave ikke er at give ejerne en uafhængig vurdering af ledelsens forvaltning af selskabets ressourcer. Derimod vil revisor primært fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant, idet erklæringen vil have størst betydning for de eksterne interessenter. Revisionen skal således sikre den nødvendige tillid til sikring af smidig samhandel og velfungerende kapitalmarkeder.

3. Er der særlige kendetegn ved de danske B-selskaber, som har betydning for revisionens udførelse?

De danske B-selskaber er kendetegnet ved at være små, ligesom ejeren ofte deltager aktivt i den daglige drift. Antal ansatte er ofte begrænset, således der ikke kan etableres en egentlig funktionsadskillelse og forretningsgangene er ofte uformelle forretningsgange, idet de ansatte varetage flere forskellige funktioner for at få hverdagen til at fungere. På den baggrund er det ikke muligt at opnå revisionsoverbevisning fra interne kontroller og forretningsgange, hvorfor revisionen primært udføres ved detailrevision. En del af revisionsoverbevisningen opnås ligeledes via revisors rådgivning og assistance, men er dog vanskelig at dokumentere.

Ved indførelse af de nye revisionsstandards kræves, at revisor opnår dybere kendskab til virksomheden, herunder en beskrivelse af forretningsgange og interne kontroller, uagtet af disse ikke fungerer. Dette øgede kendskab skal anvendes til at udføre en mere risikorettet revision.

4. Hvilken nytteværdi har interessenterne af revision?

En revisionserklæring anses for et kvalitets- og troværdighedsstempel af en årsrapport. Erklæringen er udtryk for, at en uvildig 3.mand på baggrund af hans revision heraf udtaler sig om, at årsrapporten med en høj grad af sikkerhed udviser et retvisende billede af selskabets forhold.

Størstedelen af B-selskaber har dog grundet deres størrelse begrænset offentlig interesse. De primære interessenter er bank, kunder og leverandører. Med den nuværende revisionspligt er revisionen et gratis gode for interessenterne.

De fleste B-selskaber er afhængig af et nært samarbejde med pengeinstitutter. Disse kreditgivere er ofte i en så stærk forhandlingsposition, at de kan kræve oplysninger og sikring ud over det reviderede årsrapport som betingelse for kredit. Ved en afskaffelse af revisionspligten vil kreditgivere fortsat være i en så stærk position, at de kan kræve sikring i form af kaution og fortsat revision. De interessenter som ikke er i stand til at kræve en revideret årsrapport, må i stedet sikre sig på anden vis eksempelvis i form af krav om forudbetalinger eller bankgarantier.

Revisionspligten afdækker ligeledes en generel samfundsmæssig interesse, idet en uafhængig 3. mands gennemgang har det en forebyggende og opdagende effekt på besvigelser. En afskaffelse af revisionspligten vil gøre det nemmere for dem, der vil snyde.

5. Hvilke alternativer er der til lovpligtig revision?

I dag har vi i form af den lovpligtige revision, en høj grad af sikkerhed for, at de aflagte årsrapporter giver et retvisende billede af selskabets økonomiske forhold. Det være i alles interesse, hvis det er muligt at opnå samme nytteværdi af selskabers årsrapporter til en lavere pris.

Et af de alternativer som kan komme på tale, som alternativ til revision vil være en lovpligtig revisorgennemgang i form af et review. Gennemgangen vil primært basere sig på forespørgsler, hvorfor revisor ikke vil kunne erklære sig om årsrapporten med samme sikkerhed, som hvis der var foretaget revision. De små selskaber er ofte være ukomplicerede, og regnskabsbruger vil derfor ved et review have tilstrækkelig sikkerhed til at kunne benytte årsrapporten. Ved et review frem for en revision vil revisorkostningen reduceres med ca. 30% og ved indførelse af de nye revisionsstandarder vil besparelsen måske blive større.

Såfremt man vælger en total afskaffelse af den lovpligtige revision, vil årsrapporten ikke bliver gennemgået af en uafhængig tredjemand, hvorfor nytteværdien for regnskabsbruger bliver meget begrænset.

Udover de i forvejen kendte alternativer vil der kunne udarbejdes en kombination af de forskellige alternativer. Dette kræver, at regnskabsbruger skal sætte sig ind i, hvad dette alternativ omfatter, og med hvilken sikkerhed revisor eventuelt udtaler sig om årsrapporten. Som følge af at der i forvejen findes alternativer, som regulerer de lettere former for revisorgennemgang vil oprettelse af endnu et alternativ blot medvirke til forvirring.

Ved en lempelse af revisionspligten er det vigtigt, at tilliden til de danske selskaber opretholdes, hvorfor de alternativer, som ikke tilfører årsrapporterne nogen form for sikkerhed ikke kan anbefales. Udover at årsrapporterne skal tilføres en grad af sikkerhed, kan man med fordel vælge et kendt alternativ.

6. Hvad indbefatter Erhvervs- og Selskabsstyrelsens høringsforslag?

Som et udspil i regeringens målsætning om reduktion af de administrative byrder, er der blevet fremsat et høringsforslag om afskaffelse af revisionspligten. Forslaget indebærer, at de mindste B-selskaber vil blive fritaget for revision. På baggrund af de erfaringer, som opnås med en afskaffelse

af revisionspligten for de mindste B-selskaber. vil der efterfølgende ske en evaluering for at fastlægge om revisionspligten også skal afskaffes for de største B-selskaber. Det er dog regeringens forventning, at de fleste selskaber vil opretholde revision.

Udover at forslaget vil afskaffe revisionspligten, indeholder det forslag til lempelser på regnskabsområdet, som kun vil medføre begrænsede økonomiske besparelser. Lempelserne vil dog forringe årsrapporternes informationsværdi betragteligt.

Regeringens udspil med en lempelse af revisionspligten anses som et velment forsøg på at forbedre de danske selskabers forhold og konkurrenceevne. Forslaget indeholder punkter, som vil resultere i en reel lettelse af de administrative byrder, men hovedparten af ændringerne syntes at være udarbejdet blot for at kunne sige, at man har lempet regnskabskravene til de danske selskaber.

Med udgangspunkt i besvarelserne af ovenstående underspørgsmål kan hovedspørgsmålet besvares således:

- **Hvilken efterspørgsel og behov vil der være efter revision eller et alternativ ved en ophævelse af revisionspligten for de danske B-selskaber?**

Ved en afskaffelse af den lovpligtige revision mener vi, at der vil være efterspørgsel efter et lovreguleret alternativ, der forsyner selskabers årsrapporter med en grad af sikkerhed. Såvel regnskabsbrugere som selskaberne føler, at revision bidrager positivt til selskabernes troværdighed og selskaberne føler, de får værdi for pengene ved den nuværende revision.

Vi mener, at spørgsmålet om afskaffelse af revisionspligten er opstået som følge regeringens ønske om at lette de administrative byrder og ikke fordi den nuværende ordning med revision ikke fungerer efter hensigten. At der bliver indført nye revisionsstandarder, og revisionsbranchen har udmeldt at man forventer honorarstigninger på op til 30% er blot et argument i debatten. Vi mener ikke de nye revisionsstandarder vil medføre nævneværdige honorarstigninger, og de bør derfor ikke anvendes som begrundelse for en afskaffelse af revisionspligten.

Der er ingen tvivl om, at der vil være en besparelse for selskaberne ved at ophæve revisionspligten, vi mener dog ikke, at denne besparelse står mål med de omkostninger, som opstår på samfundsniveau, hvis revisionspligten afskaffes helt.

Vi mener derfor ikke, at en total ophævelse af revisionspligten kan anbefales, da de selskaber, som ønsker at omgå loven, vil være dem, der fravælger revisionen og dermed skaber dels en ulige konkurrence samt vinding på bekostning af de lovlydige borgere.

Vi mener derfor, at en ophævelse af revisionspligten skal erstattes med et andet lovreguleret alternativ. Som følge af at B-selskaberne ofte er små og ukomplicerede vil hovedparten af regnskabsbrugere kunne acceptere, at der for denne gruppe selskaber blev lavet en mindre omfattende gennemgang i form af et review. Ved indførsel af et lovpligtigt review vil det dog stadig være muligt at få foretaget en revision, hvorfor de regnskabsbrugere, som kræver en årsrapport med høj grad af sikkerhed, stadig har mulighed herfor.

Hvorvidt revisionspligten ender med at blive bibeholdt, lempet eller helt afskaffet for de danske B-selskaber vil i sidste ende være en politisk afgørelse, hvorfor afhandlingen med rette kan afsluttes med følgende citat af Storm P:

"Det er svært at spå – især om fremtiden".

10 Figur- og tabeloversigt

Figur 1. Opgavestruktur	12
Figur 2. Administrative byrder fordelt på områder	19
Figur 3. Byrden Regnskab fordelt på love	20
Figur 4. De mest byrdefulde love på Økonomi- og Erhvervsministeriets område.....	20
Figur 5. Ministeriernes opfyldelse af delmål ved udgangen af folketingssamlingen 2004/05.....	26
Figur 6. Agentteorien	40
Figur 7. Kommunikation af regnskabsmæssig information og revisors rolle	42
Figur 8. Modifieret agentteori	43
Figur 9. Driftsselskabernes nettoomsætning i procent	50
Figur 10. Personlig kaution i danske B-selskaber	52
Figur 11. De europæiske landes anvendelse af lempelsesmuligheden for de mindre selskaber ...	128
 Tabel 1. Virksomhedernes vurdering af de administrative byrder	22
Tabel 2. Virksomhedernes vurdering af samarbejdspartner.....	24
Tabel 3. B-selskabernes finansieringsstruktur.....	51
Tabel 4. Små selskabers anvendelse af revisor	53
Tabel 5. B-selskabers opfattelse af udgiften til revision	90
Tabel 6. B-selskabernes revisionsbeslutning, hvis revisionspligten afskaffes	91
Tabel 7. Opdagelse af besvigelser	104
Tabel 8. Opdagelse af besvigelser foretaget af ejer/ledelse i forhold til alle sagerne	105
Tabel 9. Gennemsnitlig tab i forhold til hvorvidt virksomhederne havde forholdsregler mod besvigelser	106
Tabel 10. Synderens position i virksomheden i forhold til det gennemsnitlige tab for virksomheden	107
Tabel 11. Fordeling af besvigelser på henholdsvis rapporterede og anmeldte sager	110
Tabel 12. Finansiering og kaution i Danmark og England.....	132

11 Kildefortegnelse

Love mv.

Bekendtgørelse om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer mv.
(erklæringsbekendtgørelsen)

Lovbekendtgørelse om erhvervsdrivende virksomheders aflæggelse af årsregnskab m.v.
(årsregnskabsloven)

Lov om statsautoriserede og registrerede revisorer

Bogføringsloven

Bekendtgørelse om skattemæssige krav til regnskabsgrundlaget og årsregnskabet
(mindstekravsbekendtgørelsen)

Skattekontrolloven

Rådets fjerde direktiv af 25. juli 1978

Revisionsstandard "Forord til standarder for revision og beslægtede opgaver"

Revisionsstandard "Begrebsramme for erklæringsopgaver med sikkerhed"

Revisionsstandard 200 "Målet med og generelle principper for Revision af et regnskab"

Revisionsstandard 220 "Kvalitetsstyring af revisionsarbejde mv."

ISA 220 (revised) "Quality control for audits of historical financial information
(revised)"

Revisionsstandard 240 "Revisors pligt til at overveje besvigelser og fejl ved revision af
regnskaber"

Revisionsstandard 315 "Forståelse af virksomheden og dens omgivelser og vurdering af
risici for væsentlig fejlinformation"

Revisionsstandard 330 "Revisors handlinger som reaktion på vurderede risici"

Revisionsstandard 500 "Revisionsbevis"

Revisionsstandard 910 "Review af regnskaber"

Revisionsstandard 920 "Aftalte arbejdshandlinger vedrørende regnskabsmæssige
oplysninger"

Revisionsstandard 930 "Assistance med regnskabsopstilling"

Kompendium i Danske Revisionsstandarder (RS) og Revisionsudtalelser (UR) gældende medio
2005

ISQC 1 "Quality control for firms that perform audits and reviews of
historical financial information, and other assurance and related
services engagements"

www.ifac.dk "IAASB Handbook 2005"

Lovforslag mv.

E&S "Lovforslag om administrative lettelser sendt i høring", 29. juli 2005

Udkast til forslag til Lov om ændring af lov om erhvervsdrivende virksomheders aflæggelse af
årsregnskab m.v. (årsregnskabsloven), bogføringslov samt lov om statsautoriserede og registrerede
revisorer

Oversigt over lovforslag om ændring af Årsregnskabsloven, bogføringsloven og revisorloven

Lovforslag om ændring af Aktieselskabsloven, Anpartsloven, Lov om erhvervsdrivende fonde, lov
om visse erhvervsdrivende virksomheder, lov om det europæiske selskab (SE-loven) og lov om Det
Centrale Virksomhedsregister (CVR-loven)

Forslag til Lov om ændring af lov om aktieselskaber, lov om anpartsselskaber, lov om visse erhvervsdrivende virksomheder, lov om erhvervsdrivende fonde, lov om det europæiske selskab (SE-loven) og lov om Det Centrale Virksomhedsregister

Erhvervsudvalget L 138 (årsregnskabsloven), bilag 28

Bøger og afhandlinger mv.

Lars Bo Langsted m.fl. "Revisoransvar", 5. udgave, 2. oplag, 2004
 Mogens Christensen m.fl. "Revision – koncept & teori", 2. udgave, 3. oplag, 2003
 Bjarne Skaaning m.fl. "Lempelse af revisionspligten for små selskaber – en analyse af konsekvenserne herved", Kandidatafhandling på cand.merc.aud. studiet, Handelshøjskolen i København, 2001
 FSR "Notat vedrørende risiko", august 1996
 FSR "Notat vedrørende væsentlighed", august 1996
 Foreningen af yngre revisorer Faglige artikler august 1978, "Rapport fra komiteen vedrørende grundlæggende revisionsbegreber"

Rapporter mv.

Dag Ellingsen m.fl. "Virksomheter som ofre for økonomisk kriminalitet", juni 2005
 Erhvervs- og Selskabsstyrelsen "Fakta om revisionspligt for små selskaber", 4. marts 2005
 Erhvervs- og Selskabsstyrelsen "Rapport om revisionspligten for B-virksomheder", Marts 2005
 Svenskt Näringsliv "Revisionsplikten i små aktiebolag", marts 2005
 CEO "2004 report to the nation on occupational fraud and abuse"
 Jill Collis "Directors' Views on Exemption from the Statutory Audit", oktober 2003
 Justitsministeriet "Betænkning nr. 1379/1999 om rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet", kapitel 7.1

Artikler mv.

www.hts.dk "Fairplay kan finansiere ny Forårspakke", 6. oktober 2005
www.hts.dk "Talsminke", 5. oktober 2005
www.fsr.dk "Høringsforslag: Administrative lettelser på selskabs- og regnskabsområdet", 9. september 2005
www.frr.dk "Foreningen Registrerede Revisorer FRR's høringssvar til lovforslag om administrative lettelser", 2. september 2005
 Mads Kronborg "Flere selskaber begår lovbrud", Erhvervsbladet, 24. august 2005
 Ulrik Horn "90.000 virksomheder får lettet regnskabskrav", Børsen, 4. august 2005
 Søren Andersen "Afskaf ikke revisionspligten", Erhvervsbladet, 4. august 2005
www.danskemalermestre.dk "Malerfagets virksomheder bruger 40.000 kr. om året på nye administrative byrder", 3. august 2005
 Frederik M. Juel "Servicefagene er den store vinder i revisionsforslag", Erhvervsbladet, 3. august 2005
 Frederik M. Juel "Dansk Folkeparti afviser at lempe revisionspligt", Erhvervsbladet, 2. august 2005
www.kpmg.dk "Høringsforslag om ændring af årsregnskabsloven, bogføringsloven og revisorloven", august 2005

www.kpmg.dk	"Høringsforslag om ændring af aktie- og anpartsselskabsloven, lov om erhvervsdrivende fonde, SE-loven og CVR-loven", august 2005
www.hts.dk	"HTS vil fastholde revisionspligt", 1. august 2005
Kristian Koktvedgaard	"Revisionsvejledninger rummer ikke lempelser", www.di.dk , 14. juli 2005
Frederik M. Juel	"Regeringen har ikke hjulpet erhvervslivet", Erhvervsbladet, 8. juli 2005
Kristian Koktvedgaard	"14 spørgsmål omkring revisionspligten", www.di.dk , 5. juli 2005
Kristian Koktvedgaard	"Svenskt näringslivs rapport om revisionspligt", www.di.dk , 5. juli 2005
Frederik M. Juel	"Bendt Bendtsen vil lette de administrative byrder for to mia. kr.", Erhvervsbladet, 17. juni 2005
Henrik Friis	"Administrative byrder under Fogh-regeringen", HTS, 15. juni 2005
Anders Bisgaard	"Ny revisionsrisikomodel", Revision & Regnskabsvæsen nr. 6, 2005
Jens Borges	"Revisionspligt for mindre virksomheder", Inspi, maj 2005
Ane Arnth Jensen	"En dyr besparelse at fjerne revisionen", Inspi, maj 2005
Carlos Villaro Lassen m.fl.	"Serviceerhverv forsvare revisionspligten", Inspi, maj 2005
Søren Nicolaisen	"Frivillighed vil skabe nye produkter og mere konkurrence", Inspi, maj 2005
Heidi Schütt Larsen	"Afskaf ikke revisionspligten", Inspi, maj 2005
Kristian Koktvedgaard	"Er revision værdiløs for de mindre virksomheder?", Inspi, maj 2005
Jørgen Peter Bærentsen	"Revisionspligt – eller ej – for klasse B-virksomheder", Inspi, maj 2005
Søren Nicolaisen	"Bedre ydelser med lempet revisionspligt", Børsen, 8. april 2005
Ulrik Horn	"Regnskabspligt splitter revisorerne", Børsen, 7. april 2005
Jens Bouét	"Revision skal give værdi – drop pligten", Børsen, 6. april 2005
Kristian Koktvedgaard	"Væk med revisionspligten", Dansk Industri, nr. 30, 4. april 2005
Morten S. Renge	"Opdateringer til erklæringsbekendtgørelsen set ud fra en praktisk synsvinkel", Revision og Regnskabsvæsen, nr. 4, 2005
Frederik M. Juel	"Svensk revisionspligt er under pres", Erhvervsbladet, 31. marts 2005
Frederik M. Juel	"Revisionspligt skal revideres igen", Erhvervsbladet, 18. marts 2005
Frederik M. Juel	"Dyb uenighed om revisionspligt", Erhvervsbladet, 18. marts 2005
Ulrik Horn	"Revisorer frygter regnskabsrod", Børsen, 18. marts 2005
Frederik M. Juel	"Skattechefer vil bevare revisionspligt", Erhvervsbladet 16. marts 2005
Anders Flensted Jensen	"Lovpligtig revision er den mindste del af arbejdet", Børsen, 16. marts 2005
Jørgen Peter Bærentsen	Til Folketingets Erhvervsudvalg "Vedr.: Revisionspligten for mindre virksomheder – fjernelse eller bevarelse?", 14. marts 2005
Jørgen Peter Bærentsen	"Revisionspligt – eller ej – for klasse B-virksomheder", 14. marts 2005
Torben Haaning	"Revisionsrapport blottet for objektivitet", Børsen, 11. marts 2005
Lars Bo Langsted	"Ensidig og tendentiøs rapport om revisionspligt", Jyllandsposten, 7. marts 2005
Ulrik Horn	"Små revisionsfirmaer frygter medarbejderflugt", Børsen, 25. februar 2005
www.hvr.dk	"Revisionspligt: rapport understreger, at frivillighed skal forsøges!", 24. februar 2005

Søren Domino	"Revisionspligt for små selskaber på vej væk", www.berlingske.dk , 24. februar 2005
Frederik M. Juel	"Revisorerne er magtesløse over for svindel", Erhvervsbladet, 24. februar 2005
Ulrik Horn	"Rapport om revisionspligt i krydsild", Børsen, 24. februar 2005
Ulrik Horn	"Krav om revision for over 2 mia. droppes", Børsen, 23. februar 2005
Steen Thomsen	"God selskabsledelse i mindre og mellemstore virksomheder", Revision & Regnskabsvæsen nr. 2, 2005
Frederik M. Juel	"Banker kræver reviderede regnskaber", Erhvervsbladet, 17. januar 2005
Jens Frederik Larsen	"Ny uro om revisionspligt", Erhvervsbladet, 17. januar 2005
Jens Frederik Larsen	"Virksomheder vil bevare revisionspligt", Erhvervsbladet, 17. januar 2005
Jesper Høberg	"Revisorer frygter Bendtsens næste træk", Jyllandsposten, 14. december 2004
Jesper Høberg	"Rivegilde i revisororganisation", Jyllandsposten, 14. december 2004
Ulrik Horn	"Revisorer foreslår af droppe revisionspligt", Børsen, 2. december 2004
Jens Frederik Larsen	"Brancheforeninger skal overvåge medlemmernes skatteforhold", Erhvervsbladet, 22. oktober 2004
Chr. Brahe-Pedersen	"Sort arbejde stiger ved manglende revisionspligt", Erhvervsbladet, 25. august 2004
www.bat-dk.org	"Stærkere lovgivning og flere ressourcer for at bekæmpe sort arbejde", 23. august 2004
Brian Christiansen	"ISA 240 (Revised)", Revision & Regnskabsvæsen nr. 7, 2004
Peter Gath	"Nyt udkast til EU direktiv om lovpligtig revision", Revision & Regnskabsvæsen nr. 6, 2004
Frederik M. Juel	"Mindre revision efter engelsk model", Erhvervsbladet, 5. marts 2004
Anne Axholm	"Finansrådet er vendt på en tallerken", Børsen, 4. marts 2004
Carsten Steno	"Revisionspligt virker", Erhvervsbladet, 24. februar 2004
Ulrik Horn	"Organisationer er splittede om revisionspligt", Børsen, 20. februar 2004
Mogens Olsen	"Revision – hvorfor nu det", Erhvervsbladet, 19. februar 2004
Lars Bo Langsted	"Måling af virksomhedernes administrative byrder", 9. februar 2004
Håndværksrådet	"Revisionspligt væk", Børsen, 3. februar 2004
Ulrik Horn	"Krav om revision koster 1,4 mia.", Børsen, 2. februar 2004
HTS	"Skal revisionspligten bevares, ændres eller ophæves?", 14. januar 2004
Carsten Høj Hansen	"Den nye revisorlov", DeloitteFokus nr. 23, oktober 2003
Martin Lunden	"Implementering af Revisionsstandarder (RS'ere) i Danmark", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 10, 2003
Frederik M. Juel	"Told og Skat vil bevare revisionspligt", Erhvervsbladet, 18. september 2003
Frederik M. Juel	"Regnskabskrav kan lempes mere", Erhvervsbladet, 15. september 2003
Jan Bjørn Laursen	"Nødvendig revisionspligt", Erhvervsbladet, 10. september 2003
Ib. G. Nielsen	"Grundlag for kredit", Erhvervsbladet, 21. august 2003
Kenneth Gaarslev	"Alle bliver snydt", Erhvervsbladet, 21. august 2003

Søren Dietrichsen	"Kuratorer advarer imod at sløje revisionspligt", Erhvervbladet, 19. august 2003
Ane Arnth Jensen	"Virksomhederne sparer ikke penge, hvis revisionen sløjfes", Børsen, 18. august 2003
Anne Axholm	"Revisionsgevinst gør politikkerne nysgerrige", Børsen, 15. august 2003
Anne Axholm	"Sløjfet revision kan give milliardlettelse", Børsen, 14. august 2003
Mogens Olsen	"Revisionspligt – ja tak !", Revisorbladet nr. 4, 2003
Lotte Wissendorff Seheim	"I god tro indtil det modsatte er bevist", Revisorbladet nr. 4, 2003
Mette Swartz	"Revisionen gør det lettere for skattefolk", Revisorbladet nr. 4, 2003
Jan Brødsgaard	"Hvorfor revision?", Revisorbladet nr. 4, 2003
Mette Swartz	"Med eller uden revision – kaos eller kontrol", Revisorbladet nr. 4, 2003
Jan Bo Hansen	"Nye revisionsrisikostandarder – væsentligt skærpede krav til revisor", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Lars Kiertzner	"Revisor og besvigelser – øget fokus i lovgivning og revisionsstandarder", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Kim Füchsel	"Ny dansk revisorlov – harmoni eller disharmoni?", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Bendt Bendtsen	"Dygtighed gør det ikke alene....", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Kim Munch Lendal	"Ny revisorlov giver bedre kundeservice", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Lars Bo Langsted	"Balancens svære kunst – en ny revisorlov", Revisions- og Regnskabsvæsen, nr. 2, 2003
Jill Collis	"Size and the value of the audit", www.acca.co.uk , 1. november 2001
Mogens Olsen	"Revision – en fornuftig opgave"
www.dhs.dk	"Revision uanset revisionspligt"
www.dhs.dk	"Danske revisionsregler er gode nok"

Andet

Danske malermestre	"Malerfagets konjunkturundersøgelse 2. halvår 2005", 3. august 2005
Økonomi- og Erhvervsministeriet	"Redegørelse af 15. juni 2005 om erhvervslivet og reguleringen 2003/04"
Bendt Bendtsen	"Besvarelse af spørgsmål 5 (alm. del) stillet af Folketingets Erhvervsudvalg den 17. marts 2005", 12. april 2005
Told & Skat	"Kontrolstrategi: med- og modspillere", 10. marts 2005
Told & Skat	"ToldSkats kontrolplan 2005"
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen	"Fakta om revisionspligt for små selskaber", 4. marts 2005
VK regeringen II	"Nye mål", regeringsgrundlag, februar 2005
Told & Skat	"Selskabsligningsplan for 2005", 22. december 2004
Told & Skat	32. møde i Det Centrale Virksomhedskontaktudvalg, 13. maj 2004
Kommissionen for de europæiske fællesskaber	"Forslag til Europa-parlamentets og rådets direktiv om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber og om ændring af Rådets direktiv 78/660/EØF og 83/349/EØF", 16. marts 2004

Kommissionen for de europæiske fællesskaber "Meddelelse fra Kommissionen til rådet og Europa-parlamentet om forebyggelse og bekæmpelse af organiseret kriminalitet i den finansielle sektor", 16. april 2004

Dansk Industri

"Ophæv revisionspligten for mindre selskaber"

Epinion

"Administrative byrder for erhvervslivet i Danmark År 5 - 2003"

www.ebst.dk

"Iværksætter- og selvstændighedspolitik"